

KOLON MENTI LEADER EGYESÜLET

HELYI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

2014-2020

Kolon Menti Leader Egyesület

2016. június

Tartalom

Vezetői összefoglaló	3
1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz	4
2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata	6
3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása.....	11
4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése	13
4.1 Helyzetfeltárás.....	13
4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések	26
4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások	26
4.4 SWOT	31
4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása	31
5. Horizontális célok	36
5.1 Esélyegyenlőség.....	36
5.2 Környezeti fenntarthatóság.....	36
6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása.....	37
7. A stratégia beavatkozási logikája	38
7.1 A stratégia jövőképe.....	38
7.2 A stratégia célhierarchiája	38
8. Cselekvési terv.....	40
8.1 Az intézkedések leírása.....	41
8.2 Együttműködések.....	55
8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei.....	56
8.4. Kommunikációs terv	61
8.5. Monitoring és értékelési terv	64
9. Indikatív pénzügyi terv	67
Kiegészítő információk	69
Mellékletek.....	69

Vezetői összefoglaló

A Kolon Menti Leader Egyesület (továbbiakban: HACS) a Helyi Fejlesztési Stratégiájának (továbbiakban: HFS) kidolgozása során arra törekedett, hogy a helyi adottságokat és a közösség érdekeit szem előtt tartva a térségben rejlő problémákat feltárja, az adottságokat és lehetőségeket kihasználva a térség legfontosabb kihívásaira választ, illetve megoldást keressen. A HFS a helyi szereplők által beazonosított szükségletekre adható beavatkozásokat úgy koordinálja, hogy közben figyelembe veszi az egyéb térségi, nemzeti, EU-s programokat és egyéb helyi erőforrásokat. Ezáltal nagyobb eséllyel képes válaszolni az igények és szükségletek fokozódó sokféleségére és összetettségére és alakít ki szinergiákat a fejlesztések között, mely növelheti a térségbe, illetve a HACS-hoz kerülő támogatási forrást. A HFS ezáltal segíti a fejlesztések, valamint az ágazatok és szereplők közötti szinergiák erősödését. Célunk, hogy csak olyan fejlesztéseket támogassunk, amelyek erős katalizátor-hatással bírnak, fenntartható eredményeket produkálnak, hatásuk hosszú távon is érzékelhető, illetve amelyek megsokszorozhatják az egyéb programokból finanszírozott fejlesztések hatásait.

A helyi közösség meghatározta a térség legfontosabb lehetőségét, mely szerint a kitörési pont a térség belső erőforrásai és adottságai kihasználásában rejlik. A HACS rendelkezik mindazon gazdasági, környezeti és társadalmi adottságokkal, melyek jó alapot biztosítanak a térség közös fejlődési irányainak meghatározásához, a fejlesztési célok megvalósításához, ezáltal a helyi szereplők közös munkájához, gondolkodásához.

A legfontosabb szükségletként a térség fenntartható gazdasági-társadalmi-környezeti fejlődése került megfogalmazásra. A lehetőségeket és szükségleteket számba véve a helyi közösség által a térségre megfogalmazott jövőkép:

A térség belső adottságaira alapozva, folyamatos megújulásra képes fenntartható társadalmi és gazdasági környezet megteremtésével, a Kolon mente vonzó, élet- és versenyképes vidéki térség lesz, mely hosszú távon biztosítja az itt élők számára a megélhetést, a minőségi élet feltételeit, valamint a vidék fennmaradását.

A jövőkép megvalósulását 2, egymáshoz szorosan kapcsolódó, egymásra épülő célkitűzéssel kívánjuk elérni. Ezen célkitűzések komplexen kezelik a térség problémáit. A HFS átfogó célja a helyi gazdaságfejlesztés, ezáltal innovatív, versenyképes gazdaság és agrárium megteremtése, valamint a vállalkozások munkahelyteremtő képességének erősítése. A környezeti és természeti erőforrások megőrzésével, a településkép, kulturális örökségek és a vidéki táj fenntartható fejlesztésével kívánunk élhető és életképes vidéket megteremteni. A célok elérést 8 jól definiált intézkedés révén kívánjuk elérni (lásd 7.2 pont).

A HACS egyesületi formában való működése biztosítja a program és a projektek végrehajtásához szükséges átlátható, nyilvános működést. Az egyesület felépítése, a HACS tagságának szféránkénti megoszlása által biztosított a térség közösségei és gazdasági szerveződései érdekeinek megfelelő, hatékony módon történő képviselése.

A HACS kiemelten kezeli a LEADER szellemiség érvényesülését az egyesület működése, illetve fejlesztési programjának megvalósítása, valamint a HFS tervezése során is. Az egyesület 2008 óta sikeresen működik, hozzájárulva fejlesztési stratégiájának megvalósításához, valamint a térségi

szereplők ösztönzéséhez. Ezt mi sem tanúsítja jobban, mint a térségben 2008 óta megvalósult projektek, a kialakult partneri együttműködések.

A munkaszervezet nagy hangsúlyt fektet a helyi és térségen belüli partnerségek kialakítására, hiszen segíti az egymást kiegészítő és erősítő projektek összekapcsolását. A HACS tagságában mindhárom tagozat képviselői aktívan veszik ki részüket mind a stratégiaalkotási, mind pedig a megvalósítási folyamatban.

HACS feladata a helyi szereplők fejlesztési és végrehajtási kapacitásainak kiépítése, projektirányítási képességeik fejlesztése. A HACS kapacitásaival, kapcsolataival, hálózataival, szolgáltatásaival segíti sikeres fejlesztésekhez a potenciális kedvezményezetteket. Közös tudásra és forrásokra alapozott partnerséget ösztönző, valamint projektgeneráló és hálózatépítő tevékenysége révén a vállalkozások együttműködési készsége javul, erősödik a társadalmi összefogás és kohézió, hozzájárulva ezzel a vidéki életminőség javításához. A HACS tervezési területének léptéke és szervezeti egységének felépítése összhangban van, lehetővé teszi a helyi szintű személyes interakciókat, az összetartás és közös térségi identitás érvényesülését.

1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz

Annak érdekében, hogy a HFS-ben megfogalmazott fejlesztések valós eredményeket érjenek el, a gazdasági, társadalmi és területi kohézióhoz történő hozzájárulás érdekében az EU2020 Stratégia, a Partnerségi Megállapodás (a továbbiakban: PM) és a Vidékfejlesztési Program (a továbbiakban: VP) fejlesztési céljaihoz való illeszkedést biztosítani kell.

A HFS nemcsak a térség adottságaira és a helyi szükségletekre reagál, hiszen a helyi szinten azonosított fejlesztési célok és beavatkozások szolgálják a VP és a LEADER intézkedés, a PM és az EU2020 Stratégia céljait is. A PM céljainak meghatározásánál fontos tényezők voltak az EU 2014–2020-as célkitűzései, ezért mindegyik fő nemzeti fejlesztési prioritás támogatja az EU2020 Stratégiát és együttesen átfogják az EU által támogatásra javasolt 11 tematikus célkitűzést is. EU2020 Stratégia Magyarország legfontosabb gazdasági, társadalmi és környezeti kihívásainak, fejlesztési szükségleteinek és növekedési lehetőségeinek bemutatását tartalmazza, az EU Kohéziós Politikájának 11 tematikus célja szerinti bontásban. Ezért a célrendszer alábbi vizsgálatokor először a HFS fejlesztési területeit azonosítjuk be, majd ezen keresztül alulról felfelé haladva kerül ismertetésre a prioritásokhoz és tematikus célokhoz való illeszkedés.

A helyzetelemzésben feltárt tények alapján a HFS az alábbi kettő, egymással szorosan összefüggő átfogó cél elérését tűzte ki, melyek szorosan illeszkednek a VP-ben meghatározott LEADER intézkedés céljaihoz.

A térség belső erőforrásaira alapozott helyi gazdaságfejlesztés az innovatív versenyképes gazdaság és agrárium megteremtésével, valamint a vállalkozások munkahelyteremtő képességének erősítésével hozzájárul a gazdasági aktivitás mikro-szintjének fenntartásához. A gazdasági aktivitás fenntartása méretgazdaságosságból adódó hatékonysági problémákkal küzdő mikrovállalkozások fejlesztésével, a helyi szükségletekre alapuló gazdasági tevékenységek ösztönzésével és fenntartásával, mezőgazdaságon kívüli kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek, mint kisléptékű

élelmiszerfeldolgozás és turisztikai fejlesztések ösztönzése révén érhető el. Az inaktivitás leküzdése, a helyi jövedelemtermelő lehetőségek bővítése érdekében a foglalkoztatási bázis kiszélesítése szükséges. A térség környezeti – gazdasági – és társadalmi adottságaira alapozva a mezőgazdaságon kívüli kiegészítő jövedelemforrások növelése és bővítése is elengedhetetlen. A HFS ezáltal kiemelt fontossággal kezeli a térség gazdaságának fellendítését, a mikrovállalkozások növekedésének elősegítését, ezáltal a foglalkoztatási helyzet javítását. A versenyképesség javításához nélkülözhetetlen a vállalkozások innovációs potenciáljának erősítése, energia-, erőforrás-, költséghatékonyságának, valamint termelékenységének javítása is.

Élhető és életképes vidék a környezeti és természeti erőforrások, a településkép, kulturális örökségek megőrzése révén hozzájárul a vidéki térség vonzóképségének erősítéséhez. A vidéki területek vonzerejének növelése érdekében biztosítani kell a fenntartható fejlődést és a vidéki élthez kapcsolódó kulturális és természeti örökség megfelelő bemutatását. A környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése, a fenntartható társadalmi, környezeti és gazdasági fejlődés támogatása elsődleges fontosságú. Az épített és természeti örökség, a kapcsolódó zöld területek megóvása és megújítása a helyi öntudat fejlesztéséhez is hozzájárul.

Az élhető vidék megteremtésének fontos tényezője a helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése, mely a helyi összefogást erősítő akciók, valamint a helyi társadalom életét nagyban befolyásoló civil szervezetek tevékenységének fejlesztése révén hozzájárul a helyi közösségek és egyének felelősségvállalásának és együttműködésének ösztönzéséhez. A szegénység enyhítését célzó intézkedések, a helyi közösségek szemléletformálása, illetve a foglalkoztatás elősegítése révén a kedvezőtlen demográfiai folyamatok hátrányainak leküzdése is ösztönözhető. A vidéki területeket sújtó, szociális és gazdasági hátrányokat eredményező inaktivitás és munkanélküliség csökkenthető a térség belső erőforrásain alapuló, fenntartható gazdasági fejlődés révén.

A HFS célkitűzései tehát hozzájárulnak a VP LEADER intézkedés céljainak eléréséhez. A helyi gazdaság megerősítése a vállalkozások fejlesztése és munkahelyteremtés révén a gazdasági aktivitás növelését segíti elő. A helyi gazdasági aktivitás növelése hozzájárul a kedvezőtlen demográfiai folyamatok enyhítéséhez és a lakosság életminőségének javításához, ezáltal a vidék vonzóképségének erősítéséhez, a helyi közösségek felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítéséhez. Így a HFS célrendszere katalizátorként nemcsak hozzájárul, de megsokszorozza a VP LEADER intézkedés céljainak hatását.

A HFS fejlesztési területei és célrendszere támogatja az EMVA rendeletben meghatározott 6. Prioritást - ezen belül a 6A és a 6B fókuszterület az, amelyhez leginkább kapcsolódik -, mely a társadalmi befogadás előmozdítását, a szegénység csökkentését és a gazdasági fejlődés támogatását segíti elő a vidéki térségekben.

A HFS-ben megfogalmazott fő fejlesztési célkitűzés a helyi gazdaság megerősítésére irányul, mely 6A fókuszterület céljaival összhangban ösztönzi a helyi gazdasági diverzifikációt, új vállalkozások létrehozását, valamint a munkahelyteremtést. A HFS vonatkozásában a gazdasági aktivitás fenntartása mikrovállalkozások fejlesztésével, a helyi szükségletekre alapuló gazdasági tevékenységek ösztönzésével és fenntartásával, mezőgazdaságon kívüli kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek, ösztönzése révén érhető el. A HFS ezáltal kiemelt fontossággal kezeli a térség gazdaságának fellendítését, a mikrovállalkozások növekedésének elősegítését, egyidejűleg a foglalkoztatási helyzet javítását.

A HFS célrendszere a PM fő nemzeti fejlesztési prioritásaihoz is egyidejűleg illeszkedik. **A térség belső erőforrásaira alapozott helyi gazdaságfejlesztés** az innovatív versenyképes gazdaság és agrárium megteremtésével, valamint a vállalkozások munkahelyteremtő képességének erősítésével hozzájárul a gazdasági szereplők versenyképességének javításához, a PM 1. számú prioritásához. A térség fejlődésének záloga a gazdasági növekedés elősegítése, mely a versenyképes termelés révén érhető el. A HFS a PM-mel összhangban a mikrovállalkozások megerősítését, valamint a vállalkozások versenyképességének erősítését, a foglalkoztatás növelését ösztönzi, mely révén a HFS hozzájárul a PM 2. prioritásához, a foglalkoztatás növeléséhez is.

A HFS az EU2020 Stratégia céljainak megvalósításához a 9. tematikus célkitűzésen keresztül is hozzájárul. Az EU2020 Stratégia értelmében csökkenteni kell a szegénységben, társadalmi kirekesztettségben élők számát, meg kell akadályozni a szegénység újratermelődését és javítani kell a közszolgáltatások, társadalmi-gazdasági javak egyenlő esélyű hozzáférésén, erősíteni kell a társadalmi összetartozást. **A helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése** specifikus célként jelenik meg a HFS-ben a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének megteremtésére, a helyi összefogást erősítő akciók, valamint a helyi társadalom életét nagyban befolyásoló civil szervezetek tevékenységének fejlesztésére irányul, mely egyidejűleg hozzájárul a társadalmi befogadás előmozdításához és a szegénység elleni küzdelemhez.

A HACS közös tudásra és forrásokra alapozott partnerséget ösztönző, valamint projektgeneráló és hálózatépítő tevékenysége révén a javul a helyi szereplők együttműködési készsége, a vállalkozási kedv és innovációs képesség nő, ezáltal a vállalkozások versenyképessége és munkahelyteremtő képessége javul, megindul az alternatív kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek elterjedése, az alternatív foglalkoztatási módok elterjedése, ezáltal a vidéki életminőségi javul, társadalmi kohézió is erősödik. A kiválasztási eljárásban alkalmazandó kritériumok biztosítják, hogy valóban azok a projektek kapnak támogatást, amelyek hozzájárulnak a stratégia céljainak megvalósulásához. Olyan projektek kerülhetnek kiválasztásra, melyek közvetlenül szolgálják a vidéki gazdaság fejlődését, gazdaság és közösségfejlesztő hatással bírnak, ösztönzik a partnerséget, együttműködést generálnak, közvetlenül hozzájárulnak a térség helyi sajátosságainak, az identitás formálásához.

2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata

A HFS tervezésének első lépéseként az egyesület elnöksége a 2015. október 19-én megtartott ülésén felállította a Tervezést Koordináló Csoportot (továbbiakban: TKCS), amely a munkaszervezet munkatársaiból tevődik össze. A munkaszervezet fogta össze a teljes stratégiakészítési folyamatot az adatgyűjtéstől egészen a végleges HFS összeállításáig. A munkaszervezet, mint TKCS a tervezés során kiemelt fontossággal kezelte a nyilvánossággal kapcsolatos feladatokat, azok végrehajtását. Ebben együttműködő partnerek voltak a települési önkormányzatok, a HACS tagsága, akik segítettek az információkat eljuttatni az érintettekhez.

A HACS a stratégia előkészítési és elkészítési folyamatának nyilvánosságát a teljes tervezési időszak során végig biztosította. A lakosság a weboldalon folyamatosan közzétett hírekből, anyagokból informálódhatott, továbbá számos eseményen vehettek részt, úgymint fórumok, konzultációk, műhelymunkák, emellett személyes konzultációra is volt lehetőség.

2015. szeptember 28-tól biztosította a HACS az internetes nyilvánosságot honlapján, a www.dunamellekleader.hu oldalon keresztül. A honlap főoldalán a „Helyi Fejlesztési Stratégia 2014-20” menüpont alatt érhető el a tervezéshez kapcsolódó információk és dokumentumok. Itt kerültek folyamatosan frissítésre a tervezéssel kapcsolatos legfontosabb hírek, események, a tervezési folyamat aktuális állásáról szóló tájékoztatók, munkaanyagok, a tervezett TKCS ülések és fórumok időpontjai, valamint azok dokumentációi. A HACS a tervezés során biztosította a munkaanyagok véleményezési, valamint a tervezéshez valós csatlakozás lehetőségét a lakosság körében. Az Irányító Hatóság elé felterjesztett HFS tervezete, valamint a végleges HFS dokumentum elérhető a honlapon.

A TKCS több alkalommal ülésezett a tervezési időszaka alatt, melynek ülései a honlapon meghirdetésre kerültek. Az ülések nyilvánosak voltak, a lakosság részvételének szabad biztosítása érdekében. A TKCS a feladatok ellátását a *tagtelepülések képviselőivel való közös ülések, műhelymunkák* keretein belül, illetve folyamatos tájékoztatása mellett végezte. A helyi szereplők közül nem érkezett igény a tervezésben, illetve a tervezési csoportban való részvételre.

A munkaszervezet vezetője a *személyes konzultáció* lehetőségét a munkaszervezet ügyfélfogadási idejében, a felülvizsgálat teljes időtartama alatt lehetővé tette.

A HACS 2015. év második felében lezajlott nagymértékű területi átalakulása végett a munkaszervezet célszerűnek tartotta, hogy a területéhez tartozó 9 településnek olyan *fórumokat és konzultációkat* tartson, amelyek által még jobban megismerhetik a települések helyzetét, fejlesztési igényeit. A korábbi évek tapasztalata alapján a munkaszervezet úgy döntött, hogy nem egy központi helyen tart fórumokat, hanem minden egyes településen külön-külön. A TKCS felállítását követően a munka gyorsan elkezdődött. 2015. október 27. és 29. között összesen 9 fórum és konzultáció zajlott le, minden településen egy-egy, amelyre az önkormányzatok közreműködésével mind a civil, mind a gazdasági, mind a közsféra szereplői meghívást kaptak. A tervezésbe bevont közösségek több szférát és több gazdasági ágazatot reprezentálnak, ezáltal biztosított a tervezésben az ágazatköziség elve. A tisztségviselők több évtizedes tapasztalattal rendelkeznek a közigazgatás, az oktatás, a mezőgazdasági termelés, élelmiszerelőállítás, a turizmus és a környezetvédelem területén. E mellett kapcsolatrendszerük és saját településük, térségük területén betöltött véleményformáló szerepüknek, aktív civil munkájuknak köszönhetően eredményesen tudnak részt venni a közösség bevonását célzó tevékenységekben. Az események nyilvánosak, bárki számára látogathatók voltak. A helyi szinten, településenként megtartott összejövetelek célja volt az is, hogy a nehezen elérhető, nehezen közlekedő hátrányos helyzetű csoportok könnyedén eljuthassanak egy-egy fórumra. Valamennyi esemény lebonyolítása azonosan zajlott, a fórum részben a HFS struktúra került bemutatásra, valamint a HFS beadással kapcsolatos menetrend és határidők ismertetése történt meg. A konzultációs részben az adott település helyzetfeltárása, helyzetértékelése történt meg, mind gazdasági, mind társadalmi szempontból. Emellett a résztvevők beszámoltak a fejlesztési irányokról, elképzelésekről, amelyeket a munkaszervezet rögzített. A 9 tájékoztatón összesen 52 fő vett részt, mind egytől-egyig hasznosnak bizonyult, hiszen jól megalapozta a stratégiai célok irányát. A civil szférát a résztvevők 25 %-a, a közszférát a 38 %-a, a vállalkozói szférát pedig a 37 %-a képviselte valamennyi rendezvény alatt.

A stratégia összeállításának másik fontos eleme a *projektötlet-gyűjtés*, amely a területi átalakulás miatt viszonylag későn kezdődött meg. 2015. szeptember 28-tól volt elérhető egyesületünk honlapján a formanyomtatvány, amelyen keresztül számos ötletet, javaslatot kaptunk a helyi szereplők fejlesztési elképzeléseiről. 2015. december 31-ig összesen 42 db projektötlet érkezett be a munkaszervezethez.

A javaslattevők között legnagyobb arányban a közsféra képviseltette magát, összesen 74 %-ban. A vállalkozók javaslatainak aránya 17 %, míg a civil szféra aránya 9 %.

A stratégia tervezési folyamat legfőbb szereplője a TKCS, azaz a munkaszervezet, hiszen ő fogta össze a teljes stratégiakészítési folyamatot az adatgyűjtéstől egészen a végleges HFS összeállításáig. A TKCS a feladatok ellátását a tagtelepülések képviselőivel – összesen 10 fő – való közös munkán keresztül, illetve folyamatos tájékoztatása mellett végezte. A tagtelepülések képviselőinek egy része civil szervezetben is tölt be vezető pozíciót és a vállalkozói szférában is otthonosan mozognak. Összetételét tekintve 10 % civil, 20 % vállalkozói, illetve 70 % a közsféra képviselőiben vett részt a tervezésben. Az összetételt az indokolja, hogy a közgyűlésen az elnökség, illetve az ellenőrző bizottság tagjai mutattak aktivitást a tervezés iránt, így az ő általuk képviselt szervezetek vesznek részt a tervezésben is. Mivel a helyi szereplők közül nem érkezett igény a tervezésben, illetve a tervezési csoportban való részvételre, így a teljes tervezési folyamat a TKCS és a tagtelepülések képviselőinek közös munkáján alapszik. Utóbbinak fontos szerepe volt a HFS által lefedett terület és lakosság meghatározásában, az akcióterület helyzetfeltárásban, a SWOT analízis kidolgozásában, a fejlesztési szükségletek azonosításában, valamint az intézkedések irányának és tartalmának kidolgozásában. A TKCS feladata a stratégia tervezés folyamatának teljes adminisztrációja, a nyilvánosság biztosítása, valamint a stratégia megfogalmazása és írásba foglalása. A résztvevők általában személyes találkozók keretében, valamint elektronikus (e-mail) formában kommunikáltak egymással.

A hátrányos helyzetű csoportok megszólítása, tervezésbe történő bevonása különösen nehéz, hiszen az információkhoz nehezebben jutnak hozzá, illetve a részvételre való hajlandóságuk is alacsony. A társadalmi és demográfiai, lakás-és életkörülmények, gazdaság-és munkaerő piaci mutatók és az infrastruktúra és környezeti mutatók alapján a kiskőrösi járás az ország 88. legkevésbé fejlett térsége, ahol a HACS lakosságának közel 37%-a él¹. Az érintett társadalmi rétegek, csoportok helyzetének jobb megismerése, felzárkóztatásukat, esélyegyenlőségüket szolgáló intézkedés kidolgozására tematikus munkacsoport keretében került sor, hiszen a társadalmi kirekesztődéssel veszélyeztetett csoportok beazonosítása és megszólítása speciális tudást, helyismeretet és kapcsolatrendszert igényel. A HACS tagjai és partnerei között több olyan szervezet is található, akik a valamilyen szempontból hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatásáért, esélyegyenlőségük megteremtésért tevékenykednek: Magyarországi Tanyákon Élők Egyesülete, Tegyük Izsákért Egyesület. Mivel a HACS-nak a témában nincsen bejáratott kapcsolatrendszere, ezért a közösségeket e szervezeteken keresztül próbáltuk elérni, mivel egymással rendszeres kapcsolatban vannak, jól ismerik problémáikat, lehetőségeiket, a velük való sikeres kommunikáció módjait. Ezen kívül az önkormányzatok szociális ügyekért felelős egységét is felkértük a hátrányos helyzetűek azonosítására.

A tematikus munkacsoport munkájának eredményeként, a HFS mozgásterét is figyelembe véve a térségben kirekesztődéssel veszélyeztetett célcsoportoként került definiálásra: gyermeküket egyedül nevelő nők, ezáltal a szegénységben élő gyermekek, fiatalok, tartós munkanélküliek, valamint tanyán élők.

A tervezésben részt vevő közösség jelenléte jelentősen hozzájárult egy pontos, precíz stratégia kidolgozásához, hiszen a teljes illetékességi terület képviselte magát az összejöveleken. A konzultációk és fórumok során számos építő jellegű javaslattal és ötlettel járultak hozzá a résztvevők a munkához. A javaslatok többsége a helyi közösségek érdekeit, fejlesztéseit tartotta szem előtt. Számos

---

¹ KSH Helyiségnévtár, 2014

javaslat született a közösségi terek, területek – pl. parkok, járdák, utak, épületek – fejlesztésére, civil szervezetek eszközbeszerzéseinek támogatására, közösségi rendezvények lebonyolítására. Természetesen érkeztek javaslatok vállalkozásokat érintő fejlesztésekre is. A munkaszervezet már a javaslatok elhangzásakor tájékoztatta a résztvevőket, hogy az általuk elképzelt fejlesztés beleférhet-e a LEADER forrásba vagy sem. Valamennyi elhangzott projektötlet kapcsán megállapítható volt, hogy ha nem is LEADER, de valamely más operatív program fejlesztéséből biztosan megvalósítható lesz. A javaslatok többségét sikerült is beépíteni a stratégiába, megfelelő lehatárolással pedig számos ötlethez pályázati forrás is rendelkezhető volt.

A közösség részvétele eredményeként megfogalmazott megállapítások fontos alapot képeztek a HFS elkészítéséhez, a HFS gazdaság- és közösségfejlesztési intézkedéseinek kidolgozásához. Rávilágítottak a térség erősségeire és gyengeségeire, melyre alapozva meghatároztuk a térségben rejlő lehetőségeket is, beazonosítottuk a legnagyobb hiányokat és felmerülő szükségleteket. Az együttgondolkodás eredményeként a fő irányvonalak meghatározásra kerültek, melyek kijelölték a stratégia specifikus céljait és beépítésre kerültek az intézkedések szintjén is:

- egymást erősítő, katalizátor-hatással bíró fejlesztési intézkedések meghatározása;
- a fejlesztési célokat minimalizálni és prioritizálni szükséges tekintettel a források szűkösségére;
- a helyi gazdaságfejlesztés, ezzel együtt a munkahelymegtartás/-teremtés elsődleges fontosságú;
- a mezőgazdasági termékek feldolgozásának ösztönzése a hozzáadott érték teremtés miatt fontos;
- a turisztikai szolgáltatások fejlesztése specifikus célként való meghatározása a térség adottságaira tekintettel;
- a civil szervezetek közösségépítő hatása nélkülözhetetlen, tevékenységük ösztönzése;
- hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatásának elősegítése.

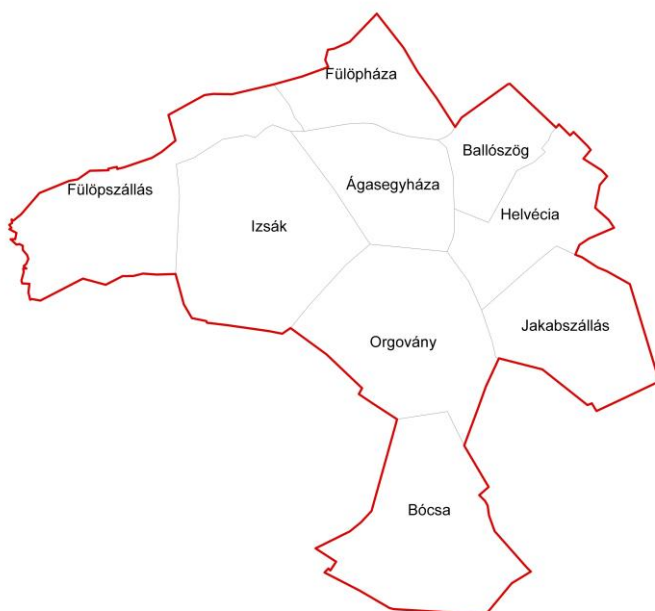
Esemény dátuma	Esemény megnevezése	Esemény helyszíne	Résztvevők száma	Esemény összefoglalója /eredmények
2015.10.19.	Elnökségi ülés	Fülöpszállás	13 fő	Tervezést Koordináló Csoport megválasztása
2015.10.27.	Konzultáció és fórum	Izsák	3 fő	Tájékoztató VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.
2015.10.27.	Konzultáció és fórum	Orgovány	3 fő	Tájékoztató VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.
2015.10.27.	Konzultáció és fórum	Jakabszállás	5 fő	Tájékoztató VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.
2015.10.27.	Konzultáció és fórum	Bócsa	8 fő	Tájékoztató VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.
2015.10.28.	Konzultáció és fórum	Ballószög	6 fő	Tájékoztató VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.

2015.10.28.	Konzultáció és fórum	Helvécia	10 fő	Tájékoztatás VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.
2015.10.28.	Konzultáció és fórum	Fülöpháza	7 fő	Tájékoztatás VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.
2015.10.28.	Konzultáció és fórum	Ágasegyháza	4 fő	Tájékoztatás VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.
2015.10.29.	Konzultáció és fórum	Fülöpszállás	6 fő	Tájékoztatás VP-ről, HFS tervezésről, forrásról. A település adottságainak, fejlődési irányainak, hiányok és szükségek meghatározása.
2015.11.03	TKCS ülés 1.	Izsák	4 Fő	Feladatok szétosztása, a települési konzultációk eredményeinek ismertetése, anyagainak, feldolgozása, kiértékelése
2015.11.23	Egyeztető megbeszélés, képzés a BKKM-i HACS-ok részére	Kecskemét	10 fő	Vidékfejlesztés szereplői közötti konzultáció, tapasztalatcsere, tudásátadás. Kapcsolódási lehetőségek TOP-hoz, ITP-hez, EFOP-hoz, HFS-OP-ka kapcsolatának vizsgálata
2015.12.08.	Személyes konzultáció	Izsák	3 fő	A térség turisztikai lehetőségei, igények és szükségletek
2016.01.06.	TKCS ülés 2.	Izsák	4 fő	Jövőkép és fejlesztési irányok meghatározása, intézkedések vázlatának összeállítása
2016.01.13.	Műhelymunka települések képviselőivel	Izsák	11 fő	Elsősorban a közsféra szereplői részére a HFS célrendszerének bemutatása, véleményezése
2016.01.25.	Egyeztető megbeszélés, képzés a BKKM-i HACS-ok részére	Kecskemét	16 fő	Vidékfejlesztés szereplői közötti konzultáció, tapasztalatcsere, tudásátadás. Kapcsolódási lehetőségek Kapcsolódási lehetőségek TOP-hoz, megyei egészség és városrehabilitációs elképzelésekhez, hátrányos helyzetű rétegek bevonása.
2016.02.01.	Egyeztető megbeszélés más OP-k kapcsán	Kecskemét	4 fő	Vidékfejlesztés szereplői közötti konzultáció, tapasztalatcsere, tudásátadás. Kapcsolódási lehetőségek TOP-hoz, BMP-hez, EFOP-hoz
2016.02.03.	TKCS ülés 3.	Izsák	4 fő	Intézkedések részletes kidolgozása, támogatható tevékenységek, kiválasztási kritériumok meghatározása
2016.02.17.	TKCS ülés 4.	Izsák	4 fő	Intézkedések pontosítása, eredményindikátorok, alap-és célértékek meghatározása
2016.02.24.	Közyűlés	Izsák	22 fő	Helyi Fejlesztési Stratégia tervezet elfogadása

2016.04.14.	Esélyegyenlőségi munkacsoport ülés	Izsák	5 fő	A térségben élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének megismerése, felzárkóztatásukat, esélyegyenlőségüket szolgáló intézkedés megfogalmazása, felzárkóztatásuk és esélyegyenlőségük megteremtésének biztosítása
2016.04.28.	TKCS ülés 5.	Izsák	4 fő	Esélyegyenlőségi munkacsoport ülés elemzése, HFS értékelés pontjainak egyeztetése, javítással érintett pontok kidolgozásának kiosztása
2016.05.04.	Konzultáció HFS értékelés kapcsán	Budapest	1 fő	A Miniszterelnökség által szervezett konzultáció a HFS értékelésével kapcsolatos kérdések, problémák megvitatására.
2016.05.23	TKCS ülés 6.	Izsák	4 fő	Végleges HFS-hez kapcsolódó pontok kidolgozása. A HFS értékelésben a javítással érintett szövegrészek egyeztetése.
2016.05.26.	Közgyűlés	Izsák	20 fő	A „Végleges HFS” tervezetének ismertetése, a még felmerülő javaslatok megtárgyalása, beépíthetőségének lehetőségének egyeztetése.
2016.06.09.	Közgyűlés	Izsák	20 fő	Végleges Helyi Fejlesztési Stratégia elfogadása

1. táblázat: A közösség részvételét alátámasztó fontosabb események

3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása²

1. ábra: HACS tervezési területe

A HACS tervezési területe 9 települést fed le, ezen települések a Dél-alföldi régióban, Bács-Kiskun megyében találhatóak a Kecskeméti, valamint a Kiskőrösi járás területén. A települések közül 1 város, 2 nagyközség és 6 község jogállású. A HACS állandó népességének közel 37%-a él a 290/2014.(XI.26.) Korm. rendelet (továbbiakban: KR) alapján kedvezményezett járás területén. A Kiskőrösi járáshoz tartozó települések, Bócsa, Fülöpszállás, valamint Izsák élveznek kedvezményezetti besorolást. A kecskeméti járáshoz tartozó települések Ágasegyháza, Ballószög, Fülöpháza, Helvécia, Jakabszállás, Orgovány.

² Statisztikai adatok forrása: www.teir.hu/leader

A HACS által lefedett terület lakosság száma 26.122 fő, a háztartások száma 11.963, a terület nagysága pedig 666,5 km² (2014). A HACS területén lévő települések közül valamennyi teljes joggal és területtel részt vehet a HFS előkészítésében, valamint a LEADER forrásból támogatott projektek kiválasztásában.

A HACS területi méretéből adódóan valamennyi település közel helyezkedik el a megyeszékhelyhez. A térség szempontjából kiemelt jelentőségű az M5-ös autópálya közelsége, valamint az 52-es és az 54-es számú főútvonal, mely szinte közrefogja a HACS területét. A jó megközelíthetőség és elhelyezkedés a térség életében kulcsfontosságú.

A HACS területi lehatárolását nemcsak a földrajzi összefüggőség, hanem a hasonló gazdasági helyzetben lévő szomszédos települések egybetömörülése eredményezte. Továbbá a HACS olyan településekből alakult meg, melyek környezeti, társadalmi és kulturális vonatkozásban is homogén egységet alkotnak. Tehát a megközelítőleg azonos fejlettségi szinten álló települések megfelelő alapot képeznek a közös munkára, együtt gondolkodásra, hisz a társult települések hasonló problémákra keresnek megoldásokat.

A tervezési terület a Homokhátság és Kiskunság tájaira terjed ki, tájképe rendkívül változatos. Az „kultúrtáj” kialakulásban egyaránt szerepe volt a természeti és az emberi tényezőknek. A természeti erőforrások a *4.1 Helyzetfeltárás 2. Környezeti adottságok* pontban kerülnek bemutatásra.

A HACS területén az országos szinten jelenlévő társadalmi folyamatok figyelhetők meg, mint elöregedés, népességfogyás és elvándorlás, emellett a munkanélküliség is állandó probléma. A lakosság szám, valamint az életkori megoszlások a *4.1 Helyzetfeltárás 4. Társadalmi állapot* pontban kerülnek bemutatásra.

A HACS területén működő vállalkozások száma jelentős, helyzetük a *4.1 Helyzetelemzés 5. Gazdaság helyzete* pontban kerül részletesen bemutatásra.

A települési önkormányzatok a HACS megalakulása előtt is már több projektet valósítottak meg közös együttműködésben. Ez leginkább annak köszönhető, hogy a települések történelmileg, környezeti adottságokat tekintve is hasonló sorsú települések. Így Izsák, Ágasegyháza, Orgovány települések a szennyvízhálózatok központosítása előtt közösen működtettek Izsák központtal szennyvízelvezető- és tisztító telepet. Ballószög, Helvécia, Jakabszállás és Orgovány 2005 óta tartanak fent helvéciai központtal egy mikrotérségi szociális szolgáltató központot, melynek feladata családsegítő szolgálat, gyermekjóléti szolgálat nyújtása, valamint idősek nappali ellátása, házi segítségnyújtást támogató szolgálat és szociális étkeztetés.

A hulladékok kezelése regionális szinten megoldandó feladattá vált. A hulladékgazdálkodással foglalkozó Izsák-Kom Kft. a HACS területének 7 településéről szállítja el a keletkező lakossági hulladékot (Ágasegyháza, Ballószög, Fülöpháza, Fülöpszállás, Jakabszállás, Izsák, Orgovány) a város határába található hulladéklerakóhoz.

A szőlőtermesztő gazdák az érdekeik hatékonyabb érvényesítése érdekében Izsák és Helvécia környékén szövetkezetet hoztak létre helvéciai központtal, mely jelenleg 450 tagot számlál.

A HACS székhelye Izsákon található, mely a térség szolgáltatói központjává nőtte ki magát. A településen Kormányablak működik, ahol az ügyfelek 423 különféle ügyet intézhetnek, így a HACS településein élők itt intézhetik egy helyen hivatalos ügyeiket.

A HACS településeiről, önkormányzatairól elmondható, hogy a természeti adottságuk, a kulturális értékeik egyezősége miatt egyes területeken szoros gazdasági kapcsolatok alakultak ki a vállalkozások között is.

A HACS területéhez tartozó településeken nem élnek jelentős számban nemzetiségi kisebbségek. A térség közös identitását azonban alapjaiban határozza meg az Arany Sárfehér szőlőfajtához való kötődés, természetésének hagyománya, mely révén az Izsák környéki szervezetek (polgárőrök, borrendek, szövetkezetek) e Hungarikum fajta után kapták elnevezésüket.

A térség kiterjedt tanyavilággal rendelkezik, mely szintén a terület egyedi sajátosságai közé sorolható.

Összességében megállapítható, hogy a HACS területi lehatárolását a hasonló paraméterekkel rendelkező települések egybetömörülése eredményezte. A HACS területe elég nagy ahhoz, hogy elegendő kritikus tömeget biztosítson a rendelkezésre álló gazdasági, humán és pénzügyi erőforrások vonatkozásában egy életképes fejlesztési stratégia megvalósításához, ugyanakkor elég kicsi ahhoz, hogy lehetővé tegye a helyi interakciókat. Az alacsony szinergia-hatás miatt a fejlesztések korábban nem voltak komoly kihatással a térségre, az alulról építkező helyi erőforrás-hasznosítás elszigetelten volt jelen, ezáltal nem érvényesült megfelelően. Ezt kiküszöbölendő, kiemelten fontos a helyi közösségek megerősítése, a helyi partnerségek létrehozása és a katalizátor-hatással rendelkező, egymást erősítő innovatív projektek ösztönzése.

A HACS rendelkezik mindazon a gazdasági, környezeti és társadalmi adottságokkal, melyek jó alapot biztosítanak a térség közös fejlődési irányainak meghatározásához, a fejlesztési célok megvalósításához, ezáltal a helyi szereplők közös munkájához, gondolkodásához. A térségben jelen vannak mindazon fejlesztési igények, melyek a vidék fenntartását szolgálhatják, illetve az ehhez szükséges anyagi és humán kapacitások is rendelkezésre állnak.

A HACS területe elég kicsi ahhoz, hogy átlátható és kezelhető legyen, ezáltal lehetővé téve az ügyfelekkel való személyes kapcsolattartást. Az izsáki székhellyel működő munkaszervezeti iroda elérhető távolságban van valamennyi településről, ezáltal a központi iroda fenntartása elégséges, nincs szükség ügyfélszolgálati pontok kihelyezésére.

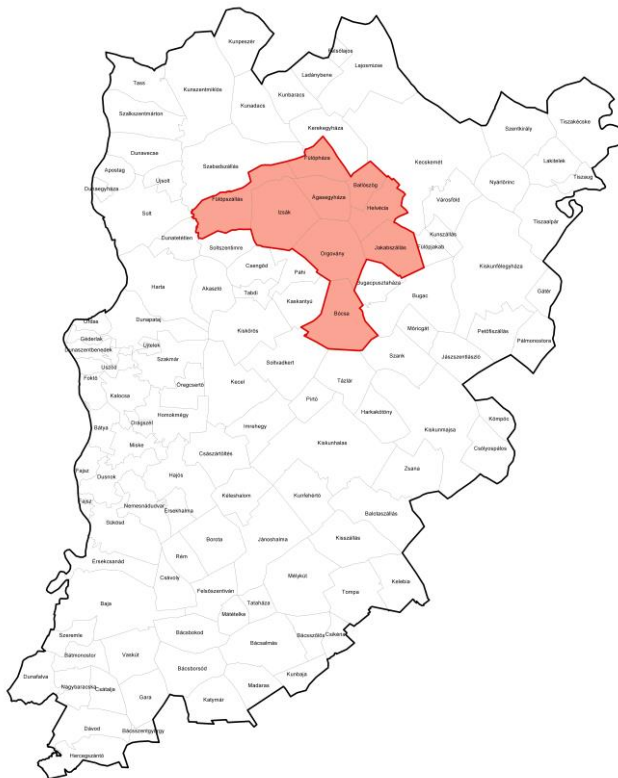
4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése³

4.1 Helyzetfeltárás

1. Térszerkezeti adottságok

A HACS tervezési területe 9 települést fed le, ezen települések a Dél-alföldi régióban, Bács-Kiskun megyében találhatóak a Kecskeméti, valamint a Kiskőrösi járás területén. A települések közül 1 város, 2 nagyközség és 6 község jogállású. A legkisebb lélekszámmal rendelkező település Fülöpháza 845 fővel, a HACS területén az egyetlen település, melynek lakosság száma nem éri el az 1000 főt. A legnagyobb lakosságszámmal pedig az egyetlen városi rangú település Izsák rendelkezik, 5655 fővel. A

³ Statisztikai adatok forrása: www.teir.hu/leader

2. ábra: HACS területe Bács-Kiskun megyében

tervezési területen tehát aprófalvas települések nem találhatóak. Valamennyi település megközelíthetőség szempontjából kiváló adottságokkal rendelkezik, hiszen viszonylag közel helyezkedik el Kecskemét megyeszékhelyhez, mely egy dinamikusan fejlődő nagyváros, Bács-Kiskun megye központja, ahová az utóbbi években világ szinten is jelentős vállalkozások telepedtek le (pl. Mercedes). A térség szempontjából kiemelt jelentőségű az M5-ös autópálya közelsége, mely Budapestről délkelet felé haladva Kecskemétet, Szegedet (valamint a röszkei határátkelőt) kapcsolja össze a fővárossal, valamint az 52-es és az 54-es számú főútvonal, mely szinte közrefogja a HACS területét. Jakabszállás külterületén repülőtér is található, melyhez teljes kiszolgálóhelyiség is tartozik. Ezen feltételek nagyon kedvezőek a települések számára, az útvonalaknak országos szinten is jelentős a forgalmuk,

komoly súllyal bírnak egy-egy nagyobb vállalat, vállalkozás térségbe történő csábítása, letelepedése szempontjából. Ezek az adottságok alapjaiban határozzák meg a HACS településeinek gazdasági, társadalmi, valamint szociális helyzetét.

A térségre jellemző a tanyasi életforma, a HACS valamennyi települése kiterjedt tanyavilággal rendelkezik. Ezen tanyás térségek fejlettségi szintje jelentősen eltér egymástól. Helvécia térségében fejlett, közművesített telkeken, koncentráltan helyezkednek el a tanyabirtokok, míg Fülöpháza térségben inkább önfenntartó, nagyon szegény körülmények között élnek a tanyasi emberek teljesen szétszórtan. Az önkormányzatok jelentős anyagi forrásokat mozgósítanak, hogy a tanyavilág földútjai megfelelő állapotúak legyenek, ezáltal a tanyák megközelíthetősége garantálva legyen.

A KR alapján kedvezményezett járáshoz tartozó települések elérhetőségüket tekintve nincsenek kiszolgáltatott helyzetben, hiszen Bócsa az 54-es számú, Fülöpszállás, valamint Izsák az 52-es számú főútvonal mentén helyezkedik el. Az viszont elmondható, hogy az itt élők jelentős hányada nem kielégítő módon fér hozzá az alapszolgáltatásokhoz, hiszen korlátozottak a rekreációs és kulturális szolgáltatások, mely további társadalmi folyamatokat generálhat (pl. elvándorlás). Az infrastruktúra elérhetőségének és színvonalának szempontjából ezen települések tanyái vannak a legrosszabb helyzetben. Bócsán a külterületen élők aránya a teljes lakosság 45%-a, a külterületi utak pedig rossz állapotúak.

A területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklése és visszafordítása érdekében indokolt fokozott figyelmet fordítani a KR alapján

kedvezményezett településekre. Hangsúlyos a leszakadó települések versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése a társadalmi kirekesztettség és az újratermelő szegénység megakadályozása végett.

A tanyavilág létezése szempontjából a legnagyobb veszélyt az elvándorlás jelenti. Ennek elkerülésére összetett intézkedések szükségesek, melyek kiterjednek az infrastruktúra fejlesztésére, a gazdálkodási körülmények fejlesztésére, gazdasági diverzifikációra, a megközelíthetőség és közbiztonság javítására.

2. Környezeti adottságok

A tervezési terület a Homokhátság és Kiskunság tájaira terjed ki, tájképe rendkívül változatos, hiszen több országosan védett jelentőségű terület és annak természeti kincsei a tájkép meghatározó alkotóeleme. Az 1975-ben alapított Kiskunsági Nemzeti Park meghatározó szereplője a térségnek, hiszen valamennyi településen jelentős területeken rendelkezik tulajdonjoggal, mely területek alapvetően meghatározzák a HACS tájképét.

A környék legnagyobb édesvízi mocsara az izsáki Kolon-tó, mely 2962 hektár területen helyezkedik el. A Kolon-tó a feltöltődés előrehaladott állapotában lévő tó, azaz a nyílt víz fokozatosan eltűnik, benövényesedik és végül szárazulattá alakul. A tó nyugati oldalán emelkedő magasabb homokbucka, a Bikatorok 126 m magasságú. Az Aqua Colun és a Poszáta tanösvények, valamint az ezekhez kapcsolódó kilátók, megfigyelőhelyek lehetőséget adnak a tó élővilágának alaposabb megismerésére. Bócsa-Bugac buckavilága és pusztái a nemzeti park legnagyobb és legösszetettebb területe. Területén homok puszták, buckák, szikes tavak, mocsarak váltakoznak. Egy helyben megtalálhatók itt a Kiskunság természeti kincsei, a homokbuckák, a homoki természetes növénytársulások: csombósok, turjánosok, vadvirágos rétek, nádasok, szikes tavak, természetes erdőtípusok és a nevezetes homokpuszta. Egyedülálló természeti kincse az ősbörökás, melyet sajnos az elmúlt év nyári erdőtüze 90%-ban elpusztított.

A térség kedvelt kirándulóhelye a Fülöpházi mozgóbuckák, mely jelenleg is szinte érintetlen állapotban, 1992 hektáron terül el. A folyóvízi feltöltődés után a Duna elhagyta a területét és a szél által mozgatott homoküledék felhalmozódása indult meg. Itt van a Naprózsa Erdei Iskola, mely már több évtizede a környezeti nevelést szolgálja. Az iskola mellett levő erdei tornapálya és a Báránypirosító tanösvény a kirándulóknak is készült. A buckák között, lovas tanyák közelében vezet az országos Piros sáv turistajelzés, amely a Homokhátság összes védett területén végighalad.

A tiszta környezet és az érintetlen természet a turisták, természetjárók számára olyan látnivalókat, értékeket és lehetőségeket tartogat, melyek összehangolt fejlesztése, marketing tevékenység végzésével komoly potenciállal bír a helyi turizmus fellendítésére, akár önálló, akár kiegészítő programként.

Országos szinten a Dél-Alföldön legnagyobb arányú a mezőgazdasági területek aránya, ezáltal a HACS területén is meghatározó szerepet tölt be a mezőgazdaság annak ellenére, hogy az ország teljes gazdaságából való részesedése egyre csökken. A vidéki életforma részeként jelenlévő mezőgazdasági földhasználat elterjedése a termelés kedvező adottságaira, a termelési hagyományokra, a mezőgazdasági hasznosítású területek nagy arányára és a kedvező éghajlati viszonyokra vezethető vissza. Ezen túlmenően a mezőgazdasági tevékenység néhol a megélhetés egyetlen forrása, így a HACS területén annak szerepe felértékelődik.

Az ökögazdálkodás nem elterjedt a HACS területén, habár országos viszonylatban az elmúlt években gyors ütemben növekedett, azonban a kereslet ezzel nem tudott lépést tartani.

A mezőgazdaság környezetterhelése a természet koncentráltságának és intenzitásának csökkenése, valamint a környezetkárosító tényezők mérséklése miatt nem számottevő. Veszélyt inkább a termelés szétaprózottsága, a szaktudás hiánya és a környezetvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó agrotechnikai beavatkozások jelentenek. Néhol megfigyelhető a környezeti erőforrások túlzott használata, a környezettudatos gazdálkodás hiánya is.

Mivel a HACS területe a Duna-Tisza közti Homokhátságon terül el, magas napsütéses órák száma, mely kedvez a termelésnek, azonban a túlzott globális felmelegedés és az ezzel járó egyre szélsőséesebb időjárás problémája a tervezési területet is érinti. A termelők jellemzően kisbirtokokon gazdálkodnak, az öntözött területek nagysága elenyésző, ennek köszönhetően ki vannak téve a globális felmelegedés hozományaként egyre gyakrabban jelentkező hosszú forró nyár veszélyeinek. Ezáltal a vízmegtartó kapacitás növelése elsődleges feladat.

Mivel a térség területének nagy része környezetileg kiemelt érzékenységgű, a jövőben elsődleges szempontként kell kezelni az ökológiai gazdálkodási formákat és a környezettudatosságot. A környezetvédelmi szempontok az energiahatékonyság mellett a megújuló energiaforrások arányának növelését is megkövetelnék.

Bócsán, valamint Fülöpházán nincs kiépített szennyvízcsatorna-hálózat, mely következményeként elszaporodtak a szikkasztásos szennyvízagnak.

A KR alapján kedvezményezett településeken, Bócsán, Fülöpszálláson és Izsákon a védett természeti értékek és a vizes élőhelyek védelme kiemelkedő jelentőségű. Továbbá Bócsa infrastrukturális szempontból elmaradott településnek számít, hiszen nincs kiépített szennyvízhálózat. Az állattartó telepek trágyatároló miatti nitrátszennyezés szintén megoldandó probléma.

A területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklése és visszafordítása érdekében környezeti szempontból hátrányos helyzetük miatt indokolt fokozott figyelmet fordítani a KR alapján kedvezményezett településekre. Környezetileg fontos feladat a védett területekkel, a vizes élőhelyekkel, a sérülékeny vízbázisokkal közvetlenül határos települések kommunális hulladék-elhelyezésének, szennyvíz-elvezetésének, ártalmatlanításának megoldása a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység megakadályozása végett.

3. **Kulturális erőforrások**

A települések nem csak környezeti adottságokat tekintve rendelkeznek hasonló kvalitásokkal, hanem a kultúra területén is. A HACS területén a sajátos vidéki épített örökség nem jelentős, országos vagy helyi szinten védett várak, kastélyok, régészeti emlékek, történelmi kúriák csak elvétve találhatók.

„Bagolyvár” műemléki védettségű, Székely Ödön által tervezett romantikus, lovagvárat idéző épület, mely a népnyelv alapján kapta nevét. Weber Ede, svájci származású földbirtokos, 1905-ben építtette a Triseszt mellett álló Miremáre kastély mintájára. Eredendően lakóházként funkcionált alatta hatalmas pincével, valamint présházzal. Napjainkban borászati központként hasznosították tovább, azonban teljes romlása figyelhető meg.

A Kecskeméttől 8 km-re levő Géro Udvar, Géro György fafaragó népi iparművész hagyatéka. Létrehozásával a művész célja az volt, hogy csokorba szedje Kecskemét és környéke, valamint az Alföld népi kultúráját. A térség szimbóluma, a Géro Udvar egy olyan közügyet szolgáló magánkezdeményezés, amely méltán érdemelné ki a pusztai régió állami, üzleti, non-profit és magán szervezetei és szerveződései figyelmét és támogatását.

Izsákon ma az ország egyetlen pálinka múzeuma található. Az Izsáki Pálinkamúzeumban bemutatják a magyar pálinkafőzés hagyományait. Több mint 1000 kiállítási tárgy meséli el ezen ősi magyar mesterség történetét. Az ezen a helyen 1922-ben alapított pálinkafőzde berendezéseit csaknem eredeti állapotukban tekinthetik meg. A főzéshez használt eszközökön túl régi okmányokat, számlákat, korabeli logisztikai és értékesítési eszközöket, régi pálinkafőzőket és a gyümölcsstermesztéshez kapcsolódó szerszámokat is szemügyre vehet a látogató, csakúgy, mint hajdani címkéket, üvegeket.

A Jakabszállás külterületén a Kiskunsági Nemzeti Park BUGAC-Orgoványi Rétek-Bogárczó háromszögében az 54-es főút mellett található Magyarország öko-központja, a Magyar kert. Magyarország domborzati és vízrajzi 1:1000 méretarányú makettje, 93.000 négyzetméteren 3200 db növénygyűjteményes kertje, integrált kalandpark egyedülálló élményt nyújt, alkotóművészeti találkozóhely, egy igazi öko-kikapcsolódás.

A térségre jellemző a tanyasi életforma, melynek fenntartása és fejlesztése tájképi értéke miatt is fontos, hiszen a tanyavilág az ország kulturális örökségének részét képezi.

A római katolikus és református egyháznak egyaránt 9-9 temploma található a HACS területén, ezen építmények a települések ékkövének számítanak. A HACS valamennyi településének közparkjai, közterületei rendezettek.

Kiemelten fontos a helyi kultúra tárgyi emlékeinek és a szellemi örökség megóvásának érdekében a kulturális értékek fennmaradásának biztosítása, a helyi gyűjtemények fejlesztése, a társadalom műveltségi szintjének emelése. A történelmi és kulturális értékek korszerű bemutatására alkalmas közösségi terek kialakítása általános vidékfejlesztési jelentőséggel bír. A HACS területén, Bócsán található tájház, amely helytörténeti gyűjteményként funkcionál, valamint egy Hungarikum és civil ház, ahol a földszint nagyobb rendezvények lebonyolítására is alkalmas, míg az emeleti szinten található a térségi hungarikum gyűjtemény és a közösségek számára egy találkozási hely került kialakításra. Valamennyi településen működik művelődési ház, 4 település IKSZT címbirtokos: Ágasegyháza, Fülöpszállás, Helvécia, Orgovány.

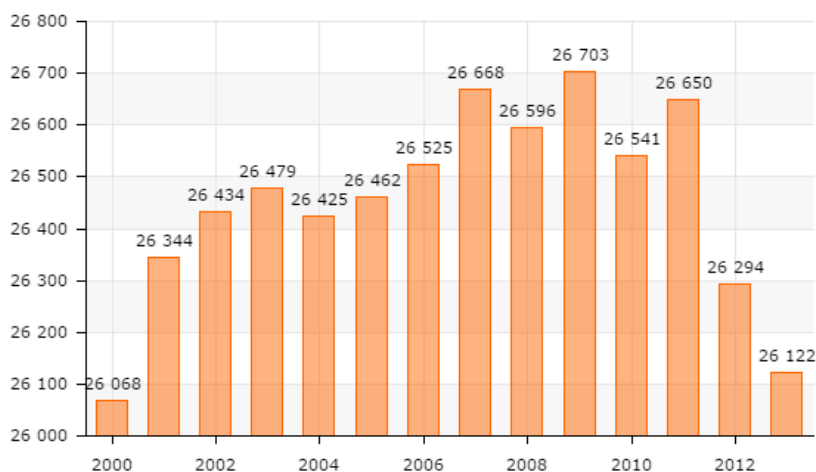
A térség közös identitását alapjaiban határozza meg az Arany Sárfehér szőlőfajtahoz való kötődés, termesztésének hagyománya. A településeken őrzik a hagyományokat, helyi néptánccegyesületek, népdalkörök rendszeren fellépői a települési rendezvényeknek. Az HACS területén a legnépszerűbb és legtöbb látogatót vonzó rendezvény az Izsákon már több mint 70 éve megrendezésre kerülő Sárfehér Napok, mely mára már nemzetközi rendezvénné nőtte ki magát. A rendezvény 3 napján a városba látogató érdeklődőknek lehetőségük van termény-, a termék, a képzőművészeti kiállításokon, a kézműves vásáron részt venni, valamint a borutcát végigjárni.

Valamennyi településen komoly hagyománya van a lótarásnak, lovassportnak és a hozzájuk kapcsolódó rendezvényeknek (pl. Lovas napok, Fogathajtó versenyek). Izsák a magyar lovassport egyik központjának számít, a városban rendeztek már európa-bajnoki, valamint világbajnoki fogathajtó versenyeket is. Ezeket túlmenően Lovas napok, Fogathajtó versenyeket szerveznek Orgoványon,

Fülöpházán, Fülöpszálláson, Ballószögön, Jakabszálláson. Valamennyi településen megemlékezéseket, kisebb rendezvényeket tartanak a nagy állami ünnepekhez kapcsolódva (március 15., augusztus 20., október 23.). A legtöbb településen az őszi betakarításhoz kapcsolódva Szüreti mulatságokat tartanak, ezen települések: Bócsa, Helvécia, Fülöpháza, Ballószög. A HACS területén még fontos rendezvény a bócsai Liba és kacsafesztivál, a szintén Bócsán megrendezésre kerülő Böllérfesztivál, valamint a jakabszállási Jakab-napi vigasság és Falvak éjszakája.

A HACS területe gazdag természeti és táji örökségekben, azonban általánosságban elmondható, hogy állapotuk egyre romlik. A táji értékek felélesztése fontos szerepet játszik a vidéki térségek életminőségének javításában, illetve a falusi turizmus miatt is egyre fontosabb. A leromlott állapotban lévő, a település életében meghatározó szerepet játszó építmények turisztikai célú hasznosítása szempontjából lehetőségeket rejt magában. A természeti és kulturális értékek, a hagyományok, az épített örökség megőrzése és programszerű összehangolt fejlesztése, valamint a népi hagyományokat és tárgyi emlékeket bemutató tájházak fejlesztése alapot nyújt az életminőség növelésének, illetve a gazdaság diverzifikációjának is, az egyre inkább elterjedő turisztikai szolgáltatásnyújtás által. Az adottságok turisztikai célú hasznosítása azonban nem megfelelő, a szálláshelyek és szolgáltatások fejlesztésre szorulnak, továbbá egységes kínálati csomagok kialakítása is szükséges.

4. A társadalom állapota

3. ábra: A HACS lakosságának alakulása 2000-2013

A HACS lakosságszáma az elmúlt esztendőkből csökkenő tendenciát mutat, de még mindig a 2000-es évi érték (26.068 fő) felett helyezkedik el, 2014. január 1.-i adatok alapján 26.122 fő a lélekszám.

A települések társadalmi helyzetében eltérés tapasztalható. Helvécián és Ballószögön a lakosság száma folyamatos emelkedést mutat. Ez

Kecskemét közelségének köszönhető, hiszen a megyeszékhely centrumától mind a kettő település 15-20 perc autóútra található. Kecskemét egy dinamikusan fejlődő nagyváros, Bács-Kiskun megye központja, ahová az utóbbi években világ szinten is jelentős vállalkozások telepedtek le (pl. Mercedes), melyek közvetlenül vagy közvetetten több ezer új munkahelyet hoztak létre. Ennek köszönhetően rengeteg család, munkavállaló telepedett le a városban és környékén, így Ballószögön és Helvécián egyaránt. Ezeknek a folyamatoknak köszönhetően a két településen a naponta ingázók aránya messze a megyei átlag feletti. Helvécia esetében ez az arány 68,7%, Ballószögönél 77,8%, míg a megyei átlag mindössze 26% (2011.)

A többi 7 település lakosságszáma az elmúlt években csökkent a 2000-es évhez viszonyítva. A lélekszámcsökkenés kisebb mértékben betudható az elvándorlásnak, de leginkább a természetes népességfogyásnak köszönhető, ugyanis a HACS területén a halálozások száma meghaladja az élve

születések számát. A településeken az élve születések és halálozások különbözete ezer főre vetítve az elmúlt 15 évben 4,89 ezrelék csökkenést mutat, míg az elvándorlási mutató -2,31 ezrelék, tehát ezer főre vetítve az előző 15 évben átlagosan ennyivel többen vándoroltak el, mint letelepedtek. Az elvándorlás kapcsán a legtöbben a munkavállalás és a jobb megélhetési lehetőségek reményében távoznak.

Helvéción és Ballószögön a 14 év alattiak aránya jelentősen magasabb HACS és a megyei átlaghoz viszonyítva, a 60 év feletti arány pedig sokkal alacsonyabb, mint a HACS területének vagy a Bács-Kiskun megyei településeinek az átlaga. Helvéción a 14 év alattiak aránya a teljes lakossághoz viszonyítva 17,6%, míg a 60 év feletti aránya 15,1%. Ballószögön a 14 év alattiak aránya 18%, míg a 60 évesnél idősebbek aránya 16%. Ha a megyei átlagot vizsgáljuk a 14 év alattiak aránya 14%, míg a 60 évnél idősebbek aránya 24% (2011.).

Helvéciát és Ballószögöt leszámítva a HACS területén a népesség kedvezőtlen korösszetétele az elöregedést jelzi. A fiatalabb nemzedék csökkenő aránya és a várható élettartam növekedése a szociális ellátórendszerben kiegyensúlyozatlanságot okoz. Az öregedési mutató - amely száz 14 évesnél fiatalabbra jutó 60 évesnél idősebb arányát mutatja – folyamatos emelkedést mutat az elmúlt 15 évben. A mutató értéke 1,38, mely a megyei (1,72) és az országos átlag (1,67) alatt helyezkedik el ugyan, de e kedvező adat Helvéción és Ballószögön lezajló folyamatoknak köszönhető. A HACS többi településen az országos és megyei átlaggal egyező az öregedési mutató.

A HACS területén felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők aránya tekintetében jelentősen elmarad a megyei és az országos átlagtól a 18 évesnél idősebb lakossághoz viszonyítva. 2001 és 2011 között a különbségek csökkentek ugyan, de a 2011-es adatok alapján még mindig a duplája az országos átlag a HACS átlagának. 2011-ben a HACS nagykorú lakosságának mindössze 9,5%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, míg ez az átlag a megyében 13,6%, országos szinten pedig 19% volt. A HACS területén az érettségizettek aránya folyamatosan emelkedik 2011-ben 30% felett volt a 18 évesnél idősebb lakosokhoz viszonyítva. Ez az arány még ennek ellenére is jóval elmarad a megyei (38,9%) és az országos (49%) átlaghoz viszonyítva. A HACS területén középiskola nem működik.

A munkanélküliségi ráta a megyei átlaggal megegyező, de az országos átlagtól magasabb. 2013. december 31-én az országos munkanélküliségi átlag 6,3%, míg a HACS területén ezen adat 7,2% volt. A munkanélküliség alakulását leginkább Kecskemét befolyásolja, hiszen rengeteg munkavállaló ingázik naponta a lakóhelye és a megyeszékhely között. Ezeknek a folyamatoknak köszönhetően Ballószögön és Helvéción a munkanélküliségi ráta is a megyei és az országos szint alatt van. Helvéción szakképzett és betanított munkavállalók tekintetében munkaerőhiány kezd kialakulni. A HACS területén élőkre tehát jellemző a mobilitás, a naponta ingázó munkavállalók aránya jóval az országos és megyei átlag felett helyezkedik el. Ez is mutatja, hogy a HACS településeinek a megközelíthetősége kitűnő az ország bármely pontja felé és a tömegközlekedés is kiváló a környék központjának számító Kecskemét felé. A munkanélküliek nagy része a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű emberek közül kerül ki. Ezen társadalmi réteg helyzete nehéz, iskolai végzettségük, alkalmazkodó képességük alacsony, nehezen mobilizálhatóak. A tanyán élők számára a munkaerőpiac a helyi munkalehetőségek csökkenése és az alacsony mobilitási szint miatt kevés reintegrációs lehetőséget kínál.

Ha a jövedelmi viszonyokat vizsgáljuk az HACS területén elmondható, hogy a személyi jövedelemadót fizetők száma a megyei átlagnak megfelelő, de az országos átlagot meghaladó mértékű. Az egy lakosra eső jövedelem kapcsán a HACS területének az átlaga a megyei és az országos szintet sem éri el. 2013-

ban az egy főre eső nettó jövedelem éves szinten 570.845 Ft volt a HACS területén, a megyei átlag 590.176 Ft, míg az országos 674.902 Ft. Ha a tendenciákat figyeljük a 2000-es évektől a jövedelmi szint folyamatosan a megyei és az országos átlag alatt helyezkedett el, de ahogy a megyei és az országos átlag is, a HACS területén is a jövedelem folyamatosan emelkedő szintet mutatnak.

Ha a HACS területén az elmúlt évek lakásépítési tendenciát vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy megyei, valamint egyes években az országos átlagot is meghaladó mértékű volt. Ezen folyamat annak köszönhető, hogy sok új család telepedik le és tervezi a jövőjét a térségben, a jó megközelíthetőségnek és a megyeszékhely szomszédságának köszönhetően. A lakott lakásokon belül a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a megyei (15,6%) és jelentősen az országos (10,5%) átlag felett helyezkedik el (24,5%). A HACS területén 2 településtől eltekintve (Fülöpháza, Bócsa) kiépített szennyvízhálózatot üzemeltet a Bácsvíz Zrt. A közüzemi ivóvíz hálózatba bekapcsolt lakások (67,8%) aránya 2013-ban jelentősen elmaradt a megyei (87,5%) és az országos átlagtól (94,4%). 2013 év végén szélessávú internethozzáféréssel a HACS területén hozzávetőleg minden ötödik háztartás rendelkezett.

A kiváló megközelíthetőségnek köszönhetően a településeken élők a közszolgáltatás minden szintjét gyorsan elérik. A jó megközelíthetőség Orgovány esetében nem mondható el, a község az egyetlen olyan település a megyében, ahova se a mentők, se a tűzoltók nem érkeznek meg 15 percen belül. A megközelíthetőség ezen község gazdaságára is nagyon rossz hatással van, hiszen így nagyon nehezen tud vállalkozásokat csábítani a településre, valamint a településen élők fokozottan ki vannak téve az elszigeteltség és kirekesztődés veszélyének.

A HACS területén az óvodai férőhelyek száma folyamatosan emelkedik az elmúlt években, a férőhelyek kihasználtsága meghaladja a megyei és az országos átlagot egyaránt. Az általános iskolás tanulók száma folyamatosan csökken a 2000-es évektől kezdődően, amely egy országosan megfigyelhető tendencia. Valamennyi településen praktizál házi orvos, de az egy házi orvosra eső lakosok száma messze meghaladja a megyei és az országos átlagot. Országosan 2013-ban egy házi orvoshoz átlagosan 1.557 fő páciens tartozott, a Bács-Kiskun megyei átlag 1.562 fő, míg a HACS területének az átlaga 1.633 fő.

A HACS területén a közbiztonság helyzete jobb, mint az országos vagy megyei átlag a statisztikák alapján. 2013-ban az ezer lakosra vetített bűncselekmények száma országos szinten 3.806 volt, a megyei átlag 3.061, míg a HACS területén ez a szám 1.841. Ezt az adatot a tanyákon élő lakosság nem érzékeli, hiszen ők kiszolgáltatott helyzetben, elszigetelten élnek, így potenciális célpontot jelentenek a bűnözők számára.

A civil szervezetek fontos szerepet töltenek be egy fejlett társadalom életében, olyan feladatokat vállalnak fel, melyeket sem önkormányzati szereplők, sem gazdasági szervezetek nem képesek vagy nem szándékoznak ellátni. A civil aktivitás szintje arra utal, hogy az adott terület lakossága aktívan befolyásolni kívánja saját életkörülményeinek alakulását, közvetlen környezetének fejlődését. A HACS területén a civil szervezetek, szerveződések ezer lakosra jutó aránya kevesebb, mint a megyei vagy az országos átlag. Országosan 2013-ban 1000 főre átlagosan 12,6 civil szervezet jut, Bács-Kiskun megyében ez az arány csak 9,3, addig a HACS területén ez a szám 6,3, tehát pont a fele az országos átlagnak. Ezen adat is mutatja, hogy a HACS területén kevés az alulról szerveződő, innovatív összefogás, ennek ellenére a működő szervezetek nagyon fontos szerepet töltenek be az adott település életében. Alapjaiban határozzák meg egy-egy település társadalmi, továbbá az együttélési szokásait. Kulturális programokat, családi napokat, rendezvényeket szerveznek, melynek köszönhetően a településeken és HACS területén az együttműködés, valamint az összefogás erősödik. A családi napok, valamint az

országos ünnepekhez kapcsolódó rendezvények minden település életében meghatározóak, ezeken kívül a lovas sportokhoz és a szüreti munkákhoz kapcsolódó mulatságok is sok embert vonzzanak. Ezen rendezvények lebonyolításában a civil szervezetek, a civil lakosság komoly feladatot vállal.

Valamennyi településen működik polgárőr egyesület, melyek segítik a helyi körzeti megbízottak munkáját. A HACS területén működnek olyan civil szervezetek, melynek céljuk a közösségi élet fokozása, programok szervezése (Tegyünk Izsákért Egyesület, Tegyük Fülöpszállásért Egyesület, Jakabszállási Lokálpatrióták Egyesülete). A települések életében a helyi identitástudat kialakításába és megőrzésében fontos szerepük van a hagyományőrző egyesületeknek. A HACS területén működő ilyen civil szervezetek: Aranysárféher Néptánc Egyesület, a Bócsai Citerazenekar, Ballószögi Csillagvár Művészeti Alapítvány.

A helyi közélet szervezésében, a helyi kultúra ápolásában meghatározó szerepe van a közösségi összefogásnak, a civil és egyházi szervezetek közösségépítő tevékenységének.

A közösségi terek, közterületek fontos színterei a befogadást elősegítő, társadalmi aktivitást és a társadalmi kohéziót elősegítő foglalkozásoknak, programoknak. Valamennyi településen a művelődési házak, valamint szabadidő eltöltésére alkalmas terek, sporttelepek látják el ezen funkciót. A települések általános fizikai megjelenése és a közösségi terek, közterületek állapota változó, a községek esetében azonban általánosságban hanyatló képet mutat, így ezek felújítása fontos a társadalmi kohézió elősegítése érdekében. A térségek vonzerejének növelése érdekében a települések arculatát javítani kell. A településközpontok, településrészek megújítása szükséges, mely előidézhetheti az életszínvonal javítását, a kedvezőtlen gazdasági és társadalmi tendenciák és a települések elnéptelenedésének megállítását. A lakosság alapszolgáltatásokhoz való hozzáférése rendkívül fontos a megfelelő életminőség biztosításához és a HACS gazdasági-társadalmi fejlődéséhez.

A jelenlegi tendenciák változatlansága esetén a HACS népesség korösszetételének kedvezőtlen alakulására, az aktív korú népesség létszámának csökkenésére, ezzel egyidejűleg az inaktív arányának növekedésére kell számolni.

Általánosságban elmondható, hogy a kisebb településeken kisebb arányú az aktív korú népesség, nagyobb a munkanélküliségi ráta, alacsonyabb a foglalkoztatási aránya. Az alacsony képzettségűek, idősebb munkavállalók, illetve a gyermekeiket egyedül nevelő nők, megváltozott munkaképességű emberek elhelyezkedési lehetőségei korlátozottak. Ezek a folyamatok jelentősen befolyásolják a kistelepüléseken zajló demográfiai tendenciákat, a munkaképes lakosság elvándorlását, ezáltal hozzájárulva a települések elöregedéséhez, hosszabb távon az esetleges elnéptelenedéséhez.

A hosszú idő óta munkanélküli személyek magatartását egy idő után passzivitás és kezdeményezőkészség teljes hiánya jellemzi, ezért a felmerülő foglalkoztatási lehetőségeket sem tudják kihasználni, tekintettel reménytelen helyzetükre. Ezen személyek a szociális ellátórendszerre támaszkodnak, mely további veszélyeket hordoz magában, hiszen a szülők példáját látva a fiatalabb generáció sem lesz képes a megélhetésre. Foglalkoztatási programok szükségesek, melyek elősegítik a munka világába való átmenetet.

A KR alapján kedvezményezett járashoz tartozó települések társadalmi állapotukat tekintve nincsenek kiszolgáltatottabb helyzetben a HACS többi településéhez viszonyítva. Bócsán az elmúlt esztendőben az összes középület, közintézmény felújításra került, ezáltal a település vonzó megjelenést mutat. A

település gazdasága az elmúlt 10-15 évben komoly fejlődésen ment keresztül. A község lakosság száma, csak kismértékben csökkent az elmúlt 15 évben. A településen jelenleg a munkanélküliség a megyei és az országos átlag alatt helyezkedik el (4,6%).

Fülöpszállás már rosszabb helyzetben van, hiszen lakossága az elmúlt 15 évben 15%-kal csökkent. Ez a természetes népességfogyáson kívül az elvándorlásnak is köszönhető. A munkanélküliségi ráta 2012-ben 12%, 2013-ban 6,8% volt, e nagymértékű csökkenés a közmunkaprogramnak köszönhető, településen 80 fő vesz részt ezen központi programban. A munkanélküliségi adatok az országos szint felett helyezkednek el. A településen nagy munkavállalói létszámot foglalkoztató vállalkozás nem működik.

Izsák helyzete ellentmondások, hiszen a térség szolgáltatási központjává nőtte ki magát az elmúlt pár évben, melyet a 2015-ben nyílt Kormányablak tovább erősít. A munkanélküliség magas, 9,1%, a HACS területén a 2. legmagasabb mutató.

A területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklése és visszafordítása érdekében társadalmi szempontból hátrányos helyzetük miatt indokolt fokozott figyelmet fordítani a KR alapján kedvezményezett településekre. Hangsúlyos a leszakadó települések versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység megakadályozása végett.

5. A gazdaság helyzete

A gazdasági szerkezet vonatkozásában a HACS területén 1 km²-re átlagosan a 1,83 vállalkozás jut, a vállalkozási sűrűség kisebb, mint az országos és megyei átlag. Jelentős különbség van a HACS területe és az országos tendencia között, hiszen a mezőgazdasági tevékenység gazdasági és társadalmi súlya jóval jelentősebb a HACS térségben, a lakosság megélhetésében – habár szerepe évről-évre csökken – még mindig döntő szerepet játszik. A vállalkozások száma a HACS területén habár meghaladja a megyei átlagot, azonban jövedelemtermelő képességük attól elmarad, hisz tőkeszegénységgel küzdenek, innovációs képességük gyenge.

Tehát a HACS területéhez tartozó 9 településen a mai napig a mezőgazdaság a meghatározó ágazat. A települések a Homokhátság területén helyezkednek el, így a termőföldek alacsony aranykorona értékűek. Ennek is köszönhető, hogy jellemzően homokos talajon, a kertészeti kultúra növényeit, így szőlőt, barackot, spárgát vagy burgonyát termesztenek. Meghatározó a szőlőtermesztés, a térség leghíresebb szőlőfajtája az arany sárfehér, mely hungarikum fajta és a pezsgőkészítés kiváló alapanyaga. Ezen szőlőfajtát más országokban nem termesztik, Magyarországon is csak a Kunsági borvidéken, Izsák környékén.

A mezőgazdaság foglalkoztatásban betöltött szerepe egyre inkább háttérbe szorul, a mezőgazdasági vállalkozások munkahelyteremtő képessége alacsony, önmagukban nem képesek a térség gazdaságának növekedését erősíteni. A földprivatizációt követően a birtokméretek összezsugorodtak, mely ezáltal nem nyújt biztonságos megélhetést a családoknak. A kisbirtokrendszer következményeként nehéz elérni a versenyképes gazdasági üzemméretet, a korszerű technológia és a termelési kapacitás kihasználásának lehetőségei is beszűkülnek.

Az őstermelők, valamint a mezőgazdasági vállalkozások száma csökkenő tendenciát mutat, a gazdatársadalom elöregedőben van. Ez országosan, sőt európai és világszinten is megfigyelhető

tendencia, mely hosszútávon komoly problémával fenyeget az egész magyar gazdaságra tekintve. A fiatalabb generációt nem vonzza igazán a mezőgazdaság, a nagyváros közelségének is köszönhetően inkább választják a napi ingázást és biztosabb megélhetést, egy nagy, akár multinacionális vállalatnál munkavállalóként való elhelyezkedést. A HACS területén 2013. december 31-én 2175 fő rendelkezett őstermelői igazolvánnyal, mely 2012. óta folyamatosan csökken. 2011-ben a HACS területén 173 mezőgazdasági vállalkozás működött. A mezőgazdasági vállalkozások száma – meglepő módon – 2008-tól emelkedik.

Fontos a mezőgazdaság jövedelmezőségének javításán túl az alternatív jövedelmet nyújtó gazdasági diverzifikáció, illetve vállalkozásfejlesztés. A vállalkozások növekedése által az új munkahelyek létrehozása fontos eleme a gazdaságfejlesztésnek.

A HACS területén új típusú, innovatív, piacra jutást is elősegítő összefogásra ritkán akad példa, mivel az együttműködés és az összefogás gyakorlata nem alakult ki a rendszerváltást követően. E két tényezőnek köszönhetően a termelők fokozatosan ki vannak téve a nagy, tőkeerős vállalkozásoknak, akik a piaci árakat megállapítják. Biogazdálkodást vagy alternatív mezőgazdasági tevékenységet a térség gazdái csak elvétve folytatnak. Ezek hiányában a térség nem képes a meglévő mezőgazdasági potenciál megfelelő hasznosítására.

Habár az élelmiszer-előállításához szükséges helyi mezőgazdasági termékek rendelkezésre állnak, a feldolgozás mégsem jelentős a HACS területén. A gazdálkodók által megtermelt mezőgazdasági termékek felvásárlóknak, feldolgozóknak kerülnek értékesítésre, akár megyén kívülre is. Akadnak olyan termelők, akik termékeiket helyi piacokon, illetve nagybani piacokon értékesítik.

Az élelmiszerfeldolgozás elmaradottsága több tényezőre vezethető vissza. A mezőgazdasági kistermelők nem rendelkeznek a magasabb hozzáadott értékkel bíró, feldolgozáshoz szükséges eszközökkel, ezáltal kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek a feldolgozókkal szemben. Tehát a technológia elavult, a termékszerkezet korszerűtlen. A piacra jutást elősegítő szervezetek száma is alacsony a HACS területén, a szolgáltatók hiányoznak, a szervezettség hiánya jellemző, hálózatuk fejlesztésre szorul. A vállalkozások többsége a tőkehiánnyal küzd, így nincs elegendő forrás a szigorú minőség- és élelmiszerbiztonsági fejlesztésekre. Önerőből a versenyképes piaci termelés technológiai feltételeit nem tudják megteremteni. Nem megfelelő a vállalkozások innovációs képessége sem, marketing tevékenységük is fejlesztésre szorul.

Egyedül a szőlőfeldolgozás jelentős a HACS területén, kiemelendő két, országosan is jelentős borászat, a bócsai székhelyű Weinhaus Kft. és az izsáki székhelyű Royel-Sekt Zrt, mely a megtermelt szőlőt felvásárolja a HACS területén.

A meglévő feldolgozóipari kapacitások kapcsán fő fejlesztési szükséglet a gyorsan változó igényekhez illeszkedő, magas minőségű termékfejlesztésre képes technológiai fejlesztés, valamint a versenyképes vállalkozások pozícióinak megőrzése, elsősorban az erőforrás-hatékonyság és a termelékenység javításával.

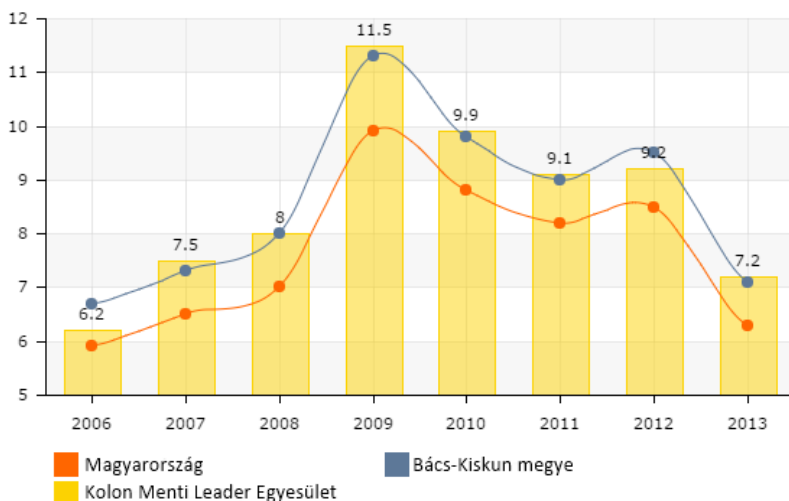
Megállapítható, hogy a szolgáltatói ágazat fejlődése lépést tartott a mezőgazdasági szerepének csökkenésével. A gazdasági szerkezet átalakulása ezáltal lassan elindult a HACS területén, a nem-mezőgazdasági tevékenységek elterjedése lassú folyamat. A szektorban működő vállalkozások száma 2008-tól folyamatos emelkedést mutat, 2011-ben 1570 vállalkozás működött a 9 településen összesen.

Az ipari vállalkozások száma ezzel szemben folyamatos csökkenést mutat, ami nagyrészt a gazdasági válságnak köszönhetően, 2008-tól ezen szektorban működő vállalkozások száma folyamatosan csökken, 2011-ben 240 ipari vállalkozás működött a HACS területén.

A HACS területén az ezer főre eső vállalkozások száma meghaladja az országos, valamint a Bács-kiskun megyei átlagot, míg az iparűzési adó bevétel az országos és a megyei átlag alatt helyezkedik el. Az ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma 2011-ben a HACS területén 186,8 db, megyei átlag 184,1 db, az országos szint pedig 165,4 db. Ugyanezen évet megvizsgálva az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma a HACS területén 47,7 db, a megyei átlag 61,6 db, míg az országos szint 69,3 db. Az egy lakosra eső iparűzési adó bevétel a 2011-es év alapján a HACS területén 11.500 Ft, a megyei átlag 26.700 Ft, míg az országos 37.500 Ft. Így elmondható, hogy a HACS területén működő vállalkozás jövedelemtermelő képessége nem éri el sem a megyei, sem az országos átlagot. Az ezer lakosra jutó egy működő vállalkozás által fizetett iparűzési adó bevétel országos szinten 541.126 Ft, míg ez az arány a HACS területén kevesebb, mint a fele 241.090 Ft, mely elmarad a megyei szinttől is 433.442 Ft.

A működő vállalkozások döntő többsége 10 főnél kevesebb munkavállalót alkalmaz, azaz mikrovállalkozás. 2012-es évben a HACS területén 11 olyan vállalkozás volt, amely több mint 50 munkavállalót foglalkoztatott.

4. ábra: Munkanélküliség alakulása a HACS területén

A munkanélküliségi ráta a megyei átlaggal megegyező, de az országos átlagtól magasabb. 2013. december 31-én az országos munkanélküliségi átlag 6,3%, míg a HACS területén ezen adat 7,2% volt. A munkanélkülieken belül minden másikkal 180 napnál régebb óta nem talál munkát. Ez a megyei és az országos átlagnak megfelelő. A 25 évesnél fiatalabb munkanélküliek aránya a

regisztrált munkanélküli személyekhez viszonyítva 17,6%, ami magasabb, mint az országos átlag (16,4%). A 45 évnél idősebb munkanélküliek aránya az összes regisztrált munkanélküli személyhez viszonyítva 40,1%, ami szintén meghaladja az országos átlagot (37,9%). A regisztrált munkanélküliek között a legfeljebb 8 általános iskolát végzettek aránya 46,1%, ez meghaladja az országos (39,7%) és megyei átlagot (38,7%) egyaránt.

A HACS területén, a szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 2010-től folyamatosan emelkedik. 2013-ban a falusi és a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött éjszakák száma meghaladta 4000 éjszakát, így elmondható, hogy a turizmushoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások fejlesztése komoly kitérési pont lehet egyes települések esetében, ilyen Jakabszállás (vendégéjszakák száma 2013-ban: 1936), Fülöpszállás (vendégéjszakák száma 2013-ban: 1331). A megszálló vendégeknek idegenforgalmi adót a helyi önkormányzatok döntése alapján nem kell fizetniük, így a HACS területén ilyen jellegű

bevétele nincs az önkormányzatoknak. A turisztikai tevékenységek programszerű összehangolt fejlesztése a gazdaság diverzifikációjának egyik fontos tényezője lehet. A gazdasági szerkezetváltást leginkább a falusi turizmus növekvő népszerűsége mutatja.

A szerkezetátalakításnak azonban vannak akadályai, legfőképp az, hogy a gazdaság igényei, az oktatás és a képzés szerkezete között ellentmondás van. Az elvándorlás miatt kevés a szükséges végzettséggel és szaktudással rendelkező munkaerő. Lényegesen kevesebb az egyetemi és főiskolai végzettséggel, vagy akár érettségivel rendelkező munkavállaló.

A területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklése és visszafordítása érdekében gazdasági szempontból hátrányos helyzetük miatt indokolt fokozott figyelmet fordítani a KR alapján kedvezményezett településekre. Hangsúlyos a leszakadó települések versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység megakadályozása végett.

6. Összegzés

A HACS településeiről általánosságban elmondható, hogy a fejlettségi szintjük a Bács-Kiskun megyei átlagnak megfelelő.

A HACS területén az ezer lakosra jutó vállalkozások száma magasabb az országos átlagnál, a működő vállalkozások száma jóval átlag alatt marad. A működő vállalkozások többsége mikrovállalkozás. A helyi gazdaságra jellemző, hogy alacsony a vállalkozási sűrűség, a tőkehiány, a vállalkozások innovációs képessége ezért gyenge. A foglalkoztatási szint emelkedését nem tudják a vállalkozások kellőképpen szolgálni.

A mezőgazdaság a lakosság megélhetésében még mindig döntő szerepet játszik, a foglalkoztatásban betöltött szerepe azonban egyre inkább háttérbe szorul, mivel a mezőgazdasági vállalkozások munkahelyteremtő képessége alacsony, önmagukban nem képesek a térség gazdaságának növekedését erősíteni. A gazdálkodók nem rendelkeznek a versenyképes termeléshez szükséges korszerű technológiával. A gazdálkodói korszerűség kedvezőtlen, a fiatal gazdálkodók aránya alacsony, a gazdálkodói réteg öregedése folyamatosan növekszik. Jelentős probléma még, hogy az ágazatban a képesítéssel rendelkezők aránya rendkívül alacsony.

A térség gazdasága mivel hagyományosan agrárjellegű, elsősorban termelésre alapozott, a termékek alacsony feldolgozottsággal és kis hozzáadott értékkel hagyják el a térséget. Habár az élelmiszer-előállításához szükséges helyi mezőgazdasági termékek rendelkezésre állnak, a feldolgozás mégsem jelentős a HACS területén. A mezőgazdasági kistermelők nem rendelkeznek a magasabb hozzáadott értékkel bíró, feldolgozáshoz szükséges eszközökkel. A piacra jutást elősegítő szervezetek száma is alacsony a HACS területén, a szolgáltatók hiányoznak, a szervezettség hiánya jellemző, hálózatuk fejlesztésre szorul. Ezért fontos a mezőgazdaság jövedelmezőségének javításán túl az alternatív jövedelmet nyújtó gazdasági diverzifikáció, illetve vállalkozásfejlesztés. A vállalkozások növekedése által az új munkahelyek létrehozása fontos eleme a gazdaságfejlesztésnek. A gazdasági szerkezetváltás elindult, leginkább a falusi turizmus növekvő népszerűsége mutatja.

A HACS tájképe rendkívül változatos, a tiszta környezet és az érintetlen természet lehetőségeket tartogat a helyi turizmus fellendítésére. A mezőgazdasági hasznosítású területek nagy aránya miatt megfigyelhető a környezeti erőforrások túlzott használata, a környezettudatos gazdálkodás hiánya. A

térség területének nagy része környezetileg kiemelt érzékenységgű, a jövőben kiemelt szempontként kell kezelni az ökológiai gazdálkodási formákat és a környezettudatosságot. A vonzó táji, természeti és kulturális örökség turisztikai célú hasznosítása hozzájárulhat a foglalkoztatási helyzet javításához is. A kulturális és szabadidős tevékenységekhez szükséges infrastruktúra hiánya tovább fokozhatja a fiatalabb generáció elvándorlását, ezért fejlesztésük fontos feladat.

A HACS területén az országos szinten jelenlévő társadalmi folyamatok figyelhetők meg, mint elöregedés, népességfogyás és elvándorlás, emellett a munkanélküliség is állandó probléma. A munkanélküliségi aránya magas, a ráta a megyei átlaggal ugyan megegyező, de az országos átlagtól magasabb. A lakosság alapszolgáltatásokhoz való hozzáférése rendkívül fontos a megfelelő életminőség biztosításához és a HACS gazdasági-társadalmi fejlődéséhez.

A HACS területén a gyermeküket egyedül nevelő nők, a gyerekek és a fiatalok a legveszélyeztetettebbek a szegénységgel szemben, illetve a tartós munkanélküliek a szegénységben élők további meghatározó csoportja. Ezen hátrányos helyzetű csoportok helyzete nagyon nehéz. A jelenlegi szakképzetlen regisztrált munkanélküliek többsége az ő körükből kerül ki. Az iskolázottság alacsony foka is gyengíti a munkaerőpiacon a pozíciójukat, illetve szociális helyzetüket, ezért felzárkóztatásuk támogatása, az esélyegyenlőség biztosítása különös fontosságú. Szükséges a hátrányos helyzetű csoportok helyzetének javítása, bevonása a társadalmi folyamatokba és a befogadás elősegítése, az esélyegyenlőség javítása, továbbá a társadalmi együttélés erősítése.

4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések⁴

A HACS 2007-2013-as Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája (a továbbiakban: HVS) 26 települést érintett, melyhez képest tervezési területe a 2014-2020-as időszakban teljesen átalakult, a korábbi területről 5 település maradt, mely 4 új településsel egészült ki, összesen tehát 9 település. Azonban a területi átalakulástól függetlenül az előző időszak eredményeire és tapasztalataira így is hatékonyan támaszkodhatunk. A 2007-2013 időszakban a HACS a több lábbon álló diverzifikált, versenyképes vidéki gazdaság megteremtését, a vidéki táj fenntartható fejlesztését, a minőségi élet feltételeinek megteremtését tűzte ki célul, melyet 5, egymáshoz szorosan kapcsolódó, egymásra épülő célkitűzéssel kívánt elérni.

A HACS 2008-tól összesen 260 db – 98 db III. tengelyes, 162 db LEADER projekt - vidéki életminőség javítását, helyi gazdaságfejlesztést elősegítő, a vidék fennmaradását támogató projekt megvalósulásában működött közre, összesen közel 3 milliárd forint támogatás allokálása valósult meg.

A III. tengely kapcsán a legnagyobb eredmény a turisztikai ágazatban mutatható ki, egyértelműen megvalósult a turisztikai szolgáltatások mennyiségi és minőségi fejlesztése. Különösen nagyarányú a fejlődés a szálláshelyek esetében, hiszen a vonatkozó intézkedés keretében megvalósított projektek révén a tervezett 40-hez képest összesen 246 férőhely valósult meg ún. egyéb vagy falusi, valamint gyermek és ifjúsági szálláshelyeken. A szálláshely fejlesztések közül 78 férőhely gyermek- és ifjúsági szálláshelyfejlesztéséhez kapcsolódik. A térség turisztika kínálata 2 vadász-, 2 lovas, 2 agroturisztikai, valamint 1 borturisztikai fejlesztéssel bővült. Habár az intézkedés horizontálisan került meghirdetésre, 35 fő részére létrehozott új munkahelyet a térségben LEADER eredményként könyveljük el.

⁴ Statisztikai adatok forrása: LEADER HACS belső nyilvántartása

A mikrovállalkozások fejlesztése intézkedés kapcsán összesen 31 kérelem részesült támogatásban, melynek köszönhetően 4 gépjárműjavító műhely, 2 élelmiszerbolt, 5 tűzép, 5 építőipari vállalkozás, 3 szolgáltató és tanácsadó iroda, valamint 1-1 informatikai, felnőtt képző és fa feldolgozással foglalkozó vállalkozás fejleszthette tevékenységét. Emellett 1-1 étterem, pékség és helyi termékház fejlesztése is megvalósult. 45 fő részére teremtettek új munkahelyet a horizontális intézkedés keretében megvalósult fejlesztések.

A IV. tengely kapcsán 42 LEADER közösségi célú fejlesztés, 92 LEADER gazdaságfejlesztési célú fejlesztés, 14 vidékfejlesztési témájú rendezvény valósult meg, összesen több mint 703 millió forint lehívása történt meg. A vállalkozási célú fejlesztéseken belül a teljes program alatt 60 agrárvállalkozás és 12 nem mezőgazdasági vállalkozás fejlesztette eszközeit és gép parkját, valamint utóbbiak kapcsán újította fel telephelyét. 2 helyi termékház épült és 8 helyi termék előállítás - többek között méz, lekvár, tejtermékek, húsáru, borkészítéssel és kosárfonással - foglalkozó vállalkozás végzett fejlesztést. A térségben 1 iparterület is létesült LEADER forrásnak köszönhetően. A közösségi célú fejlesztések kapcsán 3 helyi értékeket bemutató épület került felújításra, valamint 37 civil szervezet, köztük egyesületek, alapítványok, szociális szövetkezetek nyertek támogatást cél szerinti tevékenységükhöz kapcsolódó eszközbeszerzésekre, valamint kis léptékű infrastruktúra-fejlesztésekre, 1 pályázat pedig közösségi célú borturisztikai fejlesztésre irányult. Továbbá összesen 14, helyi hagyományőrző, identitást erősítő rendezvény került lebonyolításra. Habár a LEADER projektek elsődleges célja nem a munkahelyteremtés volt, adatgyűjtésünk alapján 10 új munkahely létrehozása a LEADER intézkedésekhez köthető.

A LEADER közösségi célú fejlesztések közül a civil szervezetek térségi szerepét tovább kívánjuk ösztönözni a tevékenységükhöz nyújtott támogatással, tekintettel arra, hogy civil szervezetek fontos szerepet töltenek be a helyi közösség életében, a helyi identitástudat kialakításában és megőrzésében fontos szerepük van. Az intézkedés annyiban módosul, hogy csak a településfejlesztési, szabadidős és hobbi, egészségügyi, sport, oktatási és kulturális tevékenységet végző szervezeteket támogatjuk, illetve felújítási munkákat nem.

A LEADER gazdaságfejlesztési célú fejlesztések közül a helyi termék feldolgozást és piacra jutást tovább kívánjuk vinni a térség mezőgazdasági hagyományait tiszteletben tartva. Az intézkedés keretében csak mezőgazdasági termelőket támogatunk, illetve a támogatható tevékenységek körét tovább bővítettük (pl. mozgóbolt, terméksarok).

Annak ellenére, hogy HVS-ben a mezőgazdasági termelők részére gépbeszerzést szolgáló intézkedés rendkívül népszerű volt – 60 mezőgazdasági termelő erőgépvásárlása valósult meg, - és további igény is mutatkozna, azonban a lehatárolás nehézségei miatt a tevékenységet a HFS-ben nem vesszük tovább.

A HVS 2013 évi felülvizsgálatakor az intézkedési terv a korábbi időszak eredményei alapján felülvizsgálatra került, mely eredményeként 2 intézkedéssel bővült a LEADER intézkedési terv: turisztikai, illetve mikrovállalkozás-fejlesztés intézkedéssel, melyek a III. tengely korábbi intézkedéseitől teljes mértékben lehatárolásra kerültek az ügyfélkör, a támogatható tevékenységek és projektméret alapján.

Tekintettel a fejlesztések gazdaságra gyakorolt pozitív hatásaira -, melyek egyrészt 10 fő részére munkahelyteremtéssel jártak, másrészt árbevételt generáltak – a HFS-ben a működő, nem mezőgazdasági mikrovállalkozások ösztönzését tovább kívánjuk vinni, habár a források szűkössége

miatt alacsonyabb támogatási összeggel. Csakúgy, mint a turisztikai tevékenységek ösztönzését tovább kívánjuk erősíteni, a helyi szükségletekre támaszkodva a természeti és táji értékeire alapozott aktív turizmushoz kötődő szolgáltatások fejlesztését kívánjuk ösztönözni, a férőhely kialakítást azonban nem.

A 2007-2013- as időszakban gazdaságfejlesztésre a IV. tengely kapcsán kb. 83%, a III. tengely kapcsán 64% a lekötött forrás aránya. Fontos, hogy a megkezdett folyamatok a 2014-2020-as EU programozási időszakban is folytatódjanak. Felmérve a 2007-2013 időszak megvalósítás során elért eredményeit, a HFS-ben a gazdaságfejlesztésre még nagyobb hangsúlyt kívánunk fektetni. A célkitűzésekben gyökeres változás nem történik, a legfontosabb specifikus célok továbbra is a vállalkozásfejlesztés, munkahelyteremtés, hozzáadott érték növelése, a turisztikai kínálat fokozása, valamint a helyi identitás erősítése.

4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások

1. Külső koherencia, kiegészítő jelleg

A LEADER felhasználási lehetőségei – a támogatható tevékenységek és kedvezményezettek tekintetében – korlátozottak, ezért alapvető fontosságú a HFS és az OP-k céljainak és intézkedéseinek összehangolása, összekapcsolása. A programok között az erőforrások kiegészítését és az intézkedés hatékonyságát növelő koordinációra van szükség. Ezért a HACS a HFS végrehajtása során egyrészt a LEADER térségben működő, tevékenykedő szervezetek és személyek részére szervező, tanácsadó, projektmenedzsmenti tevékenység biztosításával, másrészt saját pályázatok benyújtásával igyekszik a lehető legnagyobb fejlesztési forrást felhasználni a térségben, ezzel elősegítve a helyi gazdaság fejlődését.

A HFS legjelentősebb mértékben a **Vidékfejlesztési Program** intézkedéseivel kapcsolódik. Ezek közül is kiemelten az alábbiakhoz:

- VP - 4.1.3 Kertészet korszerűsítése intézkedései: Hozzájárul a 2. specifikus cél eléréséhez, kiegészíti a HFS 2. intézkedését. Új munkahelyeket teremthet és hozzájárulhat a helyi termékek előállításához, a helyi közéletet alapanyag biztosításához.
- VP - 4.2.1 Mezőgazdasági termékek értéknövelése és erőforrás-hatékonyság elősegítése a feldolgozásban: Hozzájárul a 2. specifikus cél eléréséhez, kiegészíti a HFS 2. intézkedését. A LEADER HACS területén megtermelt mezőgazdasági alapanyagok feldolgozását ösztönözheti. Hozzájárulhat a térség foglalkoztatásához, hozzáadott érték növeléshez, továbbá kapcsolódik a turizmus fejlesztéséhez.
- VP - 6.4.1 Nem mezőgazdasági tevékenységek beindításának és fejlesztése: A mezőgazdasági vállalkozások induló vagy működő nem mezőgazdasági tevékenységének továbbfejlesztésével a gazdasági több lábbon állást erősíti. Kiemelt terület a mezőgazdasági termelők által falusi és egyéb turisztikai attrakciók és szolgáltatások továbbfejlesztése, ezáltal hozzájárul a 3. specifikus cél eléréséhez, kiegészíti az 5. intézkedést.
- VP - 7.2.1 A településképet meghatározó épületek külső rekonstrukciója, többfunkciós közösségi tér létrehozása, fejlesztése, energetikai korszerűsítés: Hozzájárul a 4. specifikus cél eléréséhez, kiegészíti a HFS 4. intézkedését. Egyrészt erősíti a helyi identitástudatot, hozzájárulhat a

közösségépítéshez, másrészt turisztikai lehetőséget is rejt magában, illetve az energiahatékonyság révén csökkenti a környezetterhelést és a fenntartási költségeket.

- VP - 16.4.1 Együttműködések támogatása a Rövid Ellátási Láncok és a helyi piacok kialakításáért, fejlesztéséért és promóciójáért: Hozzájárul a 2. specifikus cél eléréséhez, kiegészíti a HFS 2. intézkedését. Kiemelten illeszkedik a HFS végrehajtásához, hiszen biztosítja a meglévő és létrejövő helyi termékek értékesítését, hozzájárul a turizmusban felhasználható alapanyagok, termékek piacra jutásához. Amennyiben kapacitásunk és pénzügyi helyzetünk engedi, akkor saját pályázat benyújtásával, amennyiben erre nem lesz lehetőség, akkor szervező, tanácsadó, projektmenedzsment tevékenységgel kívánjuk segíteni a HACS területén a REL és a helyi piacok kialakítását, fejlesztését, továbbá együtt kívánunk működni a szomszédos LEADER HACS területeken tevékenykedő termelőkkel, helyi piacokkal, REL csoportokkal is.

A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) alábbi támogatásai kapcsolódnak leginkább a HFS végrehajtásához:

- GINOP - 1.2.1 Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak bővítése: Hozzájárul az 1. specifikus cél eléréséhez, kiegészíti a HFS 1. intézkedését. A nem mezőgazdasági termelő tevékenység támogatása révén a térség gazdasági potenciáljához járulhat hozzá.

Az Emberi Erőforrás Operatív Program (EFOP) alábbi támogatásai kapcsolódnak leginkább a HFS végrehajtásához:

- EFOP - 1.7. Az egymást erősítő, elmaradottságot konzerváló területi folyamatok megtörése: Hozzájárul a 4. specifikus cél eléréséhez, kiegészíti a HFS 6. intézkedését. A HFS szempontjából kiemelten fontos az EFOP 1.7 intézkedése, mely a VP területi felzárkózást elősegítő beavatkozásaihoz humán fejlesztéseivel járul hozzá. A LEADER HACS a térség intézményeivel, civil szervezeteivel összefogva kíván részt venni pályázóként az intézkedésében, a helyzetfeltárásban feltárt társadalmi folyamatok megtörésére. Ezen intézkedés keretében segíteni kívánjuk a térségben képzések megszervezését, ezáltal a hátrányos helyzetűek munkába állását, gyermekek részére különböző foglalkozások, képzések, táborok megvalósítását, ifjúsági programok lebonyolítását, ezáltal a fiatalok helyben tartását, az érintettek és a különböző szakemberek közötti egyeztetések, műhelymunkák lebonyolítását.

2. A HFS tartalmát befolyásoló fejlesztési prioritások/beavatkozási területek/jelentős projektek

A megyei koncepciók-programok és a VP célkitűzései egyrészt kapcsolódnak egymáshoz, másrészt pedig egymás folytatását, kiegészítését jelentik. Ebből eredően a megvalósítás alapvető követelménye a fejlesztések koherenciájának megteremtése, illetve – a kettős finanszírozás elkerülése érdekében – a területek egyértelmű elkülönítése, lehatárolása.

A HFS tartalmát „Bács-Kiskun 2020”, Bács-Kiskun Megye Területfejlesztési Programja (TOP) nagyban befolyásolja. A TOP elsődleges célja a gazdaságfejlesztés és ezen keresztül a foglalkoztatás bővítése. A TOP-ban egy-egy konkrét, turisztikai-piaci szempontból értelmezhető téma vagy turisztikai termék támogatása valósulhat meg, tehát a hálózatos fejlesztések önkormányzati elemei számíthatnak támogatásra leginkább, kapcsolódva már létező attrakciókhoz, vagy a GINOP-ban megvalósuló fejlesztésekhez. A HFS a jelentősebb turisztikai attrakciók kiszolgálása révén kapcsolódik az TOP

fejlesztésekhez. A HACS HFS-ében a turizmus támogatását ösztönzi az épített környezet és a természeti örökség megőrzése és hasznosítása, az arra alapozott szolgáltatásfejlesztés révén. A fejlesztések leginkább azokra a turisztikai fejlesztésekre irányulnak, melyek a térség specifikumaira, a természeti környezetre, a gazdálkodásra, a hagyományokra, a vidékhez köthető szabadidős tevékenységekre és a sportokra épülnek. Közös cél a tematizált turisztikai termékcsomagok kialakítása, melyhez a HFS a turisztikai infrastruktúra, turisztikai szolgáltatások hálózatos fejlesztése, közös marketing kialakítása és az ezekhez kapcsolódó beruházások ösztönzése révén járulhat hozzá.

Élhető és életképes vidék megteremtése a TOP-ban 2. tematikus célként került megfogalmazásra, mely a vidékies területek, a jellegzetes, sajátos lélettér, a tanya, a tanyai életforma megőrzését, a gazdasági potenciáljának kiaknázását, az elérhetőség javítását, és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítását célozza. A vidék fenntartható fejlesztése 2. prioritást élvez. Ez a vidéki települések és külterületi lakott helyek életminőségének és vonzerejének javítását célozza. A TOP-ban nevesítésre került az „*Élhető tanyák programcsomag*”, mely a szociális önellátó tanyagazdaságok megvalósítását ösztönzi. A cél elérése érdekében véleményünk szerint a HACS közreműködése elengedhetetlen. A TOP céljait kiegészítve a HFS-ben az tanyagazdaságok fejlesztése beavatkozási területként került megfogalmazásra, mely a tanyán élők, gazdálkodók életminőségének javítását, állattartó és árutermelő célú mezőgazdasági tevékenységének ösztönzését, a mintaértékű mezőgazdasági tevékenységet folytató tanyák hálózatba szervezését és bemutathatóságuk kialakítását szolgálja.

3. A HFS tartalmát befolyásoló, a térség gazdasági és környezeti fejlődését és a befogadást támogató programok, szolgáltatások

A LEADER és a Bejárható Magyarország Program (továbbiakban: BMP) stratégiai szintű együttműködése, az együttműködésből eredő szinergiák hatékony kihasználása jelentős vidékfejlesztési szereppel bírhat. A BMP-hez hasonlóan a HFS 5. intézkedése is aktív turisztikai szolgáltatások fejlesztését célozza. Habár a HACS területén megvalósuló konkrét intézkedésekről jelenleg még nincs tudomásunk, az országos/regionális jelentőségű turisztikai attrakció-fejlesztésekhez a HACS a BMP-hoz való kapcsolódása révén is hozzájárulhat a tematikához kapcsolódó, a vidéki települések vonzerejét és szolgáltatási kínálatának fejlesztését célzó, az állomások közelében elérhető további szolgáltatások és látványosságok fejlesztése révén. A HACS tervezési területéről 6 település - Ágasegyháza, Ballószög, Bócsa, Orgovány, Fülöpszállás, Izsák - érintett a GINOP-7.2.1 Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése program keretében meghirdetett lovas turisztikai programban, lovas turisztikai szolgáltató pontok kialakításában, ezért a HACS HFS-ében kiemelt fontossággal kezeli a turisztikai szolgáltatásfejlesztéssel kapcsolatos intézkedést.

Habár a térségben a kerékpáros közlekedésnek hagyománya van, információink szerint a kerékpáros fejlesztések az ország három kiemelt területét érintik majd, a HACS területét nem.

A tartós munkanélküliség, ezzel egyidejűleg az alacsony szakképzettség állandó probléma, melyet a HFS a gazdaságfejlesztési intézkedései révén igyekszik orvosolni, azonban a problémák valós kezelése meghaladja a HFS hatókörét. A problémakör kapcsán fontos kapcsolódási pont lehet a helyi Foglalkoztatási Paktum, mely a vállalkozások és munkakeresők célzott egymásra találását ösztönzi, hogy a vállalkozások szükségleteinek megfelelő képzések és foglalkoztatás valósulhasson meg. A hátrányos helyzetű célcsoportok képzését az EFOP 1.7. intézkedésben való részvétellel, továbbá a foglalkoztatási paktumok keretében tervezett valós képzési igények feltérképezésével kívánjuk segíteni. Habár a HACS szerepe a paktumban még nem egyértelmű, azonban a hátrányos helyzetű

csoportoknak szervezett foglalkoztatási programokon, képzéseken keresztül a kapcsolódás lehetséges. Meglátásunk szerint a HACS animátori feladatok ellátásában, képzések szervezésében, animátorok kiválasztásában, illetve a helyi paktumokhoz kapcsolódó tervek kidolgozásában működhet közre.

A táji, természeti értékek fenntartható fejlesztése, a turizmus és természetvédelem érdekeinek összehangolása fontos feladat. A helyzetelemzés elkészítéséhez a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságát felkerestük, konkrét együttműködésre nem került sor.

4.4 SWOT

SWOT analízis segítségével összefoglaljuk a térség gazdasági, társadalmi, természeti erősségeit, gyengeségeit, illetve a legfontosabb problémákat, azok megoldási és fejlesztési lehetőségeit, az alábbiak szerint:

SWOT analízis	
<i>Erősségek</i>	<i>Gyengeségek</i>
<p>E1 Gazdag természeti-táji adottságok, védett természeti értékek magas aránya</p> <p>E2 Kiterjedt tanyavilág a térség arculatának meghatározója</p> <p>E3 A térség az ország egyik legtöbb napsütéses órászámmal rendelkező területe</p> <p>E4 Művelésre alkalmas területek nagy aránya</p> <p>E5 Mezőgazdasági termelésnek nagy hagyománya van a térségben</p> <p>E6 Magas minőségű mezőgazdasági termékek előállítás</p> <p>E7 Arany sárfehér hungarikum szőlőfajta egyedülállósága, a pezsgőkészítés kiváló alapanyaga</p> <p>E8 Fejlődő turisztikai potenciál, vendégéjszakák számának növekedése</p> <p>E9 Térség könnyű megközelíthetősége, jó elhelyezkedése</p> <p>E10 A helyi társadalom formálásához hozzájáruló civil szerveződések jelenléte</p> <p>E11 A térség közös identitását meghatározó Arany sárfehérhez való kötődés</p> <p>E12 Nagy múltú lovas hagyományok</p>	<p>Gy1 Fenntartható, környezettudatos gazdálkodás hiánya</p> <p>Gy2 Elaprózott birtokszerkezet jellemző, méretgazdaságosságból eredő problémák</p> <p>Gy3 Elavult termelési eszközök és technológiák, termelőkapacitás nem megfelelő, jövedelemtermelő képesség alacsony</p> <p>Gy4 Képzett, szaktudással rendelkező munkaerő hiánya</p> <p>Gy5 Termelők kiszolgáltatott helyzete a nagyfelvásárlókkal szemben</p> <p>Gy6 Mezőgazdasági termékek nagy része hozzáadott érték nélkül hagyja el a térséget</p> <p>Gy7 Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékekhez kapcsolódó alacsony szintű marketingtevékenység, piacra jutást elősegítő szervezetek száma alacsony</p> <p>Gy8 Kulturális értékek, épített környezet állapotának folyamatos romlása</p> <p>Gy9 Nem megfelelő turisztikai infrastruktúra, alacsony szintű marketingtevékenység</p> <p>Gy10 Turisztikai kínálat szezonális, szolgáltatások és programcsomagok elégtelensége</p>

	<p>Gy11 Tőkehiány</p> <p>Gy12 Alacsony innovációs képessége</p> <p>Gy13 Összefogás, együttműködési készség és hálózatosodás hiánya</p>
<p><i>Lehetőségek</i></p> <p>L1 Természeti adottságoknak megfelelő tájhasználat elterjedése</p> <p>L2 Ökológiai alapú szemlélet és gazdálkodás, természetközeli termelési módszerek elterjedése</p> <p>L3 Mezőgazdasági termelők egyre inkább felismerik a megélhetést biztosító több lábbon állás szükségességét</p> <p>L4 Növekvő belső piaci igény a magasabb hozzáadott értékű élelmiszer-előállításra és feldolgozásra</p> <p>L5 Növekvő kereslet a tradicionális, különleges minőségű helyi termékek iránt</p> <p>L6 Falusi-, öko- és aktív turizmus iránti fokozódó érdeklődés</p> <p>L7 Növekvő igény a táji, természeti és kulturális adottságok programszerű összehangolt fejlesztése iránt</p> <p>L8 Kecskemét és az M5 autópálya közelségével fokozódik a befektetők érdeklődése a térség iránt</p> <p>L9 Alternatív foglalkoztatási programokkal a jövedelemszerző képesség növelése</p>	<p><i>Veszélyek</i></p> <p>V1 Fenntarthatóság szempontjainak háttérbe szorulásával az erőforrások idő előtti kimerülése</p> <p>V2 A minőségi környezet- és természetvédelem hiánya a turizmus alapját képező értékek pusztulásához vezet</p> <p>V3 Élővizek szennyezése azon településeken, ahol nem megoldott a szennyvízelvezetés</p> <p>V4 Helyi mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek értékesítési bizonytalansága</p> <p>V5 Gazdaságpolitikai tényezők kedvezőtlen alakulása</p> <p>V6 Lakosság reálkeresete, fizetőképes kereslet folyamatosan csökken</p> <p>V7 Tanyák elnéptelenedése</p> <p>V8 Szociális ellátás iránti igény növekedése</p> <p>V9 Hátrányos helyzetű rétegek leszakadásával tovább éleződnek a társadalmi feszültségek</p> <p>V10 Fokozódó negatív társadalmi folyamatok: munkanélküliség, népességfogyás, elöregedés, elvándorlás</p>

2. táblázat: SWOT analízis

A SWOT-mátrix segítségével a térség adottságait (erősségeit és gyengeségeit) vetjük össze a külső tényezőkkel (lehetőségekkel és veszélyekkel), mely segítségével meghatároztuk a HFS specifikus céljait, négy különböző stratégiai hozzáállást reprezentáló fejlesztési irány kijelölésével:

	Belső erősségek	Belső gyengeségek
Külső lehetőségek	<p>Offenzív stratégiák:</p> <p>L6, L7 - E1, E2, E8, E12:</p> <p>A vendégéjszakák számának növekedésére, valamint a gazdag természeti-táji-kulturális értékekre,</p>	<p>Fejlesztendő stratégiák:</p> <p>Gy6 – L4:</p> <p>A magasabb hozzáadott értékű élelmiszer-előállítás iránti növekvő belső piaci igényt kihasználva a kisléptékű</p>

	<p>alapozva a falusi- öko- és aktív turizmus, valamint az adottságok programszerű összehangolt fejlesztése iránti fokozódó érdeklődést kihasználva a <u>turisztikai szereplők kínálatának, infrastruktúrájának fejlesztése.</u></p> <p>L5 – E5, E6</p> <p>A mezőgazdasági termelés hagyományaira, a magas minőségű mezőgazdasági termék-előállításra alapozva a helyi termékek iránti növekvő igényt kihasználva a <u>mezőgazdasági termelők ösztönzése a hozzáadott értékű termékek előállításra.</u></p>	<p><u>élelmiszerelőállítás fejlesztése</u> annak érdekében, hogy a mezőgazdasági termékek nagyobb hozzáadott értékkel hagyják el a térséget.</p> <p>Gy2, Gy3 – L3:</p> <p>A termelők egyre inkább felismerik a több lábbon állás szükségességét a mezőgazdaság alacsony jövedelemtermelő képességének következményeként, ezt ellensúlyozva a <u>termelők megélhetésének javítását ösztönözni kell tevékenységük kiszélesítésével:</u> vállalkozásfejlesztés, helyi termék előállítás, turisztikai szolgáltatásnyújtás irányába.</p> <p>Gy9, Gy10, Gy13 – L7:</p> <p>A táji, természeti és kulturális adottságok programszerű összehangolt fejlesztése iránti fokozódó érdeklődést kihasználva a <u>turisztikai szolgáltatók összefogásának ösztönzésével</u> a szolgáltatások színvonalának, programcsomagok elégtelenségének javítása, minőségi marketingtevékenység.</p>
Külső veszélyek	<p>Védekező stratégiák:</p> <p>E2, E5, E6, E8 – V1, V7</p> <p>A mezőgazdasági termelés hagyományait, valamint a turisztikai potenciált erősítve a <u>tanyasi lakosság mezőgazdasági árutermelésének fokozásával, idegenforgalmi programcsomagokba való bekapcsolásával</u> a tanyavilág fenntartása.</p> <p>E1, E10, E11, E12 – V9, V10</p> <p>A térség közös identitását meghatározó adottságokat kihasználva a negatív társadalmi folyamatok és</p>	<p>Elkerülő stratégiák:</p> <p>V4 – Gy5</p> <p>A <u>termelők értékesítési lehetőségeinek elősegítésével</u> a helyi mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek értékesítési bizonytalanságának, kiszolgáltatottságának kiküszöbölése.</p> <p>V8, V9, V10 – Gy3, Gy11, Gy12</p> <p>Alacsony jövedelemtermelő képességű, tőkehiánnyal küzdő vállalkozások <u>innovációs- és versenyképességének növelése</u> a negatív társadalmi folyamatok leküzdésére.</p>

	<p> feszültségek enyhítése a <u>helyi identitás és társadalmi kohézió fokozásával</u>.</p> <p>E9 – V5, V10</p> <p>A térség jó elhelyezkedése kedvező működési feltételt biztosít a vállalkozásoknak, <u>innovációs- és versenyképességének növelésével a munkanélküliség és kedvezőtlen gazdaságpolitikai hatások elleni védekezés.</u></p>	<p>V1, V10 – Gy8</p> <p>A fenntarthatóság szempontjainak háttérbe szorulásával a kulturális értékek, épített környezet állapotának romlásából fakadó negatív társadalmi folyamatok leküzdése a <u>vidéki táj fenntartható fejlesztésével, a helyi identitás erősítésével</u>.</p> <p>V8, V9, V10 – Gy4</p> <p><u>Felzárkóztatást segítő programok, képzések ösztönzésével</u> a fokozódó társadalmi feszültségek és negatív társadalmi folyamatok elkerülése.</p>
--	---	---

3. táblázat: SWOT-mátrix

4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása

A helyzetfeltárás és a SWOT elemzés alapján megállapítható, hogy a térségben jelen vannak mindazon hajtóerők, melyek a fenntartható vidék megteremtéséhez szükségesek. A SWOT mátrix rávilágít arra, hogy melyek azon szükségletek, illetve hiányok az akcióterületen, melyeket a HFS-nek beavatkozásaival kezelni szükséges.

A térségben jelen vannak a működőképes mikro- és kisvállalkozások, gazdaságok, azonban általános tőkehiány és ebből fakadó gyenge innovációs képesség jellemzi működésüket. A vállalkozások ezen helyzetéből adódón a foglalkoztatási szint emelkedését sem tudják megfelelően szolgálni, ezért a munkahelyek hiánya általánosan elterjedt tendencia, a munkanélküliség magas, a kevés munkahely pedig alacsony jövedelemszintet, nehéz megélhetést von maga után.

A legfontosabb szükséglet a térségben tehát a tőkehiányból és az alacsony termelőkapacitásból adódó jövedelemtermelőképeség javítása, mely egyrészt a kisvállalkozások és mezőgazdasági termelők működésére, másrészt az egyének megélhetésére is kihatással van. Ennek elérésére a HFS-ben a vállalkozások, termelők tevékenységét ösztönözzük, hogy termelőkapacitásuk javítása által árbevételt generáljanak, ezáltal munkahelyeket teremtsenek, melyek az egyének foglalkoztatásához is nagyban hozzájárulnak.

Nemcsak a munkahelyek, de a cselekvőképes, aktív, képzett munkaerőből is hiány mutatkozik a térségben. A munkahelyek teremtésén túl a HFS a hátrányos helyzetűek foglalkoztatási helyzetének javítására is tervez beavatkozást, foglalkoztatási programokkal és képzésekkel igyekszik hozzájárulni egyrészt a munkaerő minőségi javulásához, másrészt pedig a leszakadó rétegek felzárkóztatásához, a helyi közösség szemléletformálásához.

Fontos szükséglet tehát az egyének megélhetésének biztosítása, mely a munkahelyek teremtésén túl alternatív jövedelemszerzést lehetővé tevő tevékenységek révén is elérhető, ezért a HFS a mezőgazdasági termelők megélhetését kiegészítő, nem mezőgazdasági tevékenységek ösztönzésével

kívánja elérni: mezőgazdasági termékekre alapozott helyi termék előállításával, turisztikai tevékenység ösztönzésével.

A mezőgazdasági ágazatban lévő hiányok enyhítésére (lásd: 4.1 *Helyzetelemzés 5. Gazdaság helyzete pont*: termelőkapacitás, szaktudás, az értékesítés lehetőségei, innovációs készség, együttműködési hajlandóság) a HFS beavatkozást tervez a mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növelésére, értékesítési lehetőségek javítására, illetve a kistermelők együttműködési készségének fokozására a szükséges ismeretek, jó gyakorlatok elsajátítására.

Az adottságok turisztikai célú kihasználása jelenleg még nem megfelelő a HACS területén, a szálláshelyek és a szolgáltatások fejlesztésre szorulnak, hiányoznak az egységes kínálati csomagok, a vendégek számára elérhető szolgáltatások és programok. A HFS az igényeket és felmerülő hiányokat az aktív turisztikai szolgáltatások fejlesztésével, a szolgáltatók marketingtevékenységének és együttműködésének ösztönzésével kívánja kezelni.

A vidéki táj megőrzése, állapotának javítása rendkívül fontos szükséglet az akcióterületen, hiszen a vidéki környezet és táj fenntartása, az épített, kulturális és természeti értékeink megőrzése és megújítása révén a környezet vonzóbbá tétele nemcsak a helyben élők számára biztosít életteret, de a vidékre irányuló turizmus és szolgáltatások fejlődéséhez is jelentősen hozzájárul. Komplex intézkedések szükségesek, melyhez a HFS a helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése révén járul hozzá.

A térség arculatát meghatározó tanyavilág fenntartása kapcsán a legfontosabb szükséglet a tanyán élő lakosság fennmaradásának biztosítása, melyre a HFS beavatkozást tervez a tanyasi lakosság megélhetésének javítására. Az intézkedés gazdasági- tájképi vonatkozásban is jelentős.

A vonzó, élhető környezet a vidéki táj fenntartásának fontos része, melyhez a HFS a települések arculatának javítására tervezett intézkedéssel, valamint a helyi összefogást erősítő rendezvények ösztönzésével kíván hozzájárulni.

A közösség formálásában számos, jelentős tevékenységet végző civil szervezet vesz részt, azonban működésük nehézkes, a köztük lévő együttműködés kezdetleges. A HFS civil szervezetek működési feltételeik javításával, lehetőségeik fejlesztésével kívánja elősegíteni tevékenységük fenntartását, ezzel a vidéki térségek egyik legfontosabb társadalomformáló tényezőivé válhatnak a kulturális hagyományok ápolása, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzetének javítása terén is, hozzájárulva a társadalmi kohézió erősítéséhez.

A HFS-ben megfogalmazott szükségletek meghatározzák a fejlesztés irányait és szükségszerűségét, az erre alapozott célkitűzések és intézkedések szervesen kapcsolódnak egymáshoz, komplex fejlesztési programot alkotva. A HACS legfontosabb célja, hogy hozzájáruljon a vidék fennmaradásához, erre alapozva tehát a helyi vállalkozások versenyképességének és munkahelyteremtő képességének erősítése, valamint a termelés ösztönzése a legfontosabb célkitűzések, mivel ezek multiplikátor hatásuk révén kihatnak a gazdasági-társadalmi folyamatokra egyaránt.

5. Horizontális célok

5.1 Esélyegyenlőség

A horizontális szempontok a stratégia intézkedéseinek tervezése, végrehajtása, monitoringja és értékelése során is érvényesülnek. A szegénységben élők, a nők, a gyermekek, a munkanélküliek, valamint a fiatalok helyzetének javítása, egyenlő esélyeik megteremtése egyformán hangsúlyos a HFS intézkedéseinek tervezése, valamint projektek végrehajtása során. Tehát a HFS ösztönzi a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzetének javítását, így meghatározásra kerültek azon intézkedések, amelyek kifejezetten biztosítják az érvényesíthető esélyegyenlőségi szempontok megvalósíthatóságát. Az intézkedések kialakításának, végrehajtásának, monitoringjának és értékelésének folyamán fontos szempont a hátrányos helyzetű társadalmi csoportoknak a programba való integrálása.

A KR alapján kedvezményezett járást és/vagy a kedvezményezett településeket fokozottan veszélyezteti a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység problémája. Ezeket a területeken átfogó megoldásokat kell találni a lakosság életkörülményeinek javítására. Ez úgy lehetséges, ha a LEADER része az integrált térségfejlesztésnek, a fejlesztési politika szereplőivel és intézményeivel a HACS együttműködik, továbbá biztosítja az egyéb fejlesztési programokkal való összhangot, a kiegészítő források bevonását, így megtalálva a kapcsolódási pontokat a többi OP-val.

A stratégia intézkedései révén hozzájárul a vidéken élők megélhetésének javításához, a szegénység leküzdéséhez, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásához. Elősegíti a társadalom és az érintett helyi közösségek, civil és szakmai szervezetek részvételét a vidékfejlesztésben, ösztönzi a vidéki civil társadalom önszerveződését és fejlődését. A társadalmi fenntarthatóság is fontos szempont az esélyegyenlőség mellett, mely a helyi közösségek kapacitásának, partnerségi együttműködéseinek erősítése révén biztosított.

A stratégia részét képezi egy olyan beavatkozási terület, amely önállóan és célzottan a hátrányos helyzetű csoportok esélyeinek kiegyenlítését szorgalmazza. A többi intézkedés közvetetten, a foglalkoztatás minőségének és mennyiségének javításával biztosít egyenlő esélyeket. A programvégrehajtás során monitoring és értékelési folyamat keretében vizsgálni kell, hogy mennyire hatékonyak a hátrányos helyzetűek támogatására irányuló törekvések.

A projektek megvalósítása során a kedvezményezett köteles a projektre vonatkozó esélyegyenlőségi jogszabályokat betartani, a projekt által érintett területen a védett természeti és kulturális értékeket megőrizni, a fennálló vagy a beruházás során keletkezett, az esélyegyenlőség szempontjából jogszabályba ütköző nem-megfelelőséget legkésőbb a projekt megvalósítása során megszüntetni. A fejlesztéshez kapcsolódó nyilvános eseményeken, kommunikáció során és viselkedésben a támogatást igénylő köteles esélytudatosságot kifejezni: nem közvetíthet szegregációt, csökkenti a csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket.

5.2 Környezeti fenntarthatóság

A horizontális szempontok a stratégia intézkedéseinek tervezése, végrehajtása, monitoringja és értékelése során is érvényesülnek. A környezeti fenntarthatósági szempontok szerves részei a HFS-nek

és a beavatkozásoknak, nemcsak mint horizontális elv jelenik meg a stratégiában, de egyes intézkedéseknél kiválasztási kritériumként is.

A horizontális szempontok érvényesítése kapcsán alapvető szempont a helyi fenntarthatóság és tájszemlélet elveinek figyelembevétele a tervezés során. A tájba illeszkedés, az egységes településkép, a hatékony erőforrás gazdálkodás, a kíméletes tájhasználat és mezőgazdasági tevékenység mind-mind intézkedés szintjén is megjelennek. A stratégia a gazdálkodási tevékenységek kapcsán, valamint a föld- és tájhasználat során arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy a környezet korlátozott eltartóképességét és a helyi természeti adottságokat vegyék figyelembe tevékenységük során.

A helyi fejlesztések tervezése, végrehajtása és értékelése során ösztönözzük a helyi örökségvédelmet, a fenntartható gazdálkodást, tájszemléletet, a mezőgazdaság-turizmus-természetvédelem érdekeinek összehangolását. A stratégia beavatkozási területei révén erősíti a vidék megtartó- és vonzerejét, elősegíti a vidéki életmód javítását, a kultúra és hagyományok sokféleségének megőrzését, biztosítja a kulturális örökség részét képező építészeti, településszerkezeti és táji értékek fennmaradását, óvja a vidék biológiai sokféleségét és a környezet állapotát.

Az intézkedések alapvető közös összetartó motívuma a helyi értékeken alapuló tervezés, mely biztosítja, hogy egy kiegyensúlyozott helyi közösség jöjjön létre a térségben. A HFS tehát hozzájárul a helyi fenntarthatósághoz azáltal, hogy kiemelten kezeli az térség gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti problémáit.

A HFS beavatkozásai révén ösztönzi a kedvezményezetteket a környezetvédelmi szempontok figyelembevételére, az energiahatékonyság mellett a megújuló energiaforrások használata is kiválasztási kritériumként került meghatározásra.

A programvégrehajtás során értékelési folyamat keretében vizsgálni kell, hogy mennyire hatékonyak a fenntartható fejlődés elvének érvényesítésére irányuló törekvések.

A projektek megvalósítása során a kedvezményezett köteles a projektekre vonatkozó környezetvédelmi jogszabályokat betartani, a projekt által érintett területen a védett természeti és kulturális értékeket megőrizni, a fennálló vagy a beruházás során keletkezett környezeti kárt és a jogszabályba ütköző nem-megfelelőséget legkésőbb a projekt megvalósítása során megszüntetni.

6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása

A stratégia a térség olyan integrált fejlesztését célozza meg, amely a helyi adottságokra építve keresi meg a lehetőségeket és azokat támogatva fenntartható programot alkot. A stratégia alapvetően integrált megközelítést alkalmaz, melyet alátámaszt, hogy egyes intézkedések egyszerre több cél eléréséhez járulnak hozzá. A támogatható tevékenységek és a kiválasztási kritériumok meghatározásánál is a komplex fejlesztések ösztönzése a cél. Az egyes intézkedésekre szánt források ugyan szűkösek, de az általuk generált eredmények fennmaradnak, ezért a stratégia intézkedéseinek integrált szemlélete leginkább a hatásokban mérhető.

A HFS tervezésekor - összhangban a LEADER fejlesztési módszerekkel, különösen a területalapú és alulról építkező megközelítésre, valamint az integrált stratégiai tervezésre - mindvégig arra törekedtünk, hogy a stratégia lehetővé tegye a gazdaság, társadalom és környezet (a fenntarthatóság

három tartópillére) egyetlen rendszerben történő kezelését. A stratégia felépítésében, fő célkitűzéseiben és intézkedéseiben, a végrehajtás szakaszában alkalmazott módszerekben tetten érhető, egyes célkitűzések és intézkedések esetében kiemelten hangsúlyos a rendszerszemléletű gondolkodás, az erőforrásokhoz való igazságos hozzáférés biztosítása, a szegénység, az egyes társadalmi csoportok között meglévő szociális szakadék áthidalása.

A beavatkozások tervezése során a HACS a LEADER fejlesztési módszereknek megfelelően határozta meg alapelveket, így az innovatív elemek megjelenését, valamint a partnerség és hálózatosodás ösztönzését.

A HACS területén kevés az alulról építkező, innovatív fejlesztés. A HFS ösztönzi, hogy a gazdasági szereplők a helyi problémákra újszerű, előremutató, vállalkozó szellemű megoldásokat találjanak, melynek hatására a térségben az újszerű megoldások elterjedhetnek. A beavatkozási területeknél innovatív tevékenységnek számít minden olyan tevékenység amely, az előállított termékkel kapcsolatos innovatív tartalom megvalósulására, új termék előállítására irányul, ezen kívül az alkalmazott marketinggel, technológiával vagy értékesítéssel összefüggően új, a korábbiakban nem alkalmazott innovatív megoldást vezet be. A marketinggel kapcsolatosan innovációnak számít a csomagolásban, a piaci szegmentálásban új márka vagy reklámfelület alkalmazásában, árképzésben végrehajtott innovatív megoldás. A beszerzésre kerülő gépek, berendezések, informatikai rendszerek, megvalósuló építmények innovatív megoldást jelentenek a vállalkozás termelésében, logisztikájában, technológiájában; előállított termékek értékesítése során új, az eddigi gyakorlatától eltérő értékesítési módok alkalmazása.

A HACS fontos szempontként határozta meg, hogy a kiválasztási kritériumok esetében az önkormányzatok és civil szervezetek esetében a projekt hasznosítása során a kedvezményezett törekedjen az együttműködések kialakítására a HACS területén működő szervezetekkel. Ezáltal nem csak egy, hanem akár 3-4 szervezet is használhatja a fejlesztés tárgyát, melynek így a hasznosulása a sokszorososa lesz, a szervezetek között kialakult kapcsolat, pedig további együttműködések alapját jelenti, valamint szélesebb körben szolgálja a közösséget.

7. A stratégia beavatkozási logikája

7.1 A stratégia jövőképe

Jövőkép

A térség belső adottságaira alapozva, folyamatos megújulásra képes fenntartható társadalmi, természeti és gazdasági környezet megteremtésével, a Kolon mente vonzó, élet- és versenyképes vidéki térség lesz, mely hosszú távon biztosítja az itt élők számára a megélhetést, a minőségi élet feltételeit, valamint a vidék fennmaradását.

7.2 A stratégia célhierarchiája

Átfogó célok	
1.	A térség belső erőforrásaira alapozott helyi gazdaságfejlesztés, innovatív versenyképes gazdaság és agrárium megteremtése, a vállalkozások munkahelyteremtő képességének erősítése
2.	Élhető és életképes vidék megteremtése a környezeti és természeti erőforrások megőrzésével, a településkép, kulturális örökségek és a vidéki táj fenntartható fejlesztésével

Sz.	Specifikus célok	Eredménymutatók megnevezése	Célértékek
1.	Mikrovállalkozások innovációs- és versenyképességének növelése, munkahelyteremtő képességének erősítése	Támogatott kedvezményezetteknel megtartott munkahelyek száma	20
		Támogatott kedvezményezetteknel létrejött új munkahelyek száma	5
2.	Mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növelése, helyi kisléptékű élelmiszer-előállítás fejlesztése	Támogatott kedvezményezetteknel megtartott munkahelyek száma	6
		Támogatott kedvezményezetteknel létrejött új munkahelyek száma	2
		Fejlesztéssel érintett termékek száma	6
		Fejlesztéssel érintett tanyák száma	10
3.	A térség turisztikai kínálatának bővítése és népszerűsítése	Támogatott kedvezményezetteknel megtartott munkahelyek száma	11
		A támogatott kedvezményezettek által fejlesztett turisztikai szolgáltatások száma	11
4.	Helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése	A fejlesztéssel érintett építmények száma	13

	Felzárkóztatási programban részt vevők száma	10
	Rendezvények látogatóinak száma	1000
	A fejlesztés tárgyát hasznosítók száma	100

	Intézkedések (beavatkozási területek)	Melyik specifikus célokhoz járul hozzá					
		1.	2.	3.	4.		
1.	Nem mezőgazdasági mikrovállalkozások fejlesztése	X					
2.	Helyben megtermelt mezőgazdasági termékek feldolgozásának, értékesítésének és hálózatba szervezésének támogatása	X	X				
3.	Tanyasi bemutatógazdaságok támogatása		X	X			
4.	Településkép és közterületek állapotának javítása				X		
5.	A térség természeti és táji értékeire alapozott aktív turizmushoz kötődő szolgáltatások fejlesztése, a helyi szereplők partnerségén alapuló promóciós tevékenységeinek megvalósítása	X		X			
6.	A hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségét elősegítő foglalkoztatási programok és képzések ösztönzése				X		
7.	Helyi közösségi összefogását erősítő, kulturális, sport és egészségfejlesztést szolgáló rendezvények támogatása				X		
8.	Civil szervezetek térségi szerepének növelése				X		

A HFS kiemelt fontossággal kezeli a térség gazdaságának fellendítését, ezáltal az inaktivitás leküzdését, azaz a helyi jövedelemtermelő lehetőségek bővítése érdekében a foglalkoztatási helyzet javítását. Nélkülözhetetlen a vállalkozások versenyképességének és innovációs potenciáljának erősítése, valamint termelékenységének javítása is. A HFS értelmében a gazdasági aktivitás fenntartása méretgazdaságosságból adódó hatékonysági problémákkal küzdő mikrovállalkozások fejlesztésével, a helyi szükségletekre alapuló gazdasági tevékenységek ösztönzésével és fenntartásával, mezőgazdaságon kívüli kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek, mint kisléptékű élelmiszerfeldolgozás és turisztikai fejlesztések ösztönzése révén érhető el. A vidéki területeket sújtó, szociális és gazdasági hátrányokat eredményező inaktivitás és munkanélküliség csökkenthető a térség belső erőforrásain alapuló, fenntartható gazdasági fejlődés révén. Ezért a **térség belső erőforrásaira alapozott helyi gazdaságfejlesztés**, az innovatív versenyképes gazdaság és agrárium megteremtése, valamint a vállalkozások munkahelyteremtő képességének erősítése az elsődleges átfogó célkitűzés.

A fenntartható fejlődéséhez a vidéki területek vonzerejének javítása, a vidéki élethez kapcsolódó táji, természeti és kulturális örökség megőrzése elengedhetetlen. Ezért a HFS átfogó célként határozta meg az **Élhető és életképes vidék megteremtését**, a környezeti és természeti erőforrások megőrzését, a településkép, kulturális örökségek és a vidéki táj fenntartható fejlesztését.

Az élhető vidék megteremtésének további fontos tényezője a társadalmi kohézió erősítése, mely a helyi összefogást erősítő akciók, a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének megteremtése, valamint a helyi társadalom életét nagyban befolyásoló civil szervezetek tevékenységének fejlesztése révén hozzájárul a helyi közösségek és egyének felelősségvállalásának és együttműködésének ösztönzéséhez. A szegénység enyhítését célzó intézkedések, a helyi közösségek szemléletformálása, illetve a foglalkoztatás elősegítése révén a kedvezőtlen demográfiai folyamatok hátrányainak leküzdése is ösztönözhető. Az épített és természeti örökség, a kapcsolódó zöld területek megóvása és megújítása a helyi identitástudat fejlesztéséhez is hozzájárul.

8. Cselekvési terv

8.1 Az intézkedések leírása

1. intézkedés

1. **Intézkedés megnevezése:** Nem mezőgazdasági mikroállalkozások fejlesztése
2. **Specifikus cél megnevezése:**
  - 1./ Mikroállalkozások innovációs- és versenyképességének növelése, munkahelyteremtő képességének erősítése
3. **Indoklás, alátámasztás:** A HACs területén az ezer lakosra jutó vállalkozások száma magasabb az országos átlagnál, a működő vállalkozások száma viszont jóval átlag alatt marad. A működő vállalkozások döntő többsége mikroállalkozás, melyek tőkeszegénységgel küzdenek, innovációs képességük ezért gyenge, a vállalkozók között az új típusú, innovatív együttműködések nem elterjedtek. A foglalkoztatási szint emelkedését nem tudják ezáltal a vállalkozások szolgálni. A térségi gazdasági aktivitásának fenntartása méretgazdaságosságból adódó, hatékonysági problémákkal küzdő mikroállalkozások fejlesztésével, a helyi szükségletekre alapozott gazdasági tevékenységek ösztönzésével és fenntartásával érhető el. Az intézkedés 1. specifikus célhoz való illeszkedése a legjelentősebb, hiszen a mikroállalkozások tevékenységének ösztönzése révén hozzájárul a helyi gazdasági aktivitás felélvezéséhez, innovatív technológiák alkalmazása révén erősíti a vállalkozások versenyképességét, illetve foglalkoztatás ösztönző hatása a vállalkozások munkahelyteremtő képességére pozitív hatással bír.
4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Támogatás vehető igénybe a nem mezőgazdasági mikroállalkozások nem mezőgazdasági tevékenységének fejlesztésére, a megkezdett tevékenységhez kapcsolódó technológiai fejlesztésekre, építési munkálatok elvégzésére, informatikai és minőségirányítási rendszerek kiépítésére. Az intézkedés keretében a fejlesztendő tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó kiadások számolhatók el: így épület/építmény építési és felújítási költsége; technológiafejlesztés (gépbeszerzés, eszközbeszerzés); termeléshez, vállalatirányításhoz, belső nyilvántartási és a vállalati infokommunikációs rendszerekhez kapcsolódó informatikai eszközök és szoftverek vásárlása; minőségirányítási rendszerek bevezetése, marketingtevékenység. Marketingtevékenység önállóan nem elszámolható kiadás, nem haladhatja meg a nettó 500.000,- Ft-ot. Nem vehető igénybe támogatás olyan fejlesztéshez, amely az Európai Unióról szóló Szerződés I. mellékletében szereplő termékek (Annex I. termékek) elsődleges termelésére, elsődleges értékesítésre vagy elsődleges feldolgozására irányul.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: A VP mezőgazdasági tevékenységet folytató mikrovállalkozások fejlesztésére nyújt lehetőséget a „VP6-6.2.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek elindításának támogatása, mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja, mikrovállalkozás indítása”, valamint a „VP6-6.4.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek beindítására és fejlesztésére irányuló beruházások támogatása” intézkedések révén, melyek a mezőgazdasági vállalkozások jövedelmezőségének stabilizálását célozzák a mezőgazdaságon kívüli vállalkozási tevékenységek indításának ösztönzése, illetve induló mikrovállalkozások támogatása révén. Azonban az intézkedésekben való részvételhez egyrészt mezőgazdasági termelői minősítés szükséges, másrészt nem mezőgazdasági termelő esetén pedig csak új, egyéb helyi szükségleteket kiszolgáló ártermelő vagy szolgáltató mikrovállalkozás indítását támogatja. A VP keretében a „VP3-4.2.1-15 Mezőgazdasági termékek értéknövelése és erőforráshatékonyágának elősegítése a feldolgozásban” intézkedés csak az élelmiszer-feldolgozó mikrovállalkozások fejlesztését támogatja.

A GINOP-ból mezőgazdasági vállalkozás nem részesülhet támogatásban, illetve forrásai kizárólag a Non-Annex I-es termékek feldolgozását végző élelmiszer-feldolgozó mikrovállalkozások támogatását szolgálják.

A VP tehát a működő mikrovállalkozások fejlesztését nem szorgalmazza, az csak a GINOP-ból támogatható 10 millió Ft legkisebb igényelhető támogatási összeggel, melyhez legalább 20 millió Ft elszámolható összköltségű beruházást kell végrehajtani, melyre a tőkehiánnyal küzdő mikrovállalkozásoknak nincsen fedezetük.

6. Jogosultak köre: Működő mikrovállalkozások. Az intézkedés keretében induló vállalkozás, valamint mezőgazdasági mikrovállalkozás nem támogatható, tehát nem jogosult támogatásra azon ügyfél, akit/amelyet a pályázat benyújtását megelőző 12 hónapon belül alapítottak, valamint aki/amely 2015. évi árbevételének több mint 50%-a mezőgazdasági tevékenységből származik. Az intézkedés keretében kis- és középvállalkozás nem támogatható.

7. Kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Alapelvek:

A fejlesztés munkahelymegtartó képességgel rendelkezik, mely a teljes fenntartási időszak alatt kötelező.

A projekt innovatív tevékenység megvalósítására irányul, mely lehet termék-, marketing-, technológiai-, értékesítési innováció:

- *az előállított termék(ek)el kapcsolatos innovatív tartalom megvalósulása, új termék(ek) előállítása;*
- *alkalmazott marketinggel kapcsolatos innováció megvalósulása (pl.: csomagolás, piaci szegmentálás, új márka, reklámfelületek alkalmazása, árképzés stb);*
- *a beszerzésre kerülő gépek, berendezések, informatikai rendszerek, megvalósuló építmények innovatív megoldást jelentenek a vállalkozás termelésében, logisztikájában, technológiájában;*
- *előállított termék(ek) értékesítése során új, az eddigi gyakorlatától eltérő értékesítési módok alkalmazása.*

Meglévő épület energiahatékonyágának javítására (kizárólag: szigetelés, külső nyílászáró csere, fűtőkorszerűsítés, megújuló energia alkalmazása) irányuló projekt esetén elvárás legalább 10 %-os energiamegtakarítás elérése, amelyet épületenergetikai tanúsítvány benyújtásával szükséges alátámasztani.

Kiválasztási kritériumok:

- A projekt költségei a HACS területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalkozások, szervezetek bevonásával hasznosulnak (minimum 30, vagy 60, vagy 100%-ban);
- A projekt munkahelyteremtő képességgel rendelkezik (legalább 1 fő foglalkoztatása a fejlesztést követően 2 évig);
- A pályázó jelenleg foglalkoztat hátrányos helyzetű munkavállalót, vagy a fejlesztéssel kapcsolatban vállalt létszámbővítés keretében vállalja, hogy foglalkoztat (hátrányos helyzetű: gyermekét egyedül nevelő nő, 25 év alatti fiatal, tartós munkanélküli);
- A pályázó rendelkezik a pályázat benyújtásától számított 2 évnél régebben, a HACS területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalkozással partnerségben megvalósított, dokumentált fejlesztéssel, tevékenységgel (közös projekt, rendezvény, marketing, stb.);
- A projekt megvalósításának helye a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Korm. rendelet 2. számú melléklete alapján (nem besorolt járás, kedvezményezett járás).

8. Tervezett forrás:

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 109.950.000 Ft
- b. a támogatás aránya: 50 %
- c. a projektméret korlátai: min. 200.000 Ft, max. 6.000.000 Ft
- d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017.01.01 – 2019.12.31

10. Kimeneti indikátorok:

- e. A támogatott projektek száma (db): 20
- f. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db): 20 vállalkozás

2. intézkedés

1. Intézkedés megnevezése: Helyben megtermelt mezőgazdasági termékek feldolgozásának, értékesítésének és hálózatba szervezésének támogatása

2. Specifikus cél megnevezése:

2./ Mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növelése, helyi kisléptékű élelmiszer-előállítás fejlesztése

1./ Mikrovállalkozások innovációs- és versenyképességének növelése, munkahelyteremtő képességének erősítése

3. Indoklás, alátámasztás: A HACS területén a mai napig a mezőgazdaság a meghatározó ágazat, kiváló minőségű mezőgazdasági termékek kerülnek előállításra, ennek ellenére a feldolgozás mégsem jelentős. A gazdálkodók által megtermelt mezőgazdasági termékek felvásárlóknak, feldolgozóknak kerülnek értékesítésre, akár megyén kívülre is, így hozzáadott érték nélkül hagyják el a térséget.

Az élelmiszerfeldolgozás elmaradottsága több tényezőre vezethető vissza. A mezőgazdasági kistermelők nem rendelkeznek a magasabb hozzáadott értékkel bíró, feldolgozáshoz szükséges eszközökkel, a technológia elavult, a termékszerkezet korszerűtlen. A piacra jutást elősegítő szervezetek száma is alacsony a HACS területén, a szolgáltatók hiányoznak, a szervezettség hiánya jellemző, hálózatuk fejlesztésre szorul. A HACS területén új típusú, innovatív, piacra

jutást is elősegítő összefogásra ritkán akad példa, mivel az együttműködés és az összefogás gyakorlata nem alakult ki. A vállalkozások többsége tőkehiánnyal küzd, így nincs elegendő forrás a szigorú minőség- és élelmiszerbiztonsági fejlesztésekre, illetve marketingtevékenységre.

Az intézkedés 2. specifikus célhoz való illeszkedése a legjelentősebb, hiszen a helyben megtermelt mezőgazdasági termékek feldolgozásának, értékesítésének és hálózatba szervezésének ösztönzése hozzájárul a mezőgazdasági termékek hozzáadott érték növeléséhez, a helyi élelmiszerelőállítás fejlesztéséhez.

Az 1. specifikus célhoz való kapcsolódása is jelentős, hiszen a helyi szükségletekre alapuló gazdasági tevékenységek ösztönzésével és fenntartásával, mezőgazdaságon kívüli kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek, mint kisléptékű élelmiszerfeldolgozás fejlesztésével a helyi gazdasági aktivitás ösztönözhető, ezáltal a fejlesztés munkahelyteremtő-képességgel is bírhat.

- 4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Támogatás vehető igénybe működő mezőgazdasági mikro-vállalkozások, őstermelők mezőgazdasági tevékenységéhez közvetlenül kapcsolódó, feldolgozási tevékenységének, helyi termék előállítás tevékenységének fejlesztésére a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és hozzáadott értékének növelése céljából; továbbá helyi termékek hálózatba szervezésére, valamint a helyi termelők partnerségén alapuló promóciós tevékenységeinek megvalósítására a termékek piacra jutása céljából.

Helyi terméknek minősül a Kolon Menti LEADER HACS illetékességi területén előállított vagy ott megtermelt alapanyagból készült vagy feldolgozott termék. Kizárólag saját alapanyagból, saját receptúra alapján és saját munkával előállított élelmiszerek, melyek helyben készülnek.

A fejlesztendő tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó kiadások számolhatók el. Beruházási és nem beruházási jellegű költségek: építés, felújítás, technológiafejlesztés (gépbeszerzés, eszközbeszerzés), rendezvény költségei (eszközbérlet és marketingköltség), tanulmányok költsége, kizárólag mozgóbolt kialakításához haszongépjármű beszerzése, kizárólag védjegyhez kapcsolódóan szakértői tevékenység és minősítés költsége, marketingköltségek. Marketingköltség önállóan is elszámolható, max. nettó 500.000,- Ft mértékig. Étel-italfogyasztás költsége nem elszámolható.

Támogatható:

- a feldolgozási tevékenység végzéséhez szükséges új üzem, műhely létrehozása, meglévő fejlesztése, korszerűsítése,
- vendégfogadásra és helyi termék bemutatásra alkalmas bemutatótér kialakítása,
- mozgóbolt létesítése,
- terméksarkok kialakítása,
- piacra jutást elősegítő marketingtevékenység,
- tanulmány helyi termékekre alapozott jó gyakorlatok feltérképezésére és hálózatba szervezésére (csak partnerségben támogatható),
- fejlesztéshez kapcsolódóan helyi terméket bemutató, népszerűsítő rendezvény szervezése,
- kiállításokon való részvétel,
- védjegyrendszer bevezetése, védjegyhez kapcsolódóan értékesítő pontok kialakítása, egyéni és közös termékfejlesztés, minősítés, tevékenység kialakítását

szolgáltató szakértő igénybevétele, közös piacra jutást elősegítő együttműködések kialakítása,

- meglévő védjegyrendszerhez csatlakozás.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: A VP ugyan lehetőséget nyújt a mezőgazdasági tevékenységet folytató mikrovállalkozások fejlesztésére, azonban általánosságban elmondható, hogy leginkább különböző termékpályák mentén, vagy épp a nem mezőgazdasági termelés irányába ösztönzik a pályázókat. A VP leginkább a nagyobb kapacitású és versenyképes feldolgozókat részesíti előnyben – melyet a kiválasztási kritériumok szempontrendszere is alátámaszt -, míg a HFS-ben csak a helyi terméket előállítókat ösztönözzük.

A VP a mezőgazdaságon kívüli tevékenységek indítását ösztönzi több intézkedés révén is. A „VP6-6.2.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek elindításának támogatása, mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja, mikrovállalkozás indítása” intézkedés azonban nem támogatja a mezőgazdasági termék elsődleges (Annex 1) feldolgozására és értékesítésére irányuló fejlesztéseket. Az intézkedés a mezőgazdasági vállalkozások jövedelmezőségének stabilizálását szolgálja a mezőgazdaságon kívüli vállalkozási tevékenységek indításának ösztönzésére, a vidéki térségekben hiányzó, vagy hiányos termékek és szolgáltatások hozzáféréseinek megvalósítására.

A „VP6-6.4.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek beindítására és fejlesztésére irányuló beruházások támogatása” intézkedés a mezőgazdasági vállalkozások induló vagy működő nem mezőgazdasági tevékenységének tovább fejlesztésével a gazdasági több lábon állást erősíti, azonban a művelet keretében a nem mezőgazdasági termelő és szolgáltató, vagy nem mezőgazdasági élelmiszer feldolgozást célzó tevékenységek fejlesztését szolgáló beruházásokat ösztönzi, azaz szintén nem támogatja a mezőgazdasági termék elsődleges (Annex 1) feldolgozására és értékesítésére irányuló fejlesztéseket.

A „VP-3-4.2.1-15 Mezőgazdasági termékek értéknövelése és erőforrás-hatékonyságának elősegítése a feldolgozásban” intézkedése a mezőgazdasági termékek feldolgozásának fejlesztésére irányuló projekteket támogatja, azonban feltétel, hogy mezőgazdasági termelő esetén árbevételének legalább 50%-a mezőgazdasági tevékenységből kell, hogy származzon, így az 50% alatti árbevétellel rendelkező, mezőgazdasági termelő ügyfelek nem pályázhatnak. Az intézkedés nem a kisléptékű fejlesztéseket támogatja és a helyi termékeket helyezi előtérbe, hanem az élelmiszer-feldolgozás vállalati szintű hatékonyság-növelését.

A „VP2-6.3.1-16 Mezőgazdasági kisüzemek fejlesztése” intézkedése keretében szintén lehetőség van mezőgazdasági és Annex 1 termék feldolgozási tevékenység fejlesztésére, azonban a kedvezményezett kör szűkített, hiszen csak főállású őstermelő, vagy mikrovállalkozásnak és mezőgazdasági termelőnek minősülő főállású egyéni vállalkozó pályázhat, üzemmérettől függően.

A GINOP-ból mezőgazdasági vállalkozás nem részesülhet támogatásban, illetve forrásai kizárólag a Non-Annex I-es termékek feldolgozását végző élelmiszer-feldolgozó mikrovállalkozások támogatását szolgálják.

A TOP-ból kizárólag önkormányzati fejlesztések részesülhetnek támogatásban, melyek helyi piacok, közétkeztetési célokat szolgáló fejlesztések és agrárlogisztikai gyűjtőpontok révén segítik elő helyi termékek piacra jutását.

6. Jogosultak köre: Működő mezőgazdasági tevékenységet folytató mikrovállalkozások és őstermelők, akik/amelyek a pályázat benyújtásakor rendelkeznek az STÉ számítás alapján üzemmérettel. Az intézkedés keretében kis- és középvállalkozás nem támogatható.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Alapelvek:

A fejlesztés munkahelymegtartó képességgel rendelkezik, mely a teljes fenntartási időszak alatt kötelező.

A projekt innovatív tevékenység megvalósítására irányul, mely lehet termék-, marketing-, technológiai-, értékesítési innováció:

- az előállított termék(ek)ek kapcsolatos innovatív tartalom megvalósulása, új termék(ek) előállítása;
- alkalmazott marketinggel kapcsolatos innováció megvalósulása (pl.: csomagolás, piaci szegmentálás, új márka, reklámfelületek alkalmazása, árképzés stb);
- a beszerzésre kerülő gépek, berendezések, informatikai rendszerek, megvalósuló építmények innovatív megoldást jelentenek a vállalkozás termelésében, logisztikájában, technológiájában;
- előállított termék(ek) értékesítése során új, az eddigi gyakorlatától eltérő értékesítési módok alkalmazása.

Meglévő épület energiahatékonyságának javítására (kizárólag: szigetelés, külső nyílászáró csere, fűtőkorszerűsítés, megújuló energia alkalmazása) irányuló projekt esetén elvárás legalább 10 %-os energiamegtakarítás elérése, amelyet épületenergetikai tanúsítvány benyújtásával szükséges alátámasztani.

Kiválasztási kritériumok:

- A projekt költségei a HACS területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalkozások, szervezetek bevonásával hasznosulnak (minimum 30, vagy 60, vagy 100%-ban);
- A projekt munkahelyteremtő képességgel rendelkezik (legalább 1 fő foglalkoztatása a fejlesztést követően 2 évig);
- A pályázó jelenleg foglalkoztat hátrányos helyzetű munkavállalót, vagy a fejlesztéssel kapcsolatban vállalt létszámbővítés keretében vállalja, hogy foglalkoztat (hátrányos helyzetű: gyermekét egyedül nevelő nő, 25 év alatti fiatal, tartós munkanélküli).
- A fejlesztés révén létrejött termékek száma (1, 2, vagy 2-nél több);
- A projekt keretében a pályázó a HACS területén tevékenykedő helyi termelőkkel együttműködésben helyi termék népszerűsítő rendezvényt valósít meg (1-3, 4-9, 10 feletti helyi termővel);
- A projekt megvalósításának helye a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Korm. rendelet 2. számú melléklete alapján (nem besorolt járás, kedvezményezett járás).

8. Tervezett forrás:

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 45.000.000 Ft
- b. a támogatás aránya: 50 %
- c. a projektméret korlátai: min. 200.000 Ft, max. 7.500.000 Ft
- d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017.01.01 – 2019.12.31

10. Kimeneti indikátorok:

- a. *A támogatott projektek száma (db):* 6
- b. *A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db):* 2 őstermelő, 4 vállalkozás

3. intézkedés

- 1. Intézkedés megnevezése:** Tanyasi bemutatógazdaságok támogatása
- 2. Specifikus cél megnevezése:**
  - 2./ Mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növelése, helyi kisléptékű élelmiszer-előállítás fejlesztése
  - 3./ A térség turisztikai kínálatának bővítése és népszerűsítése
- 3. Indoklás, alátámasztás:** A térség kiterjedt tanyavilággal rendelkezik, mely a terület egyedi sajátosságai közé sorolható, a térség arculatának meghatározója. Ezáltal a tanyasi életforma jellemző, melynek fenntartása és fejlesztése tájképi értéke és gazdaságfejlesztő hatása miatt is kulcsfontosságú. A tanyavilág fenntartására összetett intézkedések szükségesek, melyek egyidejűleg kiterjednek az infrastruktúra fejlesztésére, a gazdálkodási körülmények fejlesztésére, gazdasági diverzifikációra, a megközelíthetőség és közbiztonság javítására. A tanyavilág szempontjából komoly kitörési pontot jelenthet a helyi, minőségi élelmiszer előállítása és feldolgozása, ezek bemutatása, valamint az ehhez tartozó turisztikai lehetőségek, így a tanyasi életforma és az egyedi természetes környezet bemutatása, valamint turisztikai szolgáltatások fejlesztése. A térség fejlődése szempontjából a HFS kiemelt fontossággal kezeli a tanyán élők, gazdálkodók életminőségének javítását, állattartó és árutermelő célú mezőgazdasági tevékenységének ösztönzését, az önellátó szociális tanyagazdaságok megteremtését, a mintaértékű mezőgazdasági tevékenységet folytató tanyák hálózatba szervezését és bemutathatóságuk kialakítását.

Az intézkedés 2. specifikus célhoz való illeszkedése a legjelentősebb, hiszen a tanyasi gazdálkodás elindításával a tanyán élők nemcsak önfenntartóvá válnak, hanem képesek lesznek kiváló minőségű mezőgazdasági és feldolgozott termékek előállítására és is. Ezek és a táji értékek együttes bemutathatósága a térség turisztikai kínálatát is növeli, így kapcsolódik a 3. specifikus célkitűzéshez.

Az intézkedéshez a Nemzeti Tanyafejlesztési Program nyújt forrást.

4. intézkedés

- 1. Az intézkedés megnevezése:** Településkép és közterületek állapotának javítása
- 2. Specifikus cél:**
  - 4./ Helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése
- 3. Indoklás, alátámasztás:** A közösségi terek, közterületek fontos színterei a befogadást, társadalmi aktivitást és a társadalmi kohéziót elősegítő foglalkozásoknak, programoknak. Valamennyi településen a közösségi terek, szabadidő eltöltésére alkalmas terek, valamint a sporttelepek látják el ezen funkciót. A települések általános fizikai megjelenése, a településkép állapota változó, a községek esetében azonban általánosságban hanyatló képet mutat, így ezek felújítása fontos a társadalmi kohézió elősegítése érdekében. A térségek vonzerejének növelése érdekében a települések arculatát javítani kell.

Az intézkedés 4. specifikus célhoz való illeszkedése a legjelentősebb, hiszen a településközpontok, közösségi terek megújítása előidézheti az életszínvonal javítását, a

kedvezőtlen gazdasági és társadalmi tendenciák és a települések elnéptelenedésének megállítását, ezáltal a társadalmi kohézió és helyi identitás erősítését.

- 4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Támogatás vehető igénybe a településkép, lakókörnyezet, valamint a közterületek állapotának javítása céljából közösségi parkok, játszótérek és szabadidőparkok létesítésére, fejlesztésére. Az intézkedés keretében a fejlesztéshez közvetlenül kapcsolódó kiadások számolhatók el, így építmény építési és felújítási költsége, infrastruktúra-fejlesztés (kerítés, korlát, térburkolás), zöldfelület rendezés, parkosítás, látvány és használati térelemek beszerzése, telepítése.
- 5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás:** A VP lehetőséget nyújt a vidéki térségben működő települési önkormányzatok, nemzetiiségi önkormányzatok, önkormányzati társulások, nonprofit szervezetek, egyházak számára olyan, a vidéki térségek kisméretű infrastruktúrájának és alapvető szolgáltatásainak fejlesztésére a „VP-6-7.4.1.1-16 Településképet meghatározó épületek külső rekonstrukciója, többfunkciós közösségi tér létrehozása, fejlesztése, energetikai korszerűsítés” intézkedés révén, amelynek célja a vidéki térségekben élők életminőségének a javítása, a vidéki települések vonzóbbá tétele olyan, a fenntarthatóság növelését és a társadalmi felzárkózást és az egész életen át tartó tanulást elősegítő fejlesztések által, melyek a helyi szükségletek mértékéhez igazítva tényleges közösségi jellegű funkciókkal és használattal bírnak. Ezen intézkedés keretében önállóan csak meglévő épületek felújítására, energetikai fejlesztésére van lehetőség, amelyhez a jelen intézkedés keretében elnyerhető LEADER támogatás kiváló kiegészítést jelent. Az intézkedés keretében megvalósult fejlesztés erősíti a vidék megtartó- és vonzerejét, elősegíti a vidéki életmód javítását, a kultúra és hagyományok sokféleségének megőrzését, biztosítja a kulturális örökség részét képező építészeti, településszerkezeti és táji értékek fennmaradását, óvja a vidék biológiai sokféleségét és a környezet állapotát.
- 6. **Jogosultak köre:** települési önkormányzatok, nonprofit szervezetek. Az intézkedés keretében induló nonprofit szervezet nem támogatható, tehát nem jogosult támogatásra azon ügyfél, akit/amelyet a pályázat benyújtását megelőző 12 hónapon belül alapítottak.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- A projekt költségei a HACS területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalkozások, szervezetek bevonásával hasznosulnak (minimum 30, vagy 60, vagy 100%-ban);
- A beruházás tartalmaz megújuló energiahasznosítást (5% alatt, 5-10% között, 10% felett);
- A projekt hasznosítása a HACS területén működő szervezetekkel együttműködésben valósul meg (1 együttműködő partnerrel, 2-3 együttműködő partnerrel, legalább 4 együttműködő partnerrel);
- A projekt kapcsolódik egészségmegőrzéshez, sporttevékenységhez (igen, nem);
- A projekt megvalósításának helye a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Korm. rendelet 2. számú melléklete alapján. (nem besorolt járás, kedvezményezett járás).

8. Tervezett forrás:

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 50.000.000 Ft
- b. a támogatás aránya: 75 %
- c. a projektméret korlátai: min. 200.000 Ft, max. 4.000.000 Ft
- d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

- 9. A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2017.01.01 – 2019.12.31
- 10. Kimeneti indikátorok:**
- a. *A támogatott projektek száma (db):* 13
- b. *A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db):* 9 önkormányzat, 4 civil szervezet

5. intézkedés

- 1. Intézkedés megnevezése:** A térség természeti és táji értékeire alapozott aktív turizmushoz kötődő szolgáltatások fejlesztése, a helyi szereplők partnerségén alapuló promóciós tevékenységeinek megvalósítása
- 2. Specifikus cél megnevezése:**
  - 3./ A térség turisztikai kínálatának bővítése és népszerűsítése
  - 1./ Mikrovállalkozások innovációs- és versenyképességének növelése, munkahelyteremtő képességének erősítése
- 3. Indoklás, alátámasztás:** A gazdag természeti és kulturális örökségek kapcsán több település bír jelentős turisztikai potenciállal. A táji értékek fontos szerepet játszanak az életminőségének javításában, illetve a falusi turizmus felélesztésében. A HACS területén a szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma folyamatosan emelkedik, így a turizmushoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások fejlesztése komoly kitörési pont lehet. Az adottságok turisztikai célú kihasználása jelenleg azonban még nem megfelelő, a szálláshelyek és a szolgáltatások fejlesztésre szorulnak, továbbá egységes kínálati csomagok kialakítása is szükséges. A természeti és kulturális értékek, a hagyományok, az épített örökség megőrzése és programszerű összehangolt fejlesztése alapot nyújt az életminőség növelésének, illetve a gazdaság diverzifikációjának is.
Az intézkedés 3. specifikus célhoz való illeszkedése a legjelentősebb, a turizmushoz kötődő szolgáltatások fejlesztése hozzájárul a térség idegenforgalmi kínálatának bővítéséhez, illetve a marketingtevékenység révén annak népszerűsítéséhez. A térség gazdasági aktivitásának fenntartása a mikrovállalkozások fejlesztésével, valamint a helyi szükségletekre alapuló gazdasági tevékenységek ösztönzésével és fenntartásával, így a mezőgazdaságon kívüli kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek, mint turisztikai fejlesztések ösztönzése révén érhető el. Ezáltal az intézkedés 1. specifikus célhoz való illeszkedése is jelentős, hiszen ösztönzi a vállalkozói kedvet, mely munkahelyteremtő hatással is bírhat.
- 4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Támogatás vehető igénybe már működő turisztikai szolgáltatók részére lovas turisztikai szolgáltatáshoz, vadászturizmushoz, erdei turizmushoz, horgászturizmushoz, borturizmushoz, kerékpárturizmushoz kapcsolódó kiegészítő turisztikai szolgáltatások fejlesztésére, ezen turizmusformák és szolgáltatások hálózatba szervezésére, valamint a helyi turisztikai szereplők partnerségén alapuló promóciós tevékenységeinek megvalósítására. Az intézkedés keretében a fejlesztéshez közvetlenül kapcsolódó kiadások számolhatók el, így építmény építési és felújítási költsége, gépbeszerzés, eszközbeszerzés, marketingtevékenység, weboldalfejlesztés és kapcsolódó adatgyűjtés költségei. Az intézkedés keretében új szálláshely kialakítása vagy már meglévő szálláshely bővítése nem támogatható.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: A VP lehetőséget nyújt a mezőgazdasági termelők által létrehozott falusi turisztikai attrakciók és szolgáltatások fejlesztésére a „VP6-6.4.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek beindítására és fejlesztésére irányuló beruházások támogatása” intézkedés révén, mely a mezőgazdasági vállalkozások induló vagy működő nem mezőgazdasági tevékenységének tovább fejlesztésével a gazdasági több lábbon állást erősíti. Azonban az intézkedésben való részvételhez egyrészt mezőgazdasági termelői minősítés szükséges, másrészt nem mezőgazdasági termelő esetén pedig csak új, egyéb helyi szükségleteket kiszolgáló árutermelő vagy szolgáltató mikrovállalkozás indítását támogatja. A TOP-ban egy-egy konkrét, turisztikai-piaci szempontból értelmezhető téma vagy turisztikai termék támogatása valósulhat meg, illetve a hálózatos fejlesztések kapcsán az önkormányzatokat támogatja leginkább, kapcsolódva már létező attrakciókhoz, vagy a GINOP-ban megvalósuló kiemelt fejlesztésekhez. Ezáltal a GINOP sem ad lehetőséget turisztikai szolgáltatók egyéni szolgáltatásainak fejlesztésére.

6. Jogosultak köre: természetes személyek, mikrovállalkozások, települési önkormányzatok, civil szervezetek. Az intézkedés keretében kis- és középvállalkozás nem támogatható.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Alapelvek:

A fejlesztés ösztönzi a partnerséget azáltal, hogy a pályázó legalább egy másik, a HACS területén működő turisztikai szolgáltatóval közös programcsomagot alakít ki, továbbá közös promóció keretében népszerűsítik tevékenységüket.

A fejlesztés munkahelymegtartó képességgel rendelkezik, mely a teljes fenntartási időszak alatt kötelező.

A projekt innovatív tevékenység megvalósítására irányul, mely lehet szolgáltatás-, marketing-, értékesítési innováció:

- *az előállított szolgáltatással kapcsolatos innovatív tartalom megvalósulása, új szolgáltatás nyújtása;*
- *alkalmazott marketinggel kapcsolatos innováció megvalósulása (pl.: csomagolás, piaci szegmentálás, új márkák, reklámfelületek alkalmazása, árképzés stb);*
- *az előállított szolgáltatás értékesítése során új, az eddigi gyakorlatától eltérő értékesítési módok alkalmazása.*

Kiválasztási kritériumok:

- A projekt költségei a HACS területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalkozások, szervezetek bevonásával hasznosulnak (minimum 30, vagy 60, vagy 100%-ban);
- A közös programcsomag és promóció kialakításában részt vevő partnerek száma (2-3 partner, 3-nál több partner);
- A projekt Bejárható Magyarország Programhoz való kapcsolódása igazolt (igen, nem);
- Ügyfél tagja valamely turisztikai szakmai szervezetnek a tervezett fejlesztendő tevékenységéhez kapcsolódóan;
- A projekt megvalósításának helye a kedvezményezett eljárások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Korm. rendelet 2. számú melléklete alapján. (nem besorolt eljárás, kedvezményezett eljárás).

8. Tervezett forrás:

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokalált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 55.000.000 Ft
- b. a támogatás aránya: természetes személyek 50 %
mikrovállalkozások 50 %
települési önkormányzat 50 %
civil szervezet 50 %
- c. a projektméret korlátai: min. 200.000 Ft, max. 5.000.000 Ft
- d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás
- 9. A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2017.01.01 – 2019.12.31
- 10. Kimeneti indikátorok:**
- a. A támogatott projektek száma (db): 11
- b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db): 2 önkormányzat, 2 civil szervezet, 7 vállalkozás

6. Intézkedés

- 1. intézkedés megnevezése:** A hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségét elősegítő foglalkoztatási programok és képzések ösztönzése
- 2. Specifikus cél megnevezése:**

4./ Helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése

- 3. Indoklás, alátámasztás:** A HACS területén a gyermekek a legveszélyeztetettebbek a szegénységgel szemben, illetve a fiatalok és a tartós munkanélküliek, a gyermeküket egyedül nevelő nők a szegénységben élők további meghatározó csoportjai. A munkanélküliek nagy része a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű emberek közül kerül ki. Ezen társadalmi réteg helyzete nehéz, iskolai végzettségük, alkalmazkodó képességük alacsony, nehezen mobilizálhatóak. A területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklése és visszafordítása érdekében hátrányos helyzetük miatt indokolt fokozott figyelmet fordítani az esélyegyenlőség megteremtésére. Szükséges a hátrányos helyzetűek helyzetének javítása, bevonása a társadalmi folyamatokba és a befogadás elősegítése, az esélyegyenlőség javítása, továbbá a társadalmi együttélés erősítése. Hangsúlyos a leszakadó települések versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység megakadályozása végett.

A HFS a hátrányos helyzetűek társadalmi integrációjának, felzárkóztatásának elősegítésére foglalkoztató programok, képzések ösztönzését támogatja egyéb OP-ból finanszírozott források révén, a gyermekek életre és munkára nevelése, a munkanélküliek munka világába való integrálása céljából.

Az intézkedés az 4. stratégiai célhoz járul hozzá leginkább. A szegénység enyhítését célzó intézkedések, a helyi közösségek szemléletformálása, illetve a foglalkoztatás elősegítése révén a kedvezőtlen demográfiai folyamatok hátrányainak leküzdése ösztönözhető, a szociális és gazdasági hátrányokat eredményező inaktivitás és munkanélküliség csökkenthető, ezáltal az intézkedés hozzájárul a társadalmi befogadás előmozdításához, a helyi közösségek kohéziójának erősítéséhez.

Az intézkedéshez az EFOP 1.7 intézkedése nyújt forrást.

7. Intézkedés:

1. Az intézkedés megnevezése: Helyi közösségi összefogását erősítő, kulturális, sport és egészségfejlesztést szolgáló rendezvények támogatása

2. Specifikus cél:

4./ Helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése

3. Indoklás, alátámasztás: A vidéki élet színfoltjai a rendszeresen vagy spontán szervezett fesztiválok, történelmi és kulturális rendezvények, sportesemények. Az önkormányzatok és civil szervezetek egyre kevesebbet tudnak fordítani éves programjaik színvonalas megszervezésére, lebonyolítására, rendezvényeik idegenforgalmi vonzerejének növelésére, ezért a vidéken élők identitástudatának fejlesztése kapcsán ösztönözni kell a települések kulturális értékeinek, hagyományainak és örökségének bemutatására szolgáló vidéki rendezvényeket, sporteseményeket, melyek elősegítik a térségi együttműködéseket, a közösségi élmény és összetartozás erősítését, a település megtartó erejének növelését. Támogatni kell a helyi és térségi jelentőségű, összefogással megvalósuló rendezvényeket, fesztiválokat, falunapokat, ugyanis társadalom összetartó erejének növelése a vidék fejlődésének fontos záloga.

Az intézkedés 4. specifikus célhoz való illeszkedése a legjelentősebb, mivel a helyi akciók erősítik az összetartást, mélyítik a helyi identitás tudatot.

4. A támogatható tevékenység területek meghatározása: Támogatás vehető igénybe, helyi közösség identitástudatának erősítésére, a helyi összefogás ösztönzésére szolgáló a települések kulturális értékeiknek, hagyományainak bemutatására irányuló kulturális, sport és egészségfejlesztést szolgáló rendezvények lebonyolítására. Nem vehető igénybe támogatás kizárólag egy adott vállalkozás érdekeinek és termékeinek bemutatását célzó (termékbemutató) rendezvényre, valamint politikai célú rendezvényekre. Kizárólag helyi termék bemutatására szolgáló rendezvény nem támogatható. Az intézkedés keretében a rendezvényhez kapcsolódóan kisléptékű infrastruktúrafejlesztés nem támogatható.

Az intézkedés keretében a rendezvényhez közvetlenül kapcsolódó kiadások számolhatók el, így különösen:

a) rendezvény költségei:

aa) fellépők költségei, előadói tiszteletdíjak;

ab) sátrak, szabadtéri bemutatóhelyek, egészségügyi mobil eszközök bérleti és telepítési költségei;

ac) eszköz-, terembérlés, és helyszínbérlés költségei;

ad) a köz- és egészségbiztonsággal kapcsolatos kötelezettséget teljesítésének költsége;

ae) a rendezvény érdekében felmerülő szárazföldi személyszállítási szolgáltatás;

af) étel -, italfogyasztás (max. elszámolható kiadás nettó 200.000,-Ft);

b) marketing tevékenység:

ba) meghívók, hirdetések költségei;

bb) kiadványok, szórólapok elkészítésének és terjesztésének költségei (adatgyűjtés költségei; adatbázis-használati jog költségei; szerkesztés költségei; terjesztés költségei; nyomdai költségek; fotó és grafikai költségek;)

c) eszközbeszerzés

- ca) színpad, színpadfedés
- cb) hang- és fénytechnika
- cc) rendezvénysátor
- cd) asztal, pad.

A ca-cc) pontban megvalósuló eszközbeszerzés esetén nem számolható el az a) pontban nevesített, ugyanezen funkciót betöltő eszközök bérlése. A pályázónak rendezvény tervet kell készítenie, melyben bemutatja a rendezvény célkitűzéseit, programját, valamint azok kapcsolódását a térség kulturális értékeihez, hagyományaihoz, sport múltjához, valamint egészségfejlesztéshez.

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás:** Sem a VP, sem más OP nem nyújt lehetőséget önállóan megszervezhető, a helyi közösség identitástudatának erősítésére, a helyi összefogás ösztönzésére szolgáló települési rendezvények támogatására.
6. **Jogosultak köre:** települési önkormányzatok, nonprofit szervezetek. Az intézkedés keretében induló nonprofit szervezet nem támogatható, tehát nem jogosult támogatásra azon ügyfél, akit/amelyet a pályázat benyújtását megelőző 12 hónapon belül alapítottak.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Alapelvek:

A fejlesztés ösztönzi a partnerséget azáltal, hogy a pályázó legalább egy másik, az adott településen működő civil szervezettel, a rendezvény témájához kapcsolódóan együttműködik.

Kiválasztási kritériumok:

- A rendezvény költségei a HACS területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalkozások, szervezetek bevonásával hasznosulnak (minimum 30, vagy 60, vagy 100%-ban);
- A rendezvény a HACS területén működő szervezetekkel együttműködésben valósul meg (2-3 partnerrel, 3-nál több partnerrel);
- A rendezvény egy/több napos;
- A rendezvény kapcsolódik egészségmegőrzéshez, sporttevékenységhez (igen, nem);
- A rendezvény megvalósításának helye a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Korm. rendelet 2. számú melléklete alapján. (nem besorolt járás, kedvezményezett járás).

8. Tervezett forrás:

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 20.000.000 Ft
- b. a támogatás aránya: 75 %
- c. a projektméret korlátai: min. 200.000 Ft, max. 1.000.000 Ft
- d. a támogatás módja: egyösszegű átalány, hagyományos költségelszámolás

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2017.01.01 – 2019.12.31

10. Kimeneti indikátorok:

- a. A támogatott projektek száma (db): 20
- b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db): 9 önkormányzat, 11 civil szervezet

8. intézkedés

1. **Az intézkedés megnevezése:** Civil szervezetek térségi szerepének növelése

2. Specifikus cél:

4./ Helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése

- 3. Indoklás, alátámasztás:** A civil szervezetek fontos szerepet töltenek be a helyi közösség életében, azáltal hogy olyan feladatokat vállalnak fel, melyeket sem önkormányzati szereplők, sem gazdasági szervezetek nem képesek vagy nem szándékoznak ellátni. A HACS területén működnek olyan civil szervezetek, melynek céljuk a közösségi élet fokozása, a helyi identitástudat kialakításában és megőrzésében fontos szerepük van a hagyományőrző egyesületeknek, a sport és egészségfejlesztést ösztönző szervezeteknek.

A HACS területén a civil szervezetek, szerveződések ezer lakosra jutó aránya kevesebb, mint a megyei vagy az országos átlag. Ezen adat is mutatja, hogy a HACS területén kevés az alulról szerveződő, innovatív összefogás, ezért tevékenységüket ösztönözni kell. Ennek ellenére a működő szervezetek nagyon fontos szerepet töltenek be az adott település életében, hiszen alapjaiban határozzák meg egy-egy település társadalmi, továbbá az együttélési szokásait.

Az intézkedés 4. specifikus célhoz való illeszkedése a legjelentősebb, hiszen a helyi összefogást erősítő akciók, valamint a helyi társadalom életét nagyban befolyásoló civil szervezetek tevékenységének fejlesztése révén hozzájárul a helyi közösségek és egyének felelősségvállalásának és együttműködésének ösztönzéséhez, azaz a társadalmi kohézió és helyi identitás erősítéséhez.

- 4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Támogatás vehető igénybe működő, bejegyzett civil szervezetek cél szerinti tevékenységéhez, feladatellátáshoz kötődő eszközbeszerzésére, oktatások szervezésére. Az intézkedés keretében a fejlesztéshez közvetlenül kapcsolódó kiadások számolhatók el, így gépbeszerzés, eszközbeszerzés, marketingtevékenység, oktatás költségei. Irodai ellátáshoz szükséges eszközbeszerzés nem támogatható (fénymásoló, notebook, számítógép nyomtató, monitor, szkennel, szoftver). Alapítási, fenntartási és működési költségek nem támogathatók. Oktatás szervezése esetén az oktató díja, terembérlés, oktatási segédanyagok költségei, eszközbérlet, oktatási tananyag elkészítésének költsége.

- 5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:** Sem a VP, sem más OP nem nyújt lehetőséget civil szervezetek cél szerinti tevékenységéhez kapcsolódó fejlesztésekre. A nemzeti programok forrásai szűkösek.

- 6. Jogosultak köre:** nonprofit szervezetek, melyek cél szerinti tevékenységi besorolása: településfejlesztési tevékenység, szabadidős és hobbitevékenység, egészségügyi tevékenység, sporttevékenység, oktatási tevékenység, kulturális tevékenység.

Az intézkedés keretében induló nonprofit szervezet nem támogatható, tehát nem jogosult támogatásra azon ügyfél, akit/amelyet a pályázat benyújtását megelőző 12 hónapon belül alapítottak. Kizárólag jogerős bírósági végzéssel bejegyzett civil szervezetek támogathatók.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- A projekt költségei a HACS területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalkozások, szervezetek bevonásával hasznosulnak; (minimum 30, vagy 60, vagy 100%-ban);
- A projekt hasznosítása a HACS területén működő szervezetekkel együttműködésben valósul meg (1 együttműködő partner, 2-3 együttműködő partner, legalább 4 együttműködő partner);
- A projekt oktatás szervezésére irányul (igen, nem);

- A projekt kapcsolódik egészségmegőrzéshez, sporttevékenységhez (igen, nem);
- A projekt megvalósításának helye a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Korm. rendelet 2. számú melléklete alapján. (nem besorolt járás, kedvezményezett járás).

8. Tervezett forrás:

a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokalált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága:	15.000.000 Ft
b. a támogatás aránya:	75 %
c. a projektméret korlátai:	min. 100.000 Ft, max. 1.000.000 Ft
d. a támogatás módja:	hagyományos költségelszámolás

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2017.01.01 – 2019.12.31

10. Kimeneti indikátorok:

a. A támogatott projektek száma (db):	18
b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db):	18 civil szervezet

8.2 Együttműködések

A HACS kiemelten kezeli a LEADER szellemiség érvényesülését az egyesület működése, illetve fejlesztési programjának megvalósítása, valamint a HFS tervezése során is. Az egyesület 2008 óta sikeresen működik, hozzájárulva fejlesztési stratégiájának megvalósításához, valamint a térségi szereplők együttműködésének ösztönzéséhez. A térségen belüli partnerségek mellett a jövőben a térségek közötti együttműködésekre is hangsúlyt kívánunk fektetni, tekintettel arra, hogy a 2007-2013-as programozási időszakban térségek közötti együttműködések terén a HACS finanszírozási problémák miatt eredményt nem tudott elérni.

1. Az együttműködések tervezett tématerületei:

- Sajt-előállítók térségi összefogásának ösztönzése, sajtútállomás kialakítása
- Ifjúságügy, vidéki fiatalok összefogásának ösztönzése

2. Specifikus cél:

- A térség turisztikai kínálatának bővítése és népszerűsítése; Mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növelése, helyi kisléptékű élelmiszer-előállítás fejlesztése
- Helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése

3. Indoklás, alátámasztás:

- Mind társadalmi, mind gazdasági területen előnyöket hozhat a tématerület együttműködések szintjére való emelése. Építünk a SWOT analízisben megjelölt Gy9-Gy10-Gy13 gyengeségek fejlesztésére L7 lehetőség által, Gy6 gyengeség fejlesztésére L4 lehetőség által, valamint E5,E6 erősségeinkre, kihasználva az L5 lehetőségeinket.

A turisztikai szolgáltatók összefogásának ösztönzésével, a szolgáltatások színvonalának, programcsomagok elégtelenségének javításával, minőségi marketingtevékenységgel, valamint kisléptékű élelmiszerelőállítás fejlesztésével az együttműködés hozzájárulhat a specifikus célok megvalósulásához.

A tervezett együttműködési projekt célja, hogy összefogja a sajtőkészítőket, támogassa tevékenységüket szakmai képzésekkel, tréningekkel, stratégiaalkotással, kreativitás-fejlesztéssel, tanácsadással, marketinggel, közös fejlesztésekkel. Olyan kapcsolati hálózat

épülhet ki, amelyben, más-más térségben már jól működő sajtőkészítő gazdaságok egymáshoz kapcsolódnak a tudás és ismeretek átadása, valamint közös fejlesztéseik révén, a gasztrourisztikai kínálatuk javítása érdekében.

A programok megvalósításával egyrészt ösztönözhetjük a helyi élelmiszerek előállítását, javíthatjuk gyenge marketingtevékenységüket, másrészt a turisztikai hálózatba való bekapcsolásuk révén gasztronómiai tematikus útként is szolgálhatnak. Cél egy olyan mintaprojekt megvalósítása, amelyben gyökeres szemléletváltás valósul meg az egyén és közösség kapcsolatában, illetve a gazdálkodási formákban. Fontos cél a projekt kapcsán, hogy a sajtőkészítők képesek legyenek összefogásra, együttes fellépésre.

A szakmai szervezetekkel való szoros együttműködés (pl. Kis-, Közép-, Agrárvállalkozók, Sajtőkészítők Egyesülete), a tudásukra való támaszkodás segítheti a sikeres fejlesztést.

- b) Társadalmi területen előnyöket hozhat a tématerület együttműködések szintjére való emelése. Építünk a SWOT analízisben megjelölt E1 erősség által a Gy13 gyengeség fejlesztésére, V9-10 veszélyek elkerülésére.

A tervezési területen a helyi közösségek életében a fiatalok aktivitása kiemelkedő, szerveződések száma a településeken jelentős. A HACS működési területén az elmúlt években számos pozitív tapasztalatról lehetett beszámolni, melyek erősítése és támogatása más HACS-csal együttműködve további pozitív eredményeket hozhat. A HACS működési területén nem működik „térégi” illetékességű ifjúsági szervezet, melynek létrehozása a forma és tartalom kidolgozásával az együttműködési program fő célja és eredményindikátora lehet.

8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei

A HACS jogi személyiségű szervezetként működik 2008. október 9. óta, neve egészen 2015. október 31-ig Dunamellék Leader Egyesület volt, amelyet a területi átalakulás következtében indokolt volt megváltoztatni. A VP LEADER fejezetének sikeres megvalósítását a HACS egyesületi formában biztosítja, amelyet továbbra is fent kíván tartani, hiszen ezáltal biztosított a legnagyobb mértékben a program végrehajtásához és folyamatos fejlesztésekhez szükséges átlátható, nyilvános működés. Az egyesület 2008 óta sikeresen működik, hozzájárulva a 2007-2013-as időszak Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájának megvalósításához, valamint a térségi szereplők ösztönzéséhez.

Az egyesület alapszabály szerint közcélú, ezen belül kulturális, oktatási, településfejlesztési tevékenységet folytat az alábbiak szerint:

- A vidéki területeken történő változások támogatása, a gazdálkodási tevékenységek nem mezőgazdasági tevékenységek felé történő diverzifikálása, és a nem mezőgazdasági ágazatok fejlesztése, a foglalkoztatás elősegítése, az alapszolgáltatások javítása, beleértve az információs és kommunikációs technológiákhoz való helyi hozzáférést, és a vidéki területeket vonzóbbá tévő beruházások végrehajtása révén a gazdasági és társadalmi visszaesés, és a vidék elnéptelenedése felé mutató tendenciák visszafordítása érdekében;
- Vidéki gazdaságra vonatkozó egyéb, helyi kezdeményezésen alapuló intézkedések bevezetése;
- A szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságra és lakosságra irányuló intézkedések közötti területi koherencia és szinergia megerősítése a közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiákon keresztül;

- A vidéki térségekben a gazdasági aktivitás mikro-szintjének fenntartása (helyi termékek és szolgáltatások);
- A vidéki térségekben a lakosság humán közszolgáltatásokhoz való hozzájutásának, illetve azok elérésének előmozdítása,
- A vidéki térség, mint vállalkozási tér, lakóhely és turisztikai vonzóképességének erősítése;
- A helyi közösségek tagjai egyéni aktivitásának, felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítése;
- Új megoldások ösztönzése a vidéki térségek problémái és fejlesztési lehetőségei összefüggésében;
- A társadalmi befogadás elősegítése, területi leszakadás mérséklése, a felzárkózás politika helyi szintű megvalósítását segítő területi szintű együttműködések támogatása.

Az egyesület természetes személy tagja, vagy jogi személy tag esetén az általa kijelölt természetes személy az egyesület bármely tisztségére megválasztható, amennyiben nem esik a jogszabályban megfogalmazott korlátozások hatálya alá. Ezek alapján a közgyűlés tagjaiból választhatók ki az elnökség illetve az ellenőrző bizottság tagjai. Az egyesületnek rendes tagjai lehetnek, akik egyetértően az Egyesület céljaival, elfogadják az alapszabályt, rendszeresen fizetik a tagdíjat és felvételükhöz az Elnökség határozatával hozzájárul.

A tagság nyitott, azaz a HACS illetékességi területéről a tagok valamennyi szférából szabadon és korlátozásmentesen csatlakozhatnak, amennyiben a tagsági követelményeknek megfelelő természetes vagy jogi személyek, és rendelkeznek legalább két tag írásbeli ajánlásával. A felvételi eljárás a tagjelölt belépési nyilatkozatának az elnökséghez eljuttatásával kezdődik, és az elnökség tagjainak egyszerű szótöbbséggel hozott határozatával jön létre. Az elnökség csak akkor tagadhatja meg a tagfelvételt, ha a tagjelölt, a hatályos jogszabályokban foglalt feltételeknek nem felel meg. Az elutasítás elleni fellebbezés esetén a tagfelvételről a Közgyűlés dönt. A tagság jelenleg 43 főből áll, összetételét tekintve 44% tartozik a civil szférához (19 tag), 21% a közszférához (9 tag) és 35% a vállalkozói szférához (15 tag). A legtöbb tag Izsák várost képviseli, összesen 14 fő, azaz a teljes tagság 33 %-a.

Az egyesület szervezeti felépítését tekintve négy állandó szervből: közgyűlésből, elnökségből, ellenőrző bizottságból és a munkaszervezetből áll.

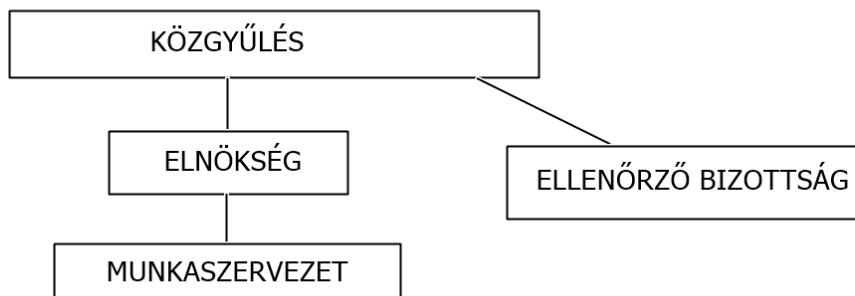
Az egyesület legfőbb szerve a *közgyűlés*, amely a tagok összességét jelenti. A közgyűlésben, mint döntéshozó szervben sem a közszféra, sem a vállalkozói, sem pedig a civil szféra nem rendelkezik a szavazati jogok 50%-ot meghaladó hányadával. A közgyűlés jelenleg 43 főből áll.

Az *elnökség* az egyesület közgyűlés által választott döntéshozó szerve, amely 5 tagból áll: elnök, alelnök és 3 fő elnökségi tag. Egyik szféra sem rendelkezik a szavazati jogok 50%-ot meghaladó hányadával. Jelenleg 2 fő képviseli a közszférát, 2 fő a vállalkozói szférát és 1 fő pedig a civil szférát. Az elnökség, az elnök és az alelnök mandátuma 5 évre szól.

A közgyűlés az egyesület működésének és gazdálkodásának ellenőrzése céljából *ellenőrző bizottságot* hoz létre, mely csak a közgyűlésnek alárendelt testület, tagjai az elnökségtől függetlenek, tevékenységük során nem utasíthatók. Tagjai nem helyettesíthetők, a bizottság munkájában személyesen kötelesek részt venni. 5 tagból áll, akik jelenleg mindannyian a közszférát képviselik. Az elnököt és külön a négy tagot a közgyűlés választja 5 évre.

A munkaszervezet látja el az egyesület operatív feladatait, valamint a pályázókat segítő térségi szintű szaktanácsadási és projektgenerálási feladatokat. A munkaszervezet az egyesületen belül nem képez önálló jogi egységet. A HACS az operatív feladatok ellátását nem kívánja kiszervezni egyéb gesztorszervezetnek, azt jelenleg is és a jövőben is a felállított munkaszervezet útján látja el.

A KOLON MENTI LEADER EGYESÜLET SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

4. ábra: Kolon Menti Leader Egyesület szervezeti felépítése

A közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik az alapszabály elfogadása, módosítása; az egyesület megszűnésének, szétválásának vagy más egyesülettel egyesülésének kimondása; a tagdíj mértékének megállapítása; az éves költségvetés meghatározása és elfogadása; az elnökség és az ellenőrző bizottság éves beszámolójának elfogadása; az elnökség által a tagsági jogviszony kérdésében hozott határozat elleni fellebbezés elbírálása; az elnök, az alelnök és az elnökség valamint az ellenőrző bizottság megválasztása; az egyesület közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiájának elfogadása; a LEADER HACS előző évi tevékenységét bemutató beszámoló elfogadása; könyvvizsgálói jelentéssel záradékolt éves beszámoló és mérleg, valamint a közhasznúsági melléklet elfogadása.

Az *elnökség* az egyesület közgyűlés által választott döntéshozó szerve. Feladatai közé tartozik, hogy képviselőt delegálhat egyéb szervezetekbe; munkaszervezet vezetéséért felelős munkaszervezet vezetőt kiválasztja; dönt két közgyűlés közötti időszakban az Egyesület ügyeiben, kivéve azokat a tárgyköröket, amelyeket az alapszabály, vagy jogszabály a Közgyűlés kizárólagos hatáskörébe vagy más személy, egység hatáskörébe utal; dönt a tagfelvételtől; határoz tag kizárása ügyében; az elnökkel elkészíti a közgyűlés általi elfogadásra az éves elnökségi beszámolót, valamint, pénzügyi beszámolót és mérleget, közhasznúsági mellékletet, költségvetést, terveket; dönt a helyi közösségvezérelt fejlesztési stratégia végrehajtása során a munkaszervezet által befogadott és értékelt, támogatási rangsorába állított pályázatok/támogatási kérelmek jóváhagyásáról; dönt az elnök által felterjesztett támogatási rangsorok alapján a források allokációjáról; utasítja az elnököt a forrásallokáció során feltárt eljárási hibák javítására; jóváhagyja a hatályos jogszabályokkal összhangban elkészített Szervezeti és Működési Szabályzatot; feladatai elvégzéséhez szakértőket foglalkoztathat; megbízza a könyvvizsgálót.

A közgyűlés az egyesület működésének és gazdálkodásának ellenőrzése céljából *ellenőrző bizottságot* hoz létre. Tevékenységét a saját maga által elfogadott éves Munkaterv alapján végzi. Az Ellenőrző Bizottság feladata az egyesület pénz- és vagyonkezelésének vizsgálata; a társadalmi szervezetek gazdálkodására vonatkozó jogszabályok és egyéb kötelező előírások betartásának ellenőrzése; tagdíjak befizetésének ellenőrzése; az éves mérleg felülvizsgálata; a gazdálkodás célszerűségének, szabályszerűségének, az előírányzott bevételek és kiadások teljesítésének évenkénti vizsgálata; a

bizonylati fegyelem betartásának ellenőrzése; az egyesületi vagyon megóvása érdekében szükséges intézkedések megtételének ellenőrzése.

A *munkaszervezet* az egyesület ügyviteli, adminisztratív szervezete, tevékenységét segítő iroda. Munkáját a munkaszervezet vezető irányítja, akinek kiválasztásáról, megbízásáról az elnökség gondoskodik. A munkaszervezet dolgozói tevékenységüket munkaviszony keretében látják el. A munkaszervezet vezető gondoskodik a munkaszervezet vezetéséről; gyakorolja a napi operatív munkáltatói jogokat a munkaszervezet dolgozói vonatkozásában; eljár, és a döntéseket végrehajtja, illetve dönt a hatályos jogszabályok, különösen az alapszabály, a közgyűlés és az elnökség által hatáskörébe utalt ügyekben; gondoskodik az egyesület nyilvántartásainak, különösen a jegyzőkönyveinek, határozatainak kezeléséről, a végrehajtandó feladatok vezetéséről; az elnök vagy elnökség által átruházott feladatok végrehajtásáról.

A VP-ben definiált feladatok kapcsán a munkaszervezet felügyeli a közösségvezérelt HFS és a támogatott műveletek végrehajtásának monitoringját és végrehajtja az adott stratégiához kapcsolódó egyedi értékelési tevékenységeket; támogatási kérelmek befogadását és értékelését elvégzi, valamint a pályázatok kiválasztását és a támogatás összegének rögzítését; továbbá a jóváhagyás előtt a javaslatokat benyújtja a KÜ-hez a támogathatóság végső ellenőrzése céljából. Ösztönzi a helyi szereplők fejlesztési és végrehajtási kapacitásainak kiépítését, beleértve a projektirányítási képességeik fejlesztését is. Feladatai közé tartozik még képzésen, tájékoztatón való részvétel, stratégia-készítést megalapozó térségre vonatkozó adatgyűjtések és elemző tanulmányok készítése, a közösségi bevonás tevékenységei, együttműködési tevékenységek ösztönzése, azaz a helyi szereplők térségen belüli és kívüli kapcsolatrendszerének, valamint hazai és nemzetközi tudásmegosztásban megszerezhető kompetenciáinak fejlesztése. Ellátja az egyesület működtetésével kapcsolatos adminisztratív feladatokat és tevékenységeket, valamint népszerűsíti az egyesület tevékenységét, helyi köz- és magánszférabeli partnerségeket alakít ki. Biztosítja a HFS megvalósításának pénzügyi áttekinthetőségét.

Az állandó szerveken kívül a stratégia tervezés idejére felállításra került a *tervezést koordináló csoport (TKCS)*, valamint a projektjavaslatok elbírálására *helyi bíráló bizottság (HBB)*, mint választott testület. Az egyesület elnöksége felállította a TKCS-t a HFS tervezés időszakára, amely a munkaszervezet munkatársaiból, azaz 3 főből állt össze. A TKCS fogta össze a teljes stratégia-készítési folyamatot az adatgyűjtéstől egészen a végleges HFS összeállításáig. A TKCS a feladatok ellátását a tagtelepülések képviselőivel való közös ülések keretein belül, illetve folyamatos tájékoztatása mellett végezte.

A HBB a korábbi évek gyakorlata alapján a LEADER HACS által a helyi döntéshozatal végrehajtása érdekében létrehozott és működtetett szerv, a jogi személyiségű szervezet választott testülete. A HBB a LEADER jogcím kapcsán az előzetesen benyújtott projektjavaslatokat megvizsgálja és dönt annak HFS-hez való illeszkedéséről, támogathatóságáról. Feladata körében biztosítja a hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kiválasztási eljárás és objektív kritériumok kidolgozását a pályázatok kiválasztásához.

A HBB feladatait – az előző évek gyakorlata alapján – a közgyűlés felhatalmazása alapján az Elnökség látja el, a 2016. május 26-i ülésen hozott döntése értelmében. Tehát a HBB 5 főből áll, egyik szféra sem rendelkezik a szavazati jogok 50%-ot meghaladó hányadával, így a VP-ben meghatározott kritérium biztosított, miszerint a kiválasztási döntések során a szavazatok legalább 50%-át állami vagy

önkormányzati költségvetési gazdálkodó szervnek nem minősülő partnerek adják. Amennyiben a későbbi eljárás szükségessé teszi, póttagok megválasztására kerül sor.

A VP-ben definiált feladatok kapcsán a HBB biztosítja a pályázatok kiválasztása, illetve a kiválasztási kritériumok összeállítása és súlyozása által az összhangot a HFS-sel. Mérlegeli a támogatás szükségességét, előkészíti és közzéteszi a pályázati felhívásokat vagy folyamatban lévő projektbenyújtási eljárást, beleértve a kiválasztási kritériumok meghatározását és súlyozását.

Mind az egyesület legfelsőbb döntéshozó szerve, a közgyűlés, mind a vezető tisztségviselők által alkotott elnökség, valamint a pályázatokat bíráló HBB a KSK rendelet 34. cikk (3) b) pontjának megfelelően került összeállításra és annak megfelelően működik.

A HFS megvalósítása során biztosított a hátrányos helyzetű emberek képviselete, hiszen az egyesület tisztségviselői között a HFS-ben már többször is említett női munkavállalókat és a tanyákon élőket is képviseli egy-egy fő. A közgyűlésben a szegénységben élő gyermekek és a fiatalok képviselete is biztosított egy civil szervezet által.

Jelenleg semmilyen információ nem áll rendelkezésünkre a pályáztatás, kiválasztás és döntéshozatal folyamata kapcsán, amely alapján a pályázatok meghirdetésének, befogadásának, feldolgozásának, előterjesztésének, döntéshozatalának, szerződéskötésének, megvalósításának és elszámolásának mechanizmusát ismernénk. Így felelős döntéshozatali struktúra és eljárásrend nem alakítható ki.

Amennyiben a pályázati eljárásrend lehetővé teszi, a pályázatokat a munkaszervezet fogadja be, hiánypótolgatja, értékeli, valamint terjeszti elő döntésre a döntéshozó testület elé.

A pályázati felhívás előreláthatólag központilag szabályozott módon lesz meghirdetve, egységes keretek között, azonban a HACS egyedileg hirdeti meg saját fejlesztési lehetőségeit. A pályázati lehetőségek népszerűsítése a HACS honlapján keresztül történik majd.

A munkaszervezet tanácsadással, projektgenerálási tevékenységgel segítséget nyújt a projektek fejlesztése, pályázatok elkészítése során, de nem készíti el a pályázatot és nem dönt a tartalom felett. A pályázatok értékelését 2017-től szakaszosan tervezzük, tehát az egyes benyújtási időszakok lezárását követően az addig beérkezett pályázatok kerülnek értékelésre. A kiválasztás pontozási szempontrendszer alapján történik, a 8.1 pontban meghatározott kiválasztási kritériumok alapján, melyet a munkaszervezet végez el.

Főszabály szerint, aki részt vesz a projektek kidolgozásában, nem vehet részt az adott felhívásra beérkező pályázatokkal kapcsolatos döntés előkészítésben, a projektek értékelésében és a döntésben. Esetleges összeférhetlenség esetén megbízási jogviszony keretében kívánunk megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező pályázatkezelőt alkalmazni, hiszen fontos, hogy a négy szem elvét betartva minden pályázatot két fő ellenőrizzen. A döntéshozás tekintetében az érintett félnek a döntéshozatal előtt nyilatkoznia kell az összeférhetlenség fennállásáról, így a döntéshozatalban nem vehet részt.

A HFS tervezését és megvalósítását, valamint a térségi animációs feladatokat és projekt-fejlesztést közvetlenül a munkaszervezet látja el. Jelenleg 3 fő főállású, teljes munkaidős munkavállaló - 1 fő munkaszervezet-vezető, 2 fő ügyintéző - végzi el a feladatokat. 2017-től finanszírozási problémák miatt várhatóan csak 2 fővel tervezi a működést. A munkaszervezet az SZMSZ-ben meghatározott módon, időben és helyen végzi munkáját.

A munkaszervezet-vezető 2008. óta, azaz az egyesület megalakulása óta, megszakítás nélkül látja el a vezetői feladatokat, sőt már 2007. év kezdete óta tevékenykedik az előkészítő munkában, hiszen a HVS elkészítésében is jelentős szerepet vállalt. Korábban projektmenedzseri, beruházási ügyintézői, közbeszerzési-referensi, valamint a LEADER+ programban gesztori feladatokat látott el. A vidékfejlesztés területén több mint 10 év szakmai tapasztalata van. A munkaszervezet-vezető felsőfokú, nemzetközi kapcsolatok szakreferens végzettséggel rendelkezik. Nyelvismeretét tekintve kiváló készségei vannak, felsőfokú angol és középfokú német nyelvtudással rendelkezik. Precizitása, határozottsága, jó szervező-, együttműködő- és kommunikációs-készsége, mind-mind hozzájárulnak a hatékony munkavégzéséhez.

Az ügyintézői munkakört betöltő munkavállalók közül 1 fő munkaszervezet-vezető helyettesi feladatokat lát el, aki szintén az egyesület megalakulása, azaz 2008 óta dolgozik az egyesületnél. Korábban a LEADER+ programban gesztori feladatokat látott el. A vidékfejlesztés terület közel 10 év szakmai tapasztalata van. Az ügyintéző felsőfokú, közgazdász végzettséggel rendelkezik. Középfokon beszél angolul. Precizitása, határozottsága, jó szervező-, együttműködő- és kommunikációs-készsége, mind-mind hozzájárulnak a hatékony munkavégzéséhez.

A másik ügyintézői munkakört betöltő munkavállaló 2009 óta dolgozik az egyesületnél. A vidékfejlesztés területén közel 7 év szakmai tapasztalattal rendelkezik. Az ügyintéző felsőfokú pénzügyi-szakügyintézői OKJ végzettséggel rendelkezik. Alapfokon beszél németül. Precizitása, jó együttműködő- és kommunikációs-készsége, mind-mind hozzájárulnak a hatékony munkavégzéséhez.

A munkaszervezet irodája 2015. július 01. óta Izsákon működik, amelyet Izsák Város Önkormányzatától bérel az egyesület határozatlan időre. A 32 m² alapterületű helyiség önálló telefonnal, faxszal, valamint szélessávú internet kapcsolattal rendelkezik. Az iroda jól felszerelt, egy A3 fekete-fehér fénymásoló-nyomtató színes szkennelrel, digitális fényképezőgép, vezetékes telefon/fax, mobiltelefonok, valamint a munkavégzéshez rendelkezésre állnak irodabútorok (szekrények, asztalok) is. Hardware és szoftverellátottság megfelelő, 2015 októberében új laptopok kerültek beszerzésre minden munkavállaló számára, így biztosítható a hatékony és gyors munkavégzés. A rendelkezésre álló gépek, eszközök, bútorok az egyesület tulajdonát képezik, így azok fenntartása hosszútávon biztosított.

A működés kapcsán 2016. júniustól 2020. decemberig terveztük meg a költségvetést és a forrás felhasználást. Az érintett időszakban 52 mFt működési forrás áll rendelkezésünkre, ezzel gazdálkodhatunk. Ezen a működési kereten kívül tagdíjakból és a vállalkozási tevékenységből (tanácsadás, projektmenedzsment) számítunk még bevételekre. Kiadásaink legnagyobb részét a személyi jellegű költségek jelentik most is és a jövőben is. A 2016. évben még 3 fő munkatárs, 2017. év elejétől már csak 2 fő dolgozik a munkaszervezetben. A jövőben is a jelenlegi irodát kívánjuk fenntartani, valamint az eddigi szolgáltatókkal (pl. könyvelő, ügyvéd, rendszergazda) kívánunk együtt dolgozni, így dologi költségeink növekedésével jelentősen nem számolunk. Animációs költségekkel a 2016. évre nem számoltunk, csak 2017-től. Terveink szerint a működési és az animációs költségek aránya 80/20 %-os megoszlásban alakul majd a teljes működési időszak alatt.

8.4. Kommunikációs terv

A HACS működése a tervezési területen, a hozzá tartozó 9 település közigazgatási területén történik. E kapcsán célcsoportként a tervezési területéhez tartozó lakosság, illetve az ott működő civil szervezetek, vállalkozások, valamint közszéfera szereplői nevezhetők meg. A HACS szűkebb értelemben

vett célcsoportja az egyesület tagsága. Az Egyesülethez a LEADER HACS illetékességi területéről az üzleti szféra, a civil szféra és a közsféra képviselői szabadon és korlátozásmentesen csatlakozhatnak, amennyiben a tagsági követelményeknek megfelelő természetes vagy jogi személyek és rendelkeznek legalább két tag írásbeli ajánlásával. A tagság, mint kiemelt célcsoport nem kap megkülönböztetett szerepet a pályázatok elbírálásánál, azonban közvetlenül kap értesítést eseményekről, pályázati lehetőségekről, eredményekről, valamint minden, a térséget érintő témáról.

A HACS kiemelt feladatai közé tartozik az összefogás, az együttműködés ösztönzése, a tájékoztatás. Ezen feladatok hatékony ellátása csak és kizárólag megfelelő információ-áramlás biztosítása mellett végezhető, amelyhez egy jól kidolgozott kommunikációs rendszer kialakítása szükséges. A HACS több kommunikációs eszköz használatával tervezi elérni a tagságot, a pályázókat és a szélesebb nyilvánosságot. A HACS legfőbb kommunikációja elektronikus úton történik, saját weboldalon és e-mailen keresztül. Emellett nyomtatott és az online sajtó megjelenéseket is tervez alkalmazni.

A HACS elsődleges kommunikációs eszköze, a www.dunamellekleader.hu című saját honlapja, amelyen keresztül naprakész információkkal látja el a lakosságot. A *weboldal* 2009 óta működik és tölti be információhordozó szerepét. Az oldal látogatói elérhetik a legfrissebb pályázatos híreket, tájékozódhatnak a környék eseményeiről, többek között falunapokról, fórumokról, egyéb szakmai rendezvényekről. A weboldalon elérhető többek között az egyesület bemutatkozása, HFS, pályázatok letölthető dokumentumai, valamint a munkaszervezet munkatársainak elérhetősége.

A weboldal mellett a másik kiemelkedő jelentőségű elektronikus kommunikációs eszköz az *e-mail*, ami az egyesület tagságával, elnökségével és ellenőrző bizottságával való kapcsolattartás leggyorsabb és legköltséghatékonyabb eszköze. E-mailen keresztül történik mindennemű tájékoztatás, ülések meghívóinak, előterjesztéseinek kiküldése, valamint a munkaszervezet által elkészített, havonta megjelenő hírlevél megküldése is.

A HACS havonta hírlevelet készít, melyet elektronikus formában bocsát az egyesületi tagok rendelkezésére minden aktuális hónapot követő hónap elején. A *hírlevél* tájékoztatást nyújt a HACS tevékenységéről, az aktuális kérelmek/pályázatok benyújtásával kapcsolatos információkról, projektek megvalósításáról, valamint egyéb agrár-vidékfejlesztési tárgyú hírekről, eseményekről.

Az elektronikus megjelenés mellett a nyomtatott sajtó is szerepet kap majd a HFS megvalósítás során. Az illetékességi területünk valamennyi települését lefedő ingyenes újság, napi vagy hetilap sajnos nem áll rendelkezésre, így a kommunikáció ezen formáját a települések helyi lapjaiban eszközöljük majd. A közérdekű pályázati híreket, lehetőségeket és eredményeket egyaránt az önkormányzatok felajánlásából ingyenesen jelentethetjük meg.

A *személyes kommunikáció* mindig is fontos volt a HACS életében. Számos kihelyezett fórumot, tájékoztatót tartottunk már a kezdetektől fogva, amelyeken elsősorban a pályázati lehetőségekről, a támogatási kérelmek/pályázatok, valamint a kifizetési kérelmek beadási feltételeiről nyújtottunk tájékoztatást. A személyes megjelenés egyik nagyon fontos formája a fórumok, tájékoztatók mellett, a rendezvényeken való részvétel. A korábbi években számos helyi, térségi, régiós és országos eseményen mutathattuk be térségünket. A teljesség igénye nélkül: Magyar Vidék Napja (2009), Bócsai Falunap (2009, 2012), Csabai Kolbászfesztivál (2009), LEADER EXPO (2009, 2010), Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás (2011, 2013), Magyarok Világtalálkozója (2011) a nagyobb rendezvények közül. A személyes megjelenés és tájékoztatás a jövőben is fontos szerepet kap majd.

A HACS széles körű nyilvánosságot biztosít mind a HFS tervezés folyamatának, mind pedig annak megvalósításának. A tervezés során a HACS weboldalán minden tájékoztató, fórum vagy műhelymunka meghívója, témája, összefoglalója, emlékeztetője vagy jegyzőkönyve elérhető. A tervezéssel kapcsolatosan a weboldalon külön menüpontban kerültek feltöltésre a hírek, tájékoztatók, valamint az egyes eseményekhez kapcsolódó dokumentumok, amelyekről naprakészen informálódhattak az érdeklődők. Minden, a tervezéssel kapcsolatos dokumentum nyilvános és a weboldalon elérhető.

Az egyesület működéséhez kapcsolódó iratokba a tagok jogosultak betekinteni az elnökkel történő egyeztetést követően. A betekintést kérő kötelezettséget vállal mások személyiségi jogainak tiszteletben tartására és a törvényes működés tekintetében az egyesület ügyeiben a titoktartásra. Az iratok a munkaszervezet irodájában tekinthetők meg az elnök jelenlétében és a személyiségi jogokat és az egyesület gazdasági érdekeit nem sértő iratokról az elnök engedélyével másolat készíthető.

A munkaszervezet a visszacsatolások, vagyis az ellenőrzések gyors és hatékony lebonyolítása érdekében egy jól átlátható, rendezett rendszert alakított ki az irodán belül. Az egyesületnél keletkezett valamennyi dokumentum a munkaszervezet irodájában rendelkezésre áll, témánként rendezve, elkülönítetten, külön irattár nem áll rendelkezésre. A beérkező és kimenő iratok nyilvántartására és áttekinthető kezelésére iktatási rendszert alakított ki a munkaszervezet, amelyet már a kezdetektől alkalmaz. Ezek alapján minden iratanyag gyorsan visszakereshető, megtekinthető. Az iktatás papír alapon történik.

A kommunikáció legfőbb mozgatórugója a munkaszervezet, amely a közgyűlés felhatalmazása alapján önállóan végzi tevékenységét. A HACS kommunikációjáért a munkaszervezet valamennyi dolgozója felelős. Munkájukról az elnöknek folyamatosan beszámolnak. A kommunikáció során a költséghatékonyság rendkívül fontos, így a térítésmentes eszközök használata jelentős. A térítés ellenében végzett kommunikációs feladatok elvégzése az elnök előzetes hozzájárulásával történik. A kommunikációs feladatok ellátásáért felelős humán erőforrás bemutatása a 8.3 pontban már megtörtént.

A kommunikációs eszközök használata más-más ütemezés szerint zajlik. A weboldal fenntartása és frissítése folyamatos, akár napi rendszerességgel történik. Az elektronikus kommunikáció, vagyis az e-mail alkalmoszerű, de legalább havonta egyszer alkalmazandó. A munkaszervezet által elkészített hírlevél havi rendszerességgel jelenik meg, mindig a tárgyhót követő hónap első felében. A helyi újságokban való kommunikáció kapcsán évente legalább egyszeri megjelenést tervezünk, azonban pályázatbeadási időszakban történő tájékoztatás kapcsán ez akár havi szintű is lehet. A HACS és tagtelepüléseinek népszerűsítése érdekében helyi, területi vagy akár országos rendezvényeken való részvétel alkalmoszerűen tervezett.

A kommunikációs tevékenység kapcsán a HFS megvalósítás kezdeti éveiben a pályázati lehetőségek hirdetésére helyeződik a hangsúly, utána a megvalósult projektek népszerűsítésére. Ezek alapján a HACS pénzügyi ütemtervét tekintve, egyenlő arányú keretet tervez minden év vonatkozásában a kommunikáció finanszírozására. A felhasznált kommunikációs eszközök kapcsán a legtöbb esetben a térítésmentes lehetőségeket veszi igénybe a HACS (e-mail, hírlevél, helyi újságok). Az állandóan alkalmazott kommunikációs eszközök közül a weboldal fenntartásának van fix díja, havonta bruttó 12.700 Ft, ami így éves szinten 152.400 Ft. Rendezvényeken való részvétel kapcsán éves szinten legfeljebb 150.000 Ft összeggel számolunk. Ezek alapján a kommunikáció pénzügyi tervét tekintve éves szinten kb. 300.000 Ft kerül felhasználásra.

8.5. Monitoring és értékelési terv

A HACS monitoring tevékenysége keretében a specifikus célokhoz rendelt eredménymutatók kapcsán megvalósult eredményeknek és a teljesítményeknek, vagyis a célok teljesülésének szakmai nyomon követését, továbbá a program kapcsán a források felhasználásának nyomon követését végzi, illetve saját teljesítményét is méri. Ezáltal folyamatos adatgyűjtést, feldolgozást végez, amely alapján vizsgálható a tevékenység előrehaladása a kitűzött célok vonatkozásában.

HFS specifikus céljainak teljesítése kapcsán a tervezett eredménymutatók és célértékek értékelése és monitoringja:

A tervezett indikátorok mérését évente, a projektgazdák megkeresésével, elektronikus úton bekért adatszolgáltatással tervezzük.

Az adatok feldolgozását és elemzését a munkaszervezet végzi, az általa elkészített éves jelentéseket az elnökség, illetve a közgyűlés elé terjeszti minden aktuális évet követően május hónapban. Az eredményeket honlapukon közzé tesszük.

Ssz.	Specifikus célok	Eredménymutatók megnevezése	Cél-értékek	Adat forrása / gyűjtés gyakorisága	Értékelés, visszacsatolás
1.	Mikrovállalkozások innovációs- és versenyképességének növelése, munkahelyteremtő képességének erősítése	Támogatott kedvezményezetteknel megtartott munkahelyek száma	20 FTE	Bázis adat pályázatban; projektgazdától évente elektronikus adatkérés	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
		Támogatott kedvezményezetteknel létrejött új munkahelyek száma	5 FTE	Bázis adat pályázatban; projektgazdától évente elektronikus adatkérés	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
2.	Mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növelése, helyi kisléptékű élelmiszer-előállítás fejlesztése	Támogatott kedvezményezetteknel megtartott munkahelyek száma	6 FTE	Bázis adat pályázatban; projektgazdától évente elektronikus adatkérés	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
		Támogatott kedvezményezetteknel létrejött új munkahelyek száma	2 FTE	Bázis adat pályázatban; projektgazdától évente elektronikus adatkérés	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
		Fejlesztéssel érintett termékek száma	6 db	Terv adat pályázatban; projektzárást követően projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
		Fejlesztéssel érintett tanyák száma	10 db	Projektzárást követően projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
3.	A térség turisztikai kínálatának bővítése és népszerűsítése	Támogatott kedvezményezetteknel megtartott munkahelyek száma	11 FTE	Bázis adat pályázatban; projektgazdától évente elektronikus adatkérés	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően

		A támogatott kedvezményezettek által fejlesztett turisztikai szolgáltatások száma	11 db	Terv adat pályázatban; projektzárást követően projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
4.	Helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése	A fejlesztéssel érintett építmények száma	13 db	Terv adat pályázatban; projektzárást követően projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
		Felzárkóztatási programban részt vevők száma	10 fő	Terv adat pályázatban; projektzárást követően projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
		Rendezvények látogatóinak száma	1000 fő	Terv adat pályázatban; projektzárást követően projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően
		A fejlesztés tárgyát hasznosítók száma	100 fő	Terv adat pályázatban; projektzárást követően projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Éves jelentés készítése az adatgyűjtést követően

5. táblázat: HFS specifikus céljainak teljesítése kapcsán a tervezett eredménymutatók és célértékek értékelése és monitoringja

A HACS saját teljesítményének értékelése és monitoringja:

Az adatok feldolgozását és elemzését a munkaszervezet végzi, az általa elkészített éves jelentéseket az elnökség, illetve a közgyűlés elé terjeszti minden aktuális évet követően május hónapban.

Ssz.	Terület	Adat forrása / gyűjtés gyakorisága	Értékelés, visszacsatolás
1.	Tagság alakulása, aktivitása	HACS eseményein való részvétel vizsgálata jelenléti íven dokumentált résztvevők száma alapján évente	Éves jelentés készítése az elemzést követően
2.	Munkaszervezet kapacitása	Tervezett és elvégzett feladatok teljesítésének vizsgálata évente	Éves jelentés készítése az elemzést követően
3.	Működési forrásfelhasználás	Éves költségvetés teljesítésének vizsgálata negyedévente	Éves jelentés készítése az elemzést követően

4.	Pályázati rendszer	Projektgazdák elektronikus kérdőíves felmérése évente	Éves jelentés készítése az elemzést követően
----	--------------------	---	--

6. táblázat: HACS saját teljesítményének értékelése és monitoringja

A HFS megvalósításának értékelése és monitoringja:

Az adatok feldolgozását és elemzését a munkaszervezet végzi, az általa elkészített jelentéseket az elnökség, illetve a közgyűlés elé terjeszti minden aktuális pályázati időszak lezárását követően. Az eredményeket honlapukon közzé tesszük.

Ssz.	Terület	Adat forrása / gyűjtés gyakorisága	Értékelés, visszacsatolás
1.	Beérkezett pályázatok száma	Benyújtott pályázatok száma alapján minden aktuális pályázati időszakot követően	Kimutatás készítése pályázati időszakonként
2.	Igényelt támogatás összege	Benyújtott pályázatok alapján minden aktuális benyújtási időszak lezárását követően	Kimutatás készítése pályázati időszakonként
3.	Megítélt támogatás összege	Támogatói okiratok alapján minden aktuális benyújtási időszak lezárását követően / projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Kimutatás készítése pályázati időszakonként
4.	Kifizetett támogatás összege	A projektek zárását és az utolsó kifizetési kérelem jóváhagyását követően a kifizetést jóváhagyó dokumentumok alapján / projektgazdától elektronikus adatkérés 1 alkalommal	Kimutatás készítése pályázati időszakonként
5.	Forrásfelhasználás	Pályázati időszakonként gazdaságfejlesztési/közösségfejlesztési források arányának vizsgálata a 4. pont alapján; fejlesztési források/működési források arányának vizsgálata	Kimutatás készítése pályázati időszakonként

7. táblázat: A HFS megvalósításának értékelése és monitoringja

9. Indikatív pénzügyi terv

		Forrás: EMVA LEADER 19.2 alintézkedés						
Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2016	2017	2018	2019	2020	Összesen	%
1	Nem mezőgazdasági mikrovállalkozások technológiai fejlesztése	0	87,96	21,99	0	0	109,95	37,28
2	Helyben megtermelt mezőgazdasági termékek feldolgozásának, értékesítésének és hálózatba szervezésének támogatása	0	36	9	0	0	45	15,26
3	Tanyasi bemutatógazdaságok támogatása	0	0	0	0	0	0	0
4	Településkép és közterületek állapotának javítása	0	40	10	0	0	50	16,95
5	A térség természeti és táji értékeire alapozott aktív turizmushoz kötődő szolgáltatások fejlesztése, a helyi szereplők partnerségén alapuló promóciós tevékenységeinek megvalósítása	0	44	11	0	0	55	18,65
6	A hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségét elősegítő foglalkoztatási programok és képzések ösztönzése	0	0	0	0	0	0	0
7	Helyi közösségi összefogását erősítő, kulturális, sport és egészségfejlesztést szolgáló rendezvények támogatása	0	16	4	0	0	20	6,78
8	Civil szervezetek térségi szerepének növelése	0	12	3	0	0	15	5,08
	Összesen	0	235,96	58,99	0	0	294,95	100

8. táblázat: A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

	Forrás: EMVA LEADER 19.4 alintézkedés					
	2016	2017	2018	2019	2020	Összesen
Működési költségek	9,5	9,2	9,2	9,2	6,4	41,6
Animációs költségek	0	2,3	2,3	2,3	1,6	10,4
Egyéb tervezett bevételek	0,6	1,9	2,3	1,6	1,3	7,7
Összesen	10,1	13,4	13,8	13,1	9,3	59,7

9. táblázat: A HACs működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

Kiegészítő információk

Melléletek

1. számú melléklet: A HACs lakosságának alakulása településenként⁵

Település	Évszám									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ágasegyháza	1949 fő	1946 fő	1961 fő	1947 fő	1912 fő	1934 fő	1936 fő	2018 fő	1908 fő	1892 fő
Ballószög	3005 fő	3087 fő	3175 fő	3300 fő	3356 fő	3424 fő	3399 fő	3418 fő	3368 fő	3366 fő
Bócsa	1841 fő	1831 fő	1823 fő	1811 fő	1816 fő	1822 fő	1803 fő	1830 fő	1803 fő	1819 fő
Fülöpháza	888 fő	915 fő	919 fő	893 fő	862 fő	834 fő	825 fő	822 fő	841 fő	845 fő
Fülöpszállás	2441 fő	2435 fő	2367 fő	2386 fő	2357 fő	2328 fő	2285 fő	2278 fő	2201 fő	2152 fő
Helvécia	4150 fő	4153 fő	4195 fő	4300 fő	4362 fő	4443 fő	4471 fő	4494 fő	4440 fő	4406 fő
Izsák	6147 fő	6089 fő	6099 fő	6054 fő	6004 fő	5985 fő	5930 fő	5904 fő	5710 fő	5655 fő
Jakabszállás	2597 fő	2616 fő	2639 fő	2664 fő	2654 fő	2640 fő	2636 fő	2631 fő	2646 fő	2615 fő
Orgovány	3407 fő	3390 fő	3347 fő	3313 fő	3282 fő	3293 fő	3256 fő	3255 fő	3377 fő	3372 fő
Összesen:	26425 fő	26462 fő	26525 fő	26668 fő	26596 fő	26703 fő	26541 fő	26650 fő	26294 fő	26122 fő

2. számú melléklet: A HACs tagsága, elnökség, ellenőrző bizottság és HBB tagjai

Kolon Menti Leader Egyesület		
Taglista		
Sorszám	Név	Képviselő
1	Ágasegyháza Község Önkormányzat	Füredi János
2	Ballószög Község Önkormányzat	Somogyi Lajos
3	Ballószögi Önkéntes Tűzoltó Egyesület	Márki Éva Magdolna
4	Balogh Károly	Balogh Károly
5	Beke és Beke 2000 Kft.	Beke István
6	Bócsa Község Önkormányzata	Szóke-Tóth Mihály
7	Bócsai Birkózó és Labdarúgó Sportegyesület	Petróczi Balázs
8	Bús Lajos egyéni vállalkozó	Bús Lajos
9	El Bronco Kft.	Kurcsics István
10	Fülöpháza Község Önkormányzat	Balogh József János
11	"Fülke Egyesület" Fülöpházi Kulturális Egyesület	Csernák Lászlóné Halák Mária
12	Fülöpházi Lovas Egyesület	Csaplár Tibor
13	Fülöpházi Sportegyesület	Lesi Árpád
14	Fülöpszállás Község Önkormányzata	Gubacsi Gyula
15	Helvécia Nagyközség Önkormányzat	Balogh Károly

⁵ Statisztikai adatok forrása: www.teir.hu/leader

16	Innosped Kft.	Péli Dénes
17	Izsák Város Önkormányzata	Mondok József
18	Izsépkér Plusz Kft.	Csizmadia Ambrus
19	Izsáki Házitészta Kft.	Juhász Sándorné
20	Izsáki Hubertus Vadásztársaság	Izsák István
21	Izsáki Sárfehér Sportegyesület	Gréczi Gábor
22	Jakabszállás Község Önkormányzata	Szabó György Róbert
23	Jakabszállás Községi Sportegyesület	Szabó Mihály
24	Jakabszállási Lokálpatrióták Egyesülete	Szabó György Róbert
25	Jó-La Fruct Kft.	Tánczos László
26	Kecskeméti-Fülöpházi Nemzetőr és Küzdősport Egyesület	Fejes István
27	Kiskun Vadásztársaság	Cseh Szakáll Sándor
28	Kolonto Polgárőr Egyesület	Majoros Ferenc
29	Kurcsics Rita	Kurcsics Rita
30	Magyarországi Tanyákon Élők Egyesülete	Balogh József János
31	Milan Ticket Shop Kft.	dr. Géber Anna Katalin
32	Mondok Kft.	Mondok József
33	Nedel Market Kft.	Nedelkovics Antal
34	Orgovány Nagyközség Önkormányzata	Dr. Lóczy Boglárka
35	Önkéntes Tűzoltó Egyesület, Ágasegyháza	Füredi János
36	Református Egyházközség Fülöpszállás	Cseh Szakáll Sándor
37	Sárfehér Néptánc Egyesület	Nagyné Igaz Melinda
38	Schindler János egyéni vállalkozó	Schindler János
39	Tegyünk Izsákért Egyesület	Sörösne Boldoczki Tímea
40	Ügyesvásárló.hu Alapítvány	Nagy Máté
41	Urbán Endre	Urbán Endre
42	Urbánné Budai Mária Ilona	Urbánné Budai Mária Ilona
43	Zajzy-Ker Kft.	Zajzon Sándor

Elnökség/HBB		
Név	Képviselet szférája	Képviselet szakterület
Mondok József elnök	vállalkozói szférája	mezőgazdaság, kereskedelem, lovas/vadász turizmus, településfejlesztés
Szőke-Tóth Mihály alelnök	közszférája	településfejlesztés, mezőgazdaság, kultúra
Balogh Károly	közszférája	településfejlesztés, mezőgazdaság, borászat
Füredi János	civil szférája	közösségfejlesztés, településfejlesztés

Schindler János Antal	vállalkozói szféra	mezőgazdaság, kultúra, művészet, településfejlesztés
-----------------------	--------------------	---

Ellenőrző bizottság		
Név	Képviselet szféra	Képviselet szakterület
Balogh József János elnök	közsféra	településfejlesztés
dr. Lóczy Boglárka	közsféra	településfejlesztés
Gubacsi Gyula	közsféra	településfejlesztés
Somogyi Lajos	közsféra	településfejlesztés
Szabó György Róbert	közsféra	településfejlesztés